

**โครงสร้างลักษณะต่างๆ
ของภาษาบาลี ๒**

ทักษะการใช้ภาษาบาลี ๔

**พระมหาธิติพงศ์ อุตตมปญโญ
รวบรวมและเรียบเรียง**

โครงสร้างลักษณะต่างๆ ของภาษาบาลี ๒

ทักษะการใช้ภาษาบาลี ๔

พระมหาธิติพงศ์ อุดตมปญโญ
รวบรวมและเรียบเรียง

คำนำ

วิธีการศึกษาภาษาบาลี ที่จะช่วยให้ผู้ศึกษาประสบความสำเร็จได้รวดเร็วยิ่งขึ้นนั้น ประสบการณ์หรือความถี่ในการฝึกการอ่าน การแปล การสัมพันธ์ และการแต่งนั้น จะช่วยให้ผู้ศึกษาเกิดทักษะในการนำไวยากรณ์ไปใช้ได้ดียิ่งขึ้น

หนังสือโครงสร้างลักษณะต่างๆ ของภาษาบาลีเล่ม ๒ นี้ จึงมุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาได้มีแบบฝึกหัด เพื่อฝึกการใช้สำนวนภาษาในลักษณะต่างๆ ในรูปแบบที่เป็นประโยคบ้าง วลีบ้าง ตามที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ไวยากรณ์ปทฤษติ ธรรมบทอรรถกถา และพระบาลี ซึ่งประโยค และวลีเหล่านี้ มีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจเหมาะจะนำมาใช้ศึกษา โดยข้อมูลทั้งหมดได้รวบรวมมาจากประสบการณ์ในการสอนภาษาบาลีในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ด้วยเล็งเห็นว่า รูปแบบการใช้สำนวนภาษาในลักษณะต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ มีอยู่จำนวนมากไม่น้อย ที่เคยสร้างความสับสนให้แก่บรรดานักศึกษา ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับการใช้ไวยากรณ์ หรือการตีความหมาย

เดิมทีเดียว ข้อมูลต่างๆ ที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ เป็นประเด็นที่เคยหยิบยกมาอธิบาย สรุปลงให้แก่คณะนักศึกษา ต่อมาคุณโยมงามตา บุษปวณิช ได้นิมนต์ให้ช่วยรวบรวมประเด็นต่างๆ เหล่านี้ไว้เป็นหนังสือ เพราะเห็นว่าเป็นข้อสรุปที่ดี และมีประโยชน์ต่อการศึกษาภาษาบาลี จึงได้จัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้น ด้วยหวังว่า นักศึกษาท่านอื่นๆ จะได้รับประโยชน์ร่วมด้วยบ้าง

ทั้งนี้ทั้งนั้น ต้องขออนุโมทนาแก่ทั้งผู้นิมนต์ คือ คุณโยมงามตา บุษปวณิช คุณโยมผู้ให้การสนับสนุนปัจจัยในการจัดทำต้นฉบับครั้งแรก คือ คุณโยมสุวรรณ ดันตระเขียร และสาธุชนทุกๆ ไป อีกทั้งผู้ช่วยหาข้อมูลเบื้องต้น และตรวจทานต้นฉบับ คือ พระมหาสมร อมโร และพระสังคีต สงคีตวโร

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รวบรวมไว้ จะช่วยให้ผู้ศึกษาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาในการอ่าน การแปล และทำความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ การแต่งในภาษาบาลีได้ดียิ่งขึ้น เพื่อนำความรู้ที่ได้นั้นไปศึกษาพระธรรมวินัยต่อไป

พระมหาธิพิงศ์ อุตตมปญโญ

๑๒ ส.ค. ๒๕๕๗

อนุโมทนาภคา

หนังสือโครงสร้างลักษณะต่างๆ ของภาษาบาลีเล่ม ๒ นี้ เกิดขึ้นเพราะความคิดที่จะอนุเคราะห์ผู้มีความประสงค์จะศึกษาภาษาบาลีให้ได้รับความสะดวกในการศึกษา ควบคู่กับการเรียนไวยากรณ์ คือการฝึกใช้ไวยากรณ์ ได้แก่ การฝึกแปลเบื้องต้น และระดับกลาง เพื่อก้าวไปสู่ระดับที่สูงต่อไป ซึ่งนั่นเป็นเจตนารมณ์ของข้าพเจ้าที่ประสงค์จะจัดทำหนังสือที่สามารถให้สาระประโยชน์แก่ผู้จะนำไปใช้ ดังนั้น จึงได้จัดการรวบรวมเอกสารชุดนี้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นเล่มและสำเร็จลุล่วงมาด้วยดี

ด้วยเหตุผลข้างต้นนี้ จึงใคร่ขออนุโมทนาบุญแก่พระครูประคุณสรกิจ(พระมหาการุณย์ กุศลนฺโท) ผู้ติดต่อประสานงานกับโรงพิมพ์ และร่วมบริจาคค่าพิมพ์ พระมหาชัยพร เขมาภริโต ช่วยปรับเปลี่ยนโปรแกรมและออกแบบปก พระสังคีต สงคีตวโร ช่วยตรวจทาน รวมทั้งญาติโยมผู้ร่วมบริจาคปัจจัยเพื่อนำมาเป็นค่าจัดพิมพ์ และทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดพิมพ์ครั้งนี้

ที่สำคัญ คือ พระอาจารย์พระภัทท์นตธัมมานันทมหาเถระ สาสนชสิริปวธัมมาจริยะ อัครมหาบัณฑิต อดีตพระอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดท่ามะโอ และคณาจารย์สำนักเรียนวัดท่ามะโอทุกรูปทุกท่านที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ให้ คุณโยมพ่อพัก คุณโยมแม่ปุ่น เข้มสันเทียะ ผู้เป็นบุพพการีชนทั้งสอง คุณสุวรรณ ตันตระเชียร คุณนวลมณี กาญจนพิบูลย์ คุณเพ็ญศรี บุญญรัตน์ คุณวิไล สีสรรพ ครอบครวัไฉวาทวรัญญ คุณไตรรงค์ มาลาภิรมย์ คุณอัจฉรา มงคลรัตน์ ที่ช่วยค่าใช้จ่าย ในการจัดทำต้นฉบับเพื่อเข้าโรงพิมพ์ ญาติโยมชาววัดพิกุลทอง ญาติโยมชาววัดจากแดง ผู้อุปถัมภ์ด้วยปัจจัยสี่ และผู้ที่มีส่วนช่วยในการทำหนังสือ หนังสือโครงสร้างลักษณะต่างๆ ของภาษาบาลีเล่ม ๒ นี้ให้สำเร็จทุกท่าน

ขออำนาจบุญกุศลที่ได้ทำร่วมกันในครั้งนี้ จงเป็นพลวปัจจัยส่งผลให้ทุก ๆ ท่าน ประสบแต่ความสุข ความเจริญ ปราศจากภัยอันตราย และได้บรรลุมรรค-ผล-นิพพานด้วยเถิด

พระมหาชาติพงษ์ อุตตมปญโญ

๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทที่ ๑ วิธีการแปลเกี่ยวกับ ตบัจจย	๑
บทที่ ๒ วิธีการแปลประโยค สกุกา, ลพุกา, อตุถิ	๒๑
บทที่ ๓ วิธีการแปลประโยค กิ และ อลัศัพท	๓๙
บทที่ ๔ วิธีการแปลประโยคภาววาจก	๔๗
บทที่ ๕ วิธีการแปลเกี่ยวกับ ตวาทิจัจจย	๔๙
บทที่ ๖ วิธีการแปลศัพท์ที่แปลว่า “เวิน”	๕๓
บทที่ ๗ วิธีการแปลเกี่ยวกับ ปุรธาตุ	๕๕
บทที่ ๘ วิธีการแปลเกี่ยวกับการลือกข้อความ	๕๗
บทที่ ๙ วิธีการแปลรวบข้อความ	๘๑
บทที่ ๑๐ วิธีการแปลประโยคที่มี อุทาหุ หรือ โนศัพท	๑๑๗
บทที่ ๑๑ วิธีการแปลประโยค ย - ต	๑๒๓

บทที่ ๑

วิธีการแปลเกี่ยวกับ ตปัจจัย

๑. ตปัจจัย ลงได้ ๔ สาธนะ

ธาตุที่ลง ตปัจจัย รูปสำเร็จเป็นนามก็มี เป็นกริยาก็มี เช่น พุทุโธ, วาโต สำหรับ ตปัจจัยที่ลงมาแล้ว รูปสำเร็จเป็นสาธนะ มี ๔ สาธนะ คือ

(๑) กัตตุสาธนะ เช่น อคจฉีติ คโต. (คมุ คติมहि ในการไป + ต) ได้ไปแล้ว เพราะเหตุนั้น ชื่อว่าคต. (ผู้ไปแล้ว)

(๒) กัมมสาธนะ เช่น อลภียิตถาติ ลทุโธ. (ลภ ลาภ ในการได้ + ต) ได้ถูกได้แล้ว เพราะเหตุนั้น ชื่อว่าลทุธ. (ถูกได้แล้ว, อันเขาได้แล้ว, เป็นที่อันเขาได้แล้ว)

(๓) ภาวสาธนะ เช่น คายนํ คีตํ. (คี สทุเท ในการกระทำเสียง + ต) การขับร้อง ชื่อว่าคีต. (การขับร้อง)

(๔) อธิกรณสาธนะ เช่น อฏฺฐาสิ เอตถาติ จิตํ, จานํ. (จา คตินิวตติมहि ในการห้ามการไป + ต) ได้ยืนแล้ว ในที่นี้ เพราะเหตุนั้น ชื่อว่าจิต. (ที่เป็นที่ยืน, ที่เป็นที่ตั้ง)

ข้อสังเกตของ ตปัจจัยที่ลงมาแล้ว รูปสำเร็จเป็นอธิกรณสาธนะ จะมีศัพท์เหล่านี้ คือ จาน, กาล, สมย, ทิวส และ มคฺคศัพท์เป็นต้น ปรากฏอยู่ต่อท้ายศัพท์

๒. ตปัจจัย ทำหน้าที่ ๓ ประการ

ธาตุที่ลง ตปัจจัย รูปสำเร็จเป็นนามก็มี เป็นกริยาก็มี เช่น พุทุโธ, วาโต สำหรับ ตปัจจัยที่ลงมาแล้ว รูปสำเร็จเป็นกริยานั้น จะทำหน้าที่อยู่ ๓ ประการตามประโยค

(๑) ทำหน้าที่เป็นกริยาคุมพากย์ได้ ๔ ประโยค คือ ประโยคกัตตุวาจก, ประโยคกัมมวาจก, ประโยคเหตุกัมมวาจก และประโยคภาววาจก

๑. ประโยคกัตตุวาจก เช่น บุริโส คามํ คโต. แปลว่า “อ.บุรุษ ไปแล้ว สู่มุมบ้าน” สัมพันธ์ว่า “บุริโส สุทฺธกัตตาโน คโต ๑ กิตบทกัตตุวาจก คามํ สัมปาปฺณียกัมมะโน คโต”

๒. ประโยคกัมมวาจก เช่น มยา ปฺญณํ กตํ. แปลว่า “อ.บุญ อันข้าพเจ้ากระทำแล้ว” สัมพันธ์ว่า “ปฺญณํ วุตตกัมมะโน กตํ ๑ กิตบทกัมมวาจก มยา อนภินิตกัตตา

ใน กตัม”

๓. ประโยคเหตุกัมมวาทก เช่น อนาถปิณฑิเกน วิหาโร การิโต. แปลว่า “อ.วิหาร อันตรธานฐิธีว่าอนาถปิณฑิกะ ยังบุคคล ให้สร้างแล้ว” สัมพันธ์ว่า “วิหาโร วุตต กัมมะใน การิโต ๆ กิตตบทเหตุกัมมวาทก อนาถปิณฑิเกน ๆ อนภินทิตกัตตา ใน การิโต ปุคคัลล การิตกัมมะใน การิโต”

๔. ประโยคภาววาทก เช่น ภวตา ภีตัม. แปลว่า “อันท่าน กลัวแล้ว” สัมพันธ์ ว่า “ภวตา อนภินทิตกัตตาใน ภีตัม ๆ กิตตบทภาววาทก”

(๒) ทำหน้าที่เป็นวิเสสนะ หรือวิกิตติกัตตา เป็นต้น มีได้ทุกวิภัติ ในกรณีที่เป็น กัมมรูปหรือเหตุกัมมรูป เวลาแปลให้แปลพร้อมกับบทกัตตาเสมอ บทกัตตา จะเป็นตติยา วิภัติหรือฉฐฐีวิภัติก็ได้ ถ้าไม่มีให้ใส่เข้ามาในเวลาแปลและสัมพันธ์

(๓) ทำหน้าที่เป็นกิริยาคุมพากย์ในประโยคลักษณะ (เครื่องหมายจดจำเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้น) ลงสัตตมีวิภัติ เรียกว่า “ลักษณะกิริยา” เช่น ปจมาเส อติกุนเต, อกฺขิโรโค อุปฺปชฺชติ. แปลว่า “ครั้นเมื่อเดือนที่หนึ่ง ก้าวล่วงแล้ว, อ.โรคที่นัยน์ตา เกิดขึ้นแล้ว” สัมพันธ์ ว่า “ปจมาเส ลักษณะใน อติกุนเต ๆ ลักษณะกิริยา อกฺขิโรโค สุทรกัตตาใน อุปฺปชฺชติ ๆ อาชยตบบทกัตตวาทก”

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

๑. อยัม ฆมฺมเทสนา กตฺถ ภาสิตา. (๑/๑/๓)

.....
.....

๒. ตาต มยา สตุถุ ฆมฺมเทสนา สุตา. (๑/๑/๖)

.....
.....

๓. สตุถารา หิ สนฺหสุขุมํ ติลกฺขณํ อาโรเปตฺวา อาทิมชฺชมฺปรีโยสานกฺลยาณธมฺโม เทสิโต. (๑/๑/๖)

.....
.....
.....
.....

๔. ภานเต มยา เตลล์ ปจิตฺวา เปสิตํ. (๑/๑/๙)

.....

๕. ภาสาย โว อาสิตฺตํ. (๑/๑/๙)

.....

๖. มยา เอกวาเรเนว วุปลสมนตฺถิ เตลล์ ปหิตํ. (๑/๑/๙)

.....

๗. ภานเต นิสีทิตฺวา โว อาสิตฺตํ, นิปชฺชิตฺวา. (๑/๑/๙)

.....

๘. ภานเต นิสินฺเนหิ โว อาสิตฺตํ, นิปนฺเนหิ. (๑/๑/๙)

.....

๙. อิทานิ “อิมํ อนฺโตวสุสํ ตโย มาเส น นิปชฺชิสฺสามีติ เต มานสํ พหุํ. (๑/๑/๑๐)

.....

๑๐. กิ ภานเต นตฺถุกมฺมํ กตํ. (๑/๑/๑๑)

.....

๑๑. นิสีทิตฺวา โว ภานเต กตํ, นิปชฺชิตฺวา. (๑/๑/๑๑)

.....

๑๒. อสุเกน (เวชฺเชน) เม เตลล์ ปกุกํ. (๑/๑/๑๑)

.....

๑๓. มยา โว เตลั ปกุกั. (๑/๑/๑๑)

.....
.....

๑๔. ภาริยั วต เม สาหสิกั อนนุจณวิกั กมมัม กตัม. (๑/๑/๑๖)

.....
.....

๑๕. กิ ปน โส (จกขุपालตเถโร) ตุมเหหิ มาเรนโต ทิฏฐโจ. (๑/๑/๑๘)

.....
.....
.....
.....

๑๖. น ทิฏฐโจ ภนเต. (๑/๑/๑๙)

.....
.....

๑๗. กิ ปน ภนเต เตน (จกขุपालตเถเรน) กตัม. (๑/๑/๑๙)

.....
.....
.....

๑๘. เตสุ (ธมเมสุ) อิมสมิ จาเน นิสสตุตนิชชีวรมโม อธิปเปโต. (๑/๑/๒๑)

.....
.....
.....
.....

๑๙. “มโนปุพฺพคฺมาติ หุติยคาถาปิ สาวตถิยํเยว มฺหฺจกฺกณฺหฺลึ อารพฺภ ภาสิตา.
(๑/๒/๒๓)

.....
.....
.....

ตัวอย่าง ตปัจจัยที่ทำหน้าที่อื่น ๆ นอกจากกริยาคุณพากย์

๑. อย่ มหเสกขาย เทวดาย ปริคคหิตโต ภวิสฺสติ. (๑/๑/๑)

.....
.....

๒. เสฏฺฐี อุตตนา ปาลิตํ วนปฺปตี นิสฺสาย ลหฺรตฺตตา ตสฺส “ปาโลติ (วจนํ) นามํ
อกาสิ. (๑/๑/๓)

.....
.....
.....
.....

๓. ตสฺมี สมเย สตฺถา ปวตฺติตปวฺรธมฺมจโก อนุปฺพุเพน คนฺตฺวา อนาถปิณฺฑิก-
มหาเสฏฺฐิณา จตฺตฺปญฺญาณสโกฏฺฐินํ วิสฺสชฺเชตฺวา การิเต เชตฺวณฺมหาวิหาเร วิหฺรติ.
(๑/๑/๔)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔. ตถาคโต หิ “มาติปฺกฺขโต อสีติยา ปิตฺติปฺกฺขโต อสีติยาติ เทวอสีติยาติกุลสฺสเสหิ
การิเต นิโครธฺมหาวิหาเร เอกเมว วสฺสวาสํ วสิ. (๑/๑/๔)

.....
.....
.....
.....

๕. อนาถปิตุทเทเกน การิตะ เซตวันมหาวิหาระ เอภูนวีสติ วสุสวาเส วสิ. (๑/๑/๔)

.....

.....

.....

๖. วิสาขาย สตุตวีสติโกภุชชปริจจาเคน การิตะ ปุพพารามะ ฉ วสุสวาเส วสิ.
(๑/๑/๔)

.....

.....

.....

๗. นิเวสเนสสุ ปน เตสั ทูวินัน์ ทูวินัน์ ภิกขุสหัสสานัน์ นิจจัน์ ปญญตตดาเนवासานานิ
โหนติ. (๑/๑/๔)

.....

.....

.....

๘. ตูวั มะ มาตริ มตาย มาตา วีย (ลทุโธ อสิ), ปิตริ มเต ปิตา วีย ลทุโธ (อสิ).
(๑/๑/๖)

.....

.....

.....

๙. นนุ ภนุเต เวชเชนมห ปวาริตา. (๑/๑/๙)

.....

.....

.....

๑๐. โส (จกขุपालตเถโร) เวชเชน ปจจกขาโต วิหารัง คนตฺวา “เวชเชนาปิ
 ปจจกขาโตสิ, อิริยาปถํ มา วิสฺสชฺชติ สมณาทิ (จินฺเตตฺวา)
 “ปฏิภฺขิตฺโต ติกิจฺฉาย เวชเชนาสิ วิวชฺชิตฺโต
 นียโต มจฺจฺราชฺสส ก็ ปาลิต ปมชฺชสีติ
 อิมาย คาทาย อตฺตํ อวทิตฺวา สมณธมฺมํ อกาลิ. (๑/๑/๑๑)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๑๑. โส (เถโร) ตฺถุหิ หุตฺวา ปุณฺปปุณฺ ปุณฺโงปิ น กิณฺจิ กเถสิ. (๑/๑/๑๕)

.....

.....

.....

๑๒. โส (สกุโก) เถรสฺเสวตฺถาย กนิฏฺฏจฺกฺกฺมฺพิเกน การิตํ ปณฺณสาลํ เนตฺวา ผลเก
 นิสีทาเปตฺวา ปิยสหายวณฺเณน ตสฺส สนฺติกํ คนตฺวา “สมฺม ปาลาติ ปกุโกสิ.
 (๑/๑/๑๗)

.....

.....

.....

.....

.....

๑๓. สตฺถา “อตฺตนา กตฺกมฺวเสน ภิกฺขเว (อนุโธ ชาโต)ติ อาห. (๑/๑/๑๙)

.....

.....

.....

๑๔. สวา เวชฺชเชนาคนฺตฺวา “กัถิสํ ภทฺเทติ ปุฏฺฐา “ปุพฺเพ เม อภฺษีนิ โถกํ ฐชฺชิสฺสุ,
อิทานิ อติเรกตรํ ฐชฺชนฺตีสฺสิ อาท. (๑/๑/๑๙)

.....

.....

.....

.....

๑๕. น เม เอตาย (อิติถิยา) ทินฺนภติยา อตุโถ. (๑/๑/๑๙)

.....

.....

๑๖. ภิกฺขเว ตทา มม ปฺตฺเตน กตทมมํ ปจฺฉโต ปจฺฉโต อนฺพนฺธิ. (๑/๑/๒๐)

.....

.....

๑๗. เตน กสฺสจฺจิ กิณฺจิจิ น ทินฺนปฺพฬํ. (๑/๒/๒๓)

.....

.....

๑๘. สตุถา...ทฺวิหิ ชเนหิ กถิตํ กถํ ปกาเสนฺโต สพฺพํ มจฺจกฺกณฺทลิวตฺถุํ กเถสิ. (๑/๒/๓๒)

.....

.....

๑๙. โส (ติสฺโส) สตุถารา ปจฺฉโต “อิเม มํ ภนฺเต ภิกฺขุ อภฺโกสนฺตีสฺสิ อาท. (๑/๓/๓๖)

.....

.....

๒๐. อิมินา การณฺนาหํ อิมินา อภิสปิโต (อมฺหิ). (๑/๓/๓๙)

.....

.....

๒๑. อสุเกณานห์ อุกุกุญโจ (อมฺหิ). (๑/๓/๔๑)

.....
.....

๒๒. ตยาปี โกจิ นิทุโทโส ปุริมภเว อุกุกุญโจ ภวิสฺสติ. (๑/๓/๔๑)

.....
.....

๒๓. วยมฺหิตฺถิ ตํ กถํ สุตฺวา... ตสฺสตุถาย กุมาริกํ วาเรตฺวา “กินฺนาเมตํ อมฺม
วเทสฺสิติ เตหิ ปฏิกฺขิตฺตา “อหํ วยมฺมา (อมฺหิ),...เทถ ตํ มยฺหํ สามิกสฺสาติ
ยาจิตฺวา สมฺปฏฺิจฺฉาเปตฺวา อาเนตฺวา สามิกสฺส ฆเร อกาสิ. (๑/๔/๔๓)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒๔. สา ตมตฺถํ อาโรเจตฺวา “อนฺชพาลे กสฺมา เอวมกาสิ? อยํ ทว อีสฺสรียภเยน
คพฺภปาตนภสฺซชฺชํ โยเชตฺวา เทติ, เตน เต คพฺโภ ปตฺติ, มา ปฺน เอวมกาสิติ
(ดาหิ ปฏฺิวีสฺสกิตฺถิหิ) วุตฺตา ตติยวาเร น กเถสิ. (๑/๔/๔๔-๕)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒๕. นาสิตมฺหิ ตยา. (๑/๔/๔๔)

.....
.....

๒๖. อานนทตเถโร อนาถปิณฑิกาทิหิ (ชเนหิ) เปลิตัง สาสนัง อาโรเจตฺวา “ภนฺเต
อนาถปิณฑิกปมฺขา ปญฺจ อริยสาวกโกฏฺเฐยฺม ตุมฺหากัง อากมณฺ์ ปจฺจาสิสฺสนฺตีติ อาท.
(๑/๕/๑๕๗)

.....
.....
.....
.....
.....

๒๗. อนาถปิณฑิกโกปิ “ภนฺเต อหํ เตสํ วิหารํ ปวิสิตฺตुํ น ทสฺสามีติ วตฺวา ตเถว
ภควตา ปฏิกฺขิตฺโต ตฺถเห อโหสิ. (๑/๕/๕๙)

.....
.....
.....
.....

๒๘. อคฺคิมฺหิ นํ ปกฺขิปิตฺวา มหาชาลาหิ คหิตกาเล มยฺหํ อาโรเจยฺยาสิ. (๑/๖/๖๔)

.....
.....
.....

๒๙. ชาลา ย ปหฺนฺนฺนฺนฺจฺจาเน กวรวคาวี วิย สรรวณฺณํ อโหสิ. (๑/๖/๖๔)

.....
.....
.....

๓๐. “อาม ภนฺเต, ตสฺส หิ เทว ปชาปติโย, อิมสฺส อฏฺฐ, อฏฺฐหิ ปริกฺขิปิตฺวา คหิตโต
กึ กริสฺสติ ภนฺเตติ. (๑/๖/๖๗)

.....
.....
.....
.....

๓๑. อเถโก ทิสาวาสโก ภิกขุ ราชคหา สาวตถึ คนตวา สตถาริ วนทิตวา
กตปฏิสนฺธาโร สตถารา ทฺวินฺนํ อคฺคสาวกานํ ฆาสฺสูหารํ ปุจฺฉิตฺโต อาทิตฺโต ปฏฺฐาย
สพฺพํ ตํ ปวตฺตึ อาโรเจสิ. (๑/๗/๗๑-๒)

.....
.....
.....
.....
.....

๓๒. อถ นํ รุกฺเขน สทฺธิ โสณฺทาย ปรีกฺขิปปิตฺวา “คเหตุวา ภูมิมิํ โปถฺสสามิํติ เตน
นีหริตฺวา ทสฺสิตํ กาสาวํ ทิสฺวา “สจําหํ อิมสฺมี ทฺสฺสิสฺสามิ, อนฺนสทฺสเสสฺส เม
พฺพุทฺฐปฺปจฺเจกพฺพุทฺฐิณฺาสเวสฺส ลชฺชชา นาม ภินฺนา ภวิสฺสตีติ อธิวาเสตฺวา “ตยา เม
เอตฺตกา ฆาตกา นาสิตาติ ปุจฺฉิ. (๑/๗/๗๓)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๓๓. อมฺหากํ หิ สตฺถา... สตฺถารา ทิสฺวาว “พฺพุทฺฐงฺกุโร เอส อนาคเต กปฺป-
สตฺสทฺสสาธิกานํ จตฺตุนฺนํ อสงฺเขยฺยานํ ปรีโยसानเ โคตโม นาม พฺพุทฺฐุ ภวิสฺสตีติ
พฺพายกโต...(๑/๘/๗๖)

.....
.....
.....
.....
.....

๓๔. เตหิ ปุฏฺจปณฺหิ อณฺเณ กเถตุํ น สกุโกนฺติ. (๑/๘/๘๒)

.....
.....
.....

๓๕. ตทา “จรถ ภิกฺขเว จาริกํ พหุชนหิตายาติ รตนตฺตยคุณปฺปกาสนตฺถํ
อุยฺโยชิตานํ เอกสภูจฺจียา อรหนฺตानํ อนฺตเร ปณฺจวคฺคิยานํ อพฺภนฺตเร
อสุสฺสชิตฺเถโร ปฏฺฐินิวตฺตติตฺวา ราชคหํ อาคโต ปุณฺทิวเส ปาโตว ปตฺตจิวรมาทาย
ราชคหํ ปิณฺฑทาย ปาวิสิ. (๑/๘/๘๒)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๓๖. ยนฺนุหนานํ อิมํ ภิกฺขุํ ปิฏฺฐจฺโตะ ปิฏฺฐจฺโตะ อนฺุพฺนฺนฺเชยฺยํ อตฺถิเกหิ อุปณฺาตํ (โมกฺขชมฺม)
มคฺคํ. (๑/๘/๘๓)

.....
.....
.....
.....
.....

๓๗. สมฺม อมเหหิ อธิคตํ อมตํ อมฺหากํ อจฺริยสุส สยฺชยปริพฺพาชกสฺสาปี กเถสุสาม.
(๑/๘/๘๕)

.....
.....
.....

๓๘. อถายสฺมา มหาโมคฺคฺลลาโน ปพฺพชิตทิวสโต สตุตฺเต ทิวเส มคฺชรฺภูเจ
กลฺลวาลคามกํ อุปนฺนึสฺสาย วิหรนฺโต, ถีนมิทฺเช โอกุภมฺนฺเต, สตุตฺตารา สํเวชิตฺโต
ถีนมิทฺธํ วิโนเทตฺวา ตถาคเตน ทินฺนํ ชาติฺกมฺมฏฺจานํ สฺถนฺนโตว อุปริมคฺคตฺตยทิจฺจํ
นินฺฎฺจาเปตฺวา สวากปารมีฅาณสฺส มตฺถกํ ปตฺโต. (๑/๘/๘๖-๗)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๓๙. สารีปฺตตฺตเถโรปิ...สฺสุตฺตานุสฺสาเรณ ฅาณํ เปสฺเสตฺวา ปฺรสฺส วชฺฐมฺมิตํ ภตฺตํ ภูณฺชนฺโต
วีย สวากปารมีฅาณสฺส มตฺถกํ ปตฺโต. (๑/๘/๘๗)

.....
.....
.....
.....
.....

๔๐. เอเตสํ ปน อตฺตนา อตฺตนา ปตฺติตปตฺติตเมว เทมิ. (๑/๘/๘๘)

.....
.....

๔๑. อิติ อิมินา ปตฺติตเมว (ผลํ) มยา ทินฺนํ. (๑/๘/๙๐)

.....
.....

๔๒. (เต ปฺตฺตา) ตสฺส (ปฺจฺจนฺตสฺส) วุปฺสมนฺตถาย เปสิตา ปฺจฺจนฺตํ วุปฺสเมตฺวา ปิตฺ
สนฺติกํ อากมฺมึสฺสุ. (๑/๘/๙๒)

.....
.....
.....

๔๓. เอเต (เปตา) ตว ฆาตกา ภิกขุสงฆสส ทินน์ วัฏฏ์ ชาติตวา เปตโลเก
นิพพตติตวา สัสนนตา กกุสนนธาโย พุทฺเธ อุปฺปนฺเน ปุจฺจิตฺวา เตหิ (พุทฺเธหิ)
อิทญฺจิทญฺจ วุตฺตา เอตฺตํ กาลํ ตว ทานํ ปุจฺจาสิสฺमानา,... (๑/๘/๙๔)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔๔. อตฺตนา กตํ (กมฺม) อตฺตโนว โหติ. (๑/๘/๙๖)

.....
.....

๔๕. (โส ภิกขุ) มยา ปวตฺติตํ ฆมฺมจกฺกํ อนุปวตฺเตนฺโต สาวกปารมีฅาณสฺส
โกภฺปิปฺตโต โสพฺส ปญฺญา ปภฺวิวิชฺฌิตฺวา จิตฺ. (๑/๘/๑๐๐-๑๐๑)

.....
.....
.....
.....
.....

๔๖. หนฺทสฺส โพรธิมุเล มยา ปภฺวิทฺธํ สตฺตวิธํ อริยธฺนํ เทมิ. (๑/๘/๑๐๘)

.....
.....

๔๗. สาธุ ฆนฺเต อยฺยา มาตาปิตูนํ อนนฺนุญฺจาตํ ปุตฺตํ น ปพฺพาเซยฺยํ. (๑/๘/๑๐๘)

.....
.....
.....
.....

๔๘. อิติ ภควา ปิตริ์ ตีสุ ฝเลสุ ปติฏจาเปตฺวา ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต ปุณฺทเว ราชคหิ์
คณฺตุวา ตโต (ราชคหโต) อนาถปิณฺธุเทเณ สวตฺถิ์ อากมนตฺถาย คหิตปฏฺฏิญฺโฆ,
นิฏฺฐิตฺเต เขตฺตวณฺมหาวิหาเร, ตตฺถ คณฺตุวา วาสิ์ กปฺเปสิ. (๑/๙/๑๐๘-๙)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔๙. สตุถา... เตหิ (ภิกฺขุหิ) ยาจิตฺโต อตีตฺติ (วตฺถุ) อาหริ. (๑/๙/๑๑๔)

.....
.....
.....

๕๐. อิมาย (คทฺุรภิยา) เอส (คทฺุรโภ) เอวํ สิฏฺขาปิโต ภวิสฺสติ. (๑/๙/๑๑๕)

.....
.....
.....

๕๑. นาคเสนตฺถเเรน ปนฺสฺส ปากตฺติกอคฺคิสนฺตฺวาปโต อธิมตฺตตฺถาย อยมฺปมา วุตฺตา
“ยถา มหาราช ภูฏาการมตฺโต ปาสาโณปิ นิริยอคฺคิมฺหิ ปกฺขิตฺโต ขเณน วิลยิ์
คจฺฉติ, นิพฺพตฺตสตุตฺตา ปเนตฺถ กมฺมพฺเลน มาตฺถุจฺฉนฺคตา วิย น วิลียนฺตฺติติ.
(๑/๑๐/๑๑๘)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๕๒. เต (ภิกขุ) คนุตวา ตสฺส (อุปาสกสฺส) มณฺจํ ปริวาเรตฺวา ปณฺณตฺเตสุ
 อาสเนสุ นิสินฺนา “ภนฺเต อยฺยานํ เม ทสฺสนํ ทูลลภํ ภวิสฺสติ, ทฺพฺพโลมฺหิ,
 เอกํ เม สุตฺตํ สขฺฌายถาติ วุตฺตา “กตฺรํ สุตฺตํ โสตุกาโม อุปาสกาทิ (ปุจฺฉิตฺวา),
 “สพฺพพุทฺธานํ อวิชฺหิตํ สติปฺภูจฺานสฺสฺตฺนฺติ วุตฺเต, “เอกายโน อยํ ภิกฺขเว มคฺโค
 สตฺตานํ วิสฺสุทฺธิยาติ สฺสฺตฺนฺตํ ปฏฺจเปสฺสุ. (๑/๑๑/๑๒๑)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๕๓. เอกสฺส จริตํ เสยฺโย. (๑/๕/๕๗)

.....

.....

คำศัพท์ที่น่าสนใจ

กต	กร กรณ ในการกระทำ + ต	(อัน...) กระทำแล้ว
การิต	กร กรณ ในการกระทำ + ณ + (อิ) + ต	(อัน... ยัง...) ให้กระทำแล้ว
กิต	กี ภเย ในความกลัว + ต	กลัวแล้ว
ภาสิต	ภาส วียตติย วาจาย ในการพูดชัด + (อิ) + ต	(อัน...) กล่าวแล้ว
สุต	สุ สวณ ในการฟัง + ต	(อัน...) ฟังแล้ว
เทสิต	ทิส อติสซชเน ในการสวด, แสดง + (อิ) + ต	(อัน...) แสดงแล้ว
เปสิต	เปส เปสเน ในการส่งไป + (อิ) + ต	(อัน...) ส่งไปแล้ว
อาสิตต	อา + ลิจ ขรณ ในการไหล, รด, ราบ + ต	(อัน...) หยอดแล้ว, รดแล้ว
ปहित	ป + หิ คติมฺหิ ในการไป + ต	(อัน...) ส่งไปแล้ว
พทฺฐ	พนฺฐ พนฺฐเน ในการผูก + ต	(อัน...) ผูกแล้ว
ปกฺก	ปจ ปาเก ในการหุง, การต้ม + ต	(อัน...) หุงแล้ว, ต้มแล้ว, สุกแล้ว
ทิกฺก	ทิส เปกฺขณ ในการดู, การเห็น + ต	(อัน...) เห็นแล้ว
อธิปเปต	อธิ + อธิ คติมฺหิ ในการไป + ต	(อัน...) ประสงค์เอาแล้ว
ฉาต	ฉา อวโชน ในการรู้ + ต	(อัน...) รู้แล้ว
อวิชหิต	น + วิ + หา จาเค ในการสละ + ต	(อัน...) ไม่สละแล้ว, ไม่ละแล้ว
นิปาติต	นิ + ปต ปตเน ในการตกไป + ณ + (อิ) + ต	(อัน...) ให้ตกไปแล้ว
นีต	นี นเย ในการนำไป + ต	(อัน...) นำไปแล้ว
ปริคฺคหิต	ปริ + คห อุปาทาเน ในการถือเอา + (อิ) + ต	(อัน...) ถือเอารอบแล้ว, สิ่งยึด
पालิต	पाल รกฺขณ ในการรักษา + (อิ) + ต	(อัน...) รักษาแล้ว
ลทฺฐ	ลภ ลาภ ในการได้ + ต	(อัน...) ได้แล้ว
การิต	กร กรณ ในการกระทำ + ณ + (อิ) + ต	(อัน... ยัง...) ให้กระทำแล้ว
ปญฺจตฺต	ป + ฃป นิฏฺเขปเน ในการวางไว้ + ต	(อัน...) ปล่อยแล้ว (จ.)
มต	มร ปาณจาเค ในการสละชีวิต + ต	ตายแล้ว
ปวาริต	ป + วร ยาจิฉฺจมาตฺถย ในการขอ,ปรารภนา,รับใช้ +ณ+(อิ)+ต	(อัน...) ปวารณาแล้ว
ปจฺจกฺขาต	ปติ + อา + ขา กถเน ในการกล่าว + ต	(อัน...) บอกคืนแล้ว
วิวชฺชิต	วิ + วชฺชี จาเค ในการสละ + (อิ) + ต	(อัน...) เว้นแล้ว
ปฺจฺจ	ปฺจฺจ ปฺจฺจเน ในการถาม + ต	(อัน...) ถามแล้ว
กต	กร กรณ ในการกระทำ + ต	(อัน...) กระทำแล้ว
ทินฺน	ทา ทาเน ในการให้ + ต	(อัน...) ให้แล้ว
อุปฺกฺกิลิกฺก	อุป+ กิลิส อุปตาปมฺลิเน ในความเร้าร้อน,เส้าหมอง+ต	(อัน...) เข้าไปเส้าหมองแล้ว
ปทฺกฺก	ป + ทฺส อุปฺปีติมฺหิ ในความไม่ยินดี + ต	(อัน...) ประทุษร้ายแล้ว

ปุจฉิต	ปุจฉ ใน การถาม + (อิ) + ต	(อัน...) ถามแล้ว
กถิต	กถ กถเน ใน การกล่าว + (อิ) + ต	(อัน...) กล่าวแล้ว
อภิสปิต	อภิ + สป อภิโกเส ใน การดำ + (อิ) + ต	(อัน...) สาบแล้ว, แข่งแล้ว
อกกุฏจ	อา + กุส อภิโกเส ใน การดำ + ต	(อัน...) ดำแล้ว
วุตต	วจ วียตติย วาจา ใน การพูดชัด + ต	(อัน...) กล่าวแล้ว
นาสิต	นส อทสฺสเน ใน การไม่เห็น + เณ + (อิ) + ต	(อัน...) ให้ฉิบหายแล้ว
เปสิต	เปส เปสเน ใน การส่งไป + (อิ) + ต	(อัน...) ส่งไปแล้ว
คหิต	คห อุปาทาเน ใน การถือเอา + (อิ) + ต	(อัน...) ถือเอาแล้ว, จับแล้ว
ปหฏ	ป + หร ปหาเร ใน การตี + ต	(อัน...) กระทบแล้ว, ตีแล้ว
ทสฺสิต	ทิส อติสฺซฺชเน ใน การสวด, แสดง + (อิ) + ต	(อัน...) แสดงแล้ว
พฺยาคต	วิ + อา + กร กรเณ ใน การกระทำ + ต	(อัน...) พยากรณ์แล้ว
สวิต	สุ สวเณ ใน การฟัง + เณ + (อิ) + ต	(อัน...) ให้ฟังแล้ว, ให้ได้ยินแล้ว
ปริวุต	ปริ + วร อวารเณ ใน การป้องกัน + ต	(อัน...) แวดล้อมแล้ว
อภิตุต	อภิ + ฤ ฤเว ใน การสรรเสริญ + ต	(อัน...) สรรเสริญแล้ว, ชมเชยแล้ว
อายาจิต	อา + ยาจ ยาจเน ใน การขอ + (อิ) + ต	(อัน...) อ้อนวอนแล้ว, เชื้อเชิญแล้ว
อุยโยชิต	อุ + ยฺช โยเค ใน การประกอบ + (อิ) + ต	(อัน...) ส่งไปแล้ว
อุปฌาต	อุป + ฌา อวโพชเน ใน การรู้ + ต	(อัน...) เข้าไปรู้แล้ว
อริคต	อริ + คมฺ คติมิหิ ใน การไป + ต	(อัน...) บรรลุแล้ว, ถึงทับแล้ว
สฺเวชิต	สฺ+ วิชี่ ภิยกมเป ใน ความกลัว, หวั่นไหว+เณ+(อิ)+ต	(อัน...) ให้สลดแล้ว, ให้สังเวชแล้ว
วชฺฌิต	วชฺฌ วชฺฌเน ใน ความเจริญ + เณ + (อิ) + ต	(อัน...) ให้เจริญแล้ว, คดแล้ว
ปตฺถิต	ปตฺถ ปตฺถเน ใน ความปรารถนา + (อิ) + ต	(อัน...) ปรารถนาแล้ว
ปวตฺติต	ป + วตต วตตเน ใน ความเป็นไป + เณ + (อิ) + ต	(อัน...) ให้เป็นไปทั่วแล้ว
ปฏฺฐิต	ปติ + ลภ ลาภเ ใน การไป + ต	(อัน...) ได้เฉพาะแล้ว
อนนฺฎฌาต	น + อนฺ + ฌา อวโพชเน ใน การรู้ + ต	(อัน...) อนุญาตแล้ว
ยาจิต	ยาจ ยาจเน ใน การขอ + (อิ) + ต	(อัน...) ขอแล้ว, อ้อนวอนแล้ว
สิกฺขาปิต	สิกฺข วิชฺโชปาทาเน ใน การถือเอาวิชา+ณาเป+(อิ)+ต	(อัน...) ให้สำเนียงแล้ว
อวิชฺหิต	น + วิ + หา จาเค ใน การสละ + ต	(อัน...) ไม่สละแล้ว, ไม่ละแล้ว
ปหิต	ป + หิ คติมิหิ ใน การไป + ต	(อัน...) ส่งไปแล้ว
ปริจฺจตฺต	ปริ + จช จาเค ใน การสละ + ต	(อัน...) สละรอบแล้ว, บริจาคแล้ว
อภิหฏ	อภิ + หร หรเณ ใน การนำไป + ต	(อัน...) นำไปเฉพาะแล้ว
โอวทิต	อว + วท วียตติย วาจา ใน การพูดชัด + (อิ) + ต	(อัน...) โอวาทแล้ว, กล่าวสอนแล้ว
นีต	นี นเย ใน การนำไป + ต	(อัน...) นำไปแล้ว
นียฺยาทิต	นิ + ยต นียฺยาตเน ใน การมอบให้ + ต	(อัน...) มอบให้แล้ว

ปกฺขิตฺต	ป + ขิป โนทเน ในการช้ตไป + ต	(อัน...) ใส่เข้าไปแล้ว
นิกฺขิตฺต	นิ + ขิป โนทเน ในการช้ตไป + ต	(อัน...) ใส่เข้าไปแล้ว, ผึงไว้, เก็บไว้
อุกฺขิตฺต	อุ + ขิป โนทเน ในการช้ตไป + ต	(อัน...) ยกขึ้นแล้ว, ยกวัตรแล้ว
สงฺขิตฺต	ส + ขิป โนทเน ในการช้ตไป + ต	หดหู่แล้ว, (อัน...) ย่อแล้ว
วิกฺขิตฺต	วิ + ขิป โนทเน ในการช้ตไป + ต	ฟุ้งซ่านแล้ว, ช้ตช้ยไปแล้ว
โอกฺขิตฺต	อว + ขิป โนทเน ในการช้ตไป + ต	ทอดลงแล้ว
ปริกฺขิตฺต	ปรี + ขิป โนทเน ในการช้ตไป + ต	(อัน...) ล้อมแล้ว, แวดล้อมแล้ว
ปฏิกฺขิตฺต	ปติ + ขิป โนทเน ในการช้ตไป + ต	(อัน...) ห้ามแล้ว, ปฏิเสธแล้ว
อุปนิกฺขิตฺต	อุป + ขิป โนทเน ในการช้ตไป + ต	(อัน...) เก็บไว้แล้ว
มคฺคนฺต	มคฺค คเวสเน ในการแสวงหา +อ+อนฺต	แสวงหาอยู่, เมื่อแสวงหา

บทที่ ๒

วิธีการแปลประโยค สกกา, ลพกา, อตฺถิ (นตฺถิ)

๑. สกกา แปลว่า “อาจ, สามารถ” เป็นนิบาตบท ใช้เป็นกริยาคุมพากย์ได้ มีได้ ๒ ประโยค คือ

(๑) ประโยคภาววาจก เรียกว่า **นิบาตบทภาววาจก** ข้อสังเกต ประธานในประโยค จะประกอบด้วยตติยวิภัตติ

เช่น สกกา เคหฺ อชฺฌมาวสนฺเตเหว (อมฺเหหิ) ปุณฺณานิ กาทฺตุ. (๑/๑/๖)

แปลว่า : อันเรา ท. ผู้อยู่อยู่ครอง ในเรือนนั้นเที่ยว อาจ เพื่ออันกระทำซึ่งบุญ ท.

สัมพันธ์ว่า : อมฺเหหิ อนภิตกัตตาใน สกกา ๆ นิบาตบทภาววาจก เคหฺ ตติยวิสยาคาระใน อชฺฌมาวสนฺเตหิ ๆ วิเสสนะของ อมฺเหหิ เอวตฺถิ อวธารณะเข้ากับ อชฺฌมาวสนฺเตหิ ปุณฺณานิ อุตตกัมมะใน กาทฺตุ ๆ ตุมตถสัมปทานใน สกกา

(๒) ประโยคกัมมวาจก เรียกว่า **นิบาตบทกัมมวาจก** ข้อสังเกต ประธานในประโยค จะประกอบด้วยปฐมวิภัตติ

แต่ทั้งสองประโยคดังกล่าว ตัวกัตตาต้องประกอบด้วยตติยวิภัตติเหมือนกัน จะใช้เป็นเอกพจน์ หรือพหูพจน์ขึ้นอยู่กับข้อความ ถ้าไม่ปรากฏในประโยค เวลาแปลและสัมพันธ์ ต้องใส่เข้ามา เช่น มยา, อมฺเหหิ, ตยา, ตุมฺเหหิ หรือ เกนจิ เป็นต้น

เช่น น สกกา โส (ธมฺโม) อคารมชฺเฒ ปุเรตฺตุ. (๑/๑/๖)

แปลว่า : อ.ธรรมนั้น อันใคร ๆ ไม่อาจ เพื่ออันให้เต็ม ในท่ามกลางแห่งเรือน

สัมพันธ์ว่า : โส วิเสสนะของ ธมฺโม ๆ ุตตกัมมะใน สกกา ๆ นิบาตบทกัมมวาจก นตฺถิ ปฏฺฐิเสชใน สกกา เกนจิ อนภิตกัตตาใน สกกา อคารมชฺเฒ วิสยาคาระใน ปุเรตฺตุ ๆ ตุมตถสัมปทานใน สกกา

ตัวอย่าง สกกา ที่คัมพากย์ในประโยคภาววาจก

๑. เอวิ เปเสตุํ น สกกา, มคฺเค ปริปนฺโน อตฺถิ, ปพฺพาเซตฺวา เปเสตุํ วฏฺฏติ.
(๑/๑/๑๓)

.....

.....

.....

๒. อถสฺสหาํ 'เอตฺตกานิ สตานิ วา สหสฺसानิ วา สตสฺหสฺसानิ วาติ น สกกา
คณฺนาย ปริจฺฉินฺหิตฺตุนฺติ วตฺวา ฆมฺมปเท คามํ ภาสิสฺสามิ. (๑/๒/๒๕)

.....

.....

.....

.....

๓. น สกกา สณฺเฬน วา ผรุเสณ วา "นิวตฺตาทิตี วตฺวา วา โปเถตฺวา วา
นิวตฺตาทเปตฺตุํ. (๑/๒/๓๕)

.....

.....

.....

๔. ปาโรเลยฺยก อิทฺโต ปฏฺจาย ตยา คนฺตุํ น สกกา. (๑/๕/๕๔)

.....

.....

๕. น หิ สกกา อมฺเหสุ เอเกน อปพฺพชิตฺตุํ. (๑/๑๒/๑๒๖)

.....

.....

๖. น สกกา เอเตน (พิมพิสารณณา) สหฐี เอกโต ภวิตฺตํ. (๑/๑๒/๑๒๙)

.....
.....
.....

๗. โภสสรณณปิ สหฐี น สกกา เอกโต ภวิตฺตํ. (๑/๑๒/๑๒๙)

.....
.....
.....

๘. น สกกา อาวุโส. (๒/๑/๑๒)

.....
.....
.....

๙. น สกกา อิธ วสิตฺตํ. (๒/๒/๖๘)

.....
.....
.....

๑๐. กิ สกกา กาทฺตํ. (๒/๒/๗๐)

.....
.....
.....

๑๑. อิณโต นาม เยน เกนจิ อุปาเยน มุจฺจิตฺตํ สกกา. (๒/๒/๗๐)

.....
.....
.....

๑๒. น ภิกฺขเว สกกา สาริปฺุตตสทิสานํ โภปํ วา โทสํ วา อุปาเทตฺตํ. (๔/๖/๖๗)

.....
.....
.....

๑๓. น สกกา กาทฺตํ อมฺมา. (๒/๑/๒๙)

.....
.....
.....

๑๔. “น สกกา โส คเหตุนฺติ. “กิญฺจि กตฺวา คณฺหิสฺสาเมวาทิ. “น สกกา เทวาทิ.
(๒/๑/๓๒)

.....
.....
.....

๑๕. น สกกา มยา ตํ คเหตุํ. (๒/๑/๓๒)

.....
.....

๑๖. (ราชา) “อิมํ มนฺตํ อญฺญํ ชานาเปตฺตํ น สกกา, มม ชีตริ เอตฺสฺส สนฺติเก
อุคฺคณฺหาเปตฺวา อหํ ตสฺสา สนฺติเก คณฺหิสฺสามีติ จินฺเตสิ. (๒/๑/๓๓-๓๔)

.....
.....
.....

๑๗. อมฺม เอโก สงฺขกฺกุจฺจि อนคฺฆํ มนฺตํ ชานาติ, ตํ อญฺญํ ชานาเปตฺตํ น สกกา.
(๒/๑/๓๔)

.....
.....
.....

๑๘. อยฺเย ราชกฺกุลํ นาม ภาริยํ, ตุมฺहे คเหตุวา พหิ คนฺตํ น สกกา. (๒/๑/๔๘)

.....
.....
.....

๑๙. อชฺช มยา มหาราช อมฺนาโป สฺปิโน ทิฏฺฐโจ, น สกกา ตตฺถ คนฺตํ เทว. (๒/๑/๕๒)

.....
.....
.....

๒๐. อมม พหุณี ฆรมานุสกาณี, น สกกา อิธ วสิตุํ, เอตํ กุมภโฆสกสฺส เคหํ ตุจฺฉํ,
ตตถ คจฺฉถ. (๒/๒/๖๘)

.....
.....
.....

๒๑. “โหตุ อมม, ก็ สกกา กาทุํ, ตยาปี เอกํ ภตฺตารํ, อิมินาปี เอกํ ปาทปริจาริกํ
ลทฺฐํ วฏฺฐตีติ ตํ ซามาตรํ อกาสิ. (๒/๒/๗๐)

.....
.....
.....

๒๒. “อิณโต นาม เยน เกนจิ อุปาเยน มุจฺฉิตุํ สกกา, คจฺฉ ตาต, กุโตจิ เอกํ วา
เทว กหาปเณ ออาหาราติ. (๒/๒/๗๐)

.....
.....
.....

๒๓. อมฺเหติ อิมสฺมี จาเน น สกกา วสิตุํ. (๒/๓/๗๔)

.....
.....

๒๔. เต อมฺหากํ มหาปราชิกา, น สกกา เตหิ อมฺหากํ จกฺขุปเถ จาตุํ, เอตตกนฺนาม
ธนํ คเหตุวา เทวปี ชนา ฬาสุกฺกจฺฉนํ คนฺตวา ชีวนฺตฺ, ทารเก ปน อิธ เปเสนฺตฺ.
(๒/๓/๗๖)

.....
.....
.....
.....
.....

๒๕. โส ฌมานสุเขน ผลสุเขน วัตินาเมนุโต จินฺตลสิ “สกุภา นุ โข อิมํ สุขํ จุปปนุถกสส ทาตุญฺติ. (๒/๓/๗๗)

.....
.....
.....

๒๖. กิํทิสํ ? ยํ โอโฆ นากิํทิสํติ : ยํ จตุพฺพิโรปิ กิลโสโฆ อภิกิํทิตุํ วิทฺธํเสตุํ น สกุโกติ, น หิ สกุภา อรหตุตํ โอเขน วิกีริตุญฺติ. (๒/๓/๘๘)

.....
.....
.....
.....
.....

๒๗. เตนหิ อตุตโน จิตฺตเมว รกฺขาหิ, สกุภา ทุกฺขา มุจฺจิตุํ. (๒/๓/๑๒๘)

.....
.....

๒๘. สตุถา ทิพฺเพน จกฺขุณา อุปฺชาเรนฺโต “สตุตฺตานํ จุตฺตฺปาตํ โอลฺเกนฺโต วิหฺรตฺติติ ติตฺวา “สตุตฺตานํ จุตฺตฺปาโต นาม พุทฺธญาเณนาปิ อปริจฺจินฺโน, มาตุกฺจฺฉิยํ ปฏิสนฺธิํ คเหตฺวา มาตาปิตโร อชานาเปตฺวา จวนกสตุตฺตานํ ปริจฺเจทํ กาทุํ น สกุภาติ. (๒/๕/๙๑)

.....
.....
.....
.....
.....

๒๙. (วฑฺฒกั) “อิทานิ จินฺนรฺกฺเขน กาทุํ น สกฺกา, ปุพฺเพเยว จินฺนทิตฺวา ตจฺเจตฺวา วิชฺฌิตฺวา จปิตกณฺเณกั ลทฺฐั วฏฺฏทิตฺติ. (๒/๗/๑๐๐)

.....
.....
.....
.....
.....

๓๐. เคเห จตฺวา วฏฺฏทฺกฺขา มุจฺจิตฺตุํ สกฺกา, มยา คิหิณา ภวิทฺตุํ วฏฺฏทิตฺติ.(๒/๓/๑๒๗)

.....
.....
.....
.....

๓๑. (โส ภิกฺขุ) “อหิ ฆนฺเต ทฺกฺขา มุจฺจิตฺกาโม ปพฺพชิตฺ, ตสฺส เม อจฺริโย อภิรฺมมกถํ กเถสิ, อุปชฺฌาโย วินยกถํ; สุวาทิ ‘อิธ เม หตฺถปฺปสารถฺนจฺานเมว นตฺถิ, คิหิณา หุตฺวา สกฺกา ทฺกฺขา มุจฺจิตฺตุํ, คิหิ ภวิสฺสามีติ สนฺนิฏฺฏจฺานมกาสิ ฆนฺเตติ อาท. (๒/๓/๑๒๘)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๓๒. “ภิกฺขเว ตตฺถเว ตุมฺหากั คนฺตุํ วฏฺฏทิตฺติ. “น สกฺกา ฆนฺเตติ. (๒/๖/๑๔๒)

.....
.....
.....
.....

๓๓. สากิยา วิฑูทภสฺสาคมนํ ฌตฺวา “วณฺหิตุํ น สกฺกาติ. (๓/๓/๑๓)

.....
.....

๓๔. น โข ปน สกฺกา อมฺเหหิ ปริ ชีวิตา โวโรเปตุํ, อตฺตโน กมฺมํ ทสฺเสตฺวา
ปลาเปสฺสาม. (๓/๓/๒๑-๒๒)

.....
.....
.....

๓๕. “โหตุ โภ, ทิฏฺฐเตตฺตํ, ตุมฺเห กิร ทิฏฺฐธมฺมิกสมฺปรายิกานํ อตฺถานตฺถานํ กุสล
ติปิฏกธฺรา อมฺหากํ อนฺเตปุเร ธมฺมํ วาเจถาติ. “น สกฺกา เทวาติ. (๓/๗/๔๓)

.....
.....
.....

๓๖. สกฺกา นฺ โข อมฺเหหิ อุกฺโกโต ปฏฺวิสฺสกะเคหานํ อคฺคิ อทตฺวา วสฺสิตุํ. (๓/๘/๖๒)

.....
.....

๓๗. ราชา กติปาหํ วสฺสิตฺวา ธนญฺชยเสฏฺฐจิสฺส สาสนํ ปหิณฺนิ “น สกฺกา เสฏฺฐจินา
อมฺหากํ ภรณโปสนํ กาคฺตุํ, ทาริกาย คมนกาลํ ชานาตุติ. โสปี รณฺเวย
สาสนํ เปเสสิ “อิทานิ วสฺสกาโล อากฺโต, น สกฺกา จาตุมาสํ วิจริตุํ; ตุมฺหากํ
พลกายสฺส ยํ ยํ ลทฺฐํ วฏฺฏติ. สพฺพํ ตํ มม ภาโร; มยา เปสิตกาเล เทโว
คมิสฺสตีติ. (๓/๘/๕๓)

.....
.....
.....
.....
.....

๓๘. อิมสฺมี กाले न सक्का तारुणि लत्तुं, तुสฺสโกฏฐาคารานิ วิวริตฺวา ญฺลสาฎฺเฑหิ
วฏฺฐิโย กตฺวา เตลจาสฺสึ เตเมตฺวา ภาตฺตํ ปจถ. (๓/๘/๕๔)

.....
.....
.....
.....
.....

๓๙. โส “น सक्का मया อิมสํ वचनमतदेनैव निगुक्खत्ताเปत्तुं, महाकुलसुस सा रीतादि
जिहतेत्त्वा... (๓/๘/๖๐)

.....
.....
.....
.....
.....

๔๐. กี่ सक्का ओमहेहि ओन्तोอคคिमहि निपुप्ते पाहिरतो ओक्की ओนาหริत्तुं. (๓/๘/๖๒)

.....
.....
.....
.....
.....

๔๑. ऐतिसुसा हि भारियं पसाचनं, निज्जगळं पसात्तुं न सक्का, सल्लहुग्गसुसा ทิวา ज
रत्तो ज सप्पิริยาปเถสุ पसाचनोक्कं पसाचनं कारेससामी. (๓/๘/๖๖)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔๒. ภนฺเต มยฺหิ อยฺเยน อานนฺทตฺเถเรน มม ปสาธนํ หตฺถเณ อามกฺขจฺ, เตนามกฺขกาลโต ปกฺขาย น สกฺกา มยา ปิณฺธิตฺ, ตํ ปน 'วิสุตฺตเจตฺวา กปฺปิยํ อุปเนตฺตสมิตฺติ วิกฺกิตฺตนาเปมิ. (๓/๘/๗๐)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔๓. "อิทานิ ปกฺขเจตฺวา ลหุจฺจํ สกฺกา ภนฺเตตฺติ. "อาม สกฺกาตฺติ. (๓/๘/๗๕)

.....
.....
.....

๔๔. น สกฺกา วิวริตฺ, ราชฺา สกาลสฺเสว มุทฺทิกํ ราชเคหํ หราเปสิ. (๓/๑/๑๐๓)

.....
.....
.....

๔๕. อถ นํ ภคฺวา อาห "น โข สกฺก สกฺกา ตาทิสานํ สเตนปิ สหสฺเสนปิ สุปฺปพฺพุทฺ- กฺกฺขจฺ 'พฺพุโธ น พฺพุโธติ วา 'ตฺมโมติ วา 'สงฺฆโมติ วา กถาเปตฺตฺนฺติ. (๓/๗/๑๒๙)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔๖. อยญหิ ชีณาสวมหาเถรํ จตุหิ อุกโกเสหิ อุกโกสิตฺวา, ยาวายํ
มหาปจวี ติคารุตาธิกํ โยชนํ อุตฺตสนฺนา, ตาว อวีจิมฺหิ ปจิตฺวา ตตฺถ
ปกฺกาเวเสเสน ปญฺจปณฺณาสวสฺसानิ อิมํ วิปฺปการํ ปตฺโต, เตนสฺส ตํ
กมฺมํ ชีณํ, วีสตีวสฺสสฺสฺसानิ อิมินา กตฺสฺส สมณธมฺมสฺส ผลํ
นาเสตฺถํ น สกฺกา; ตสฺมา ตํ สตฺถา ทกฺขิณฺหตฺถํ ปสาเรตฺวา “เอหิ
ภิกฺขุ จร พฺรหฺมจฺริยฺนฺติ อาห. (๓/๑๑/๑๕๒)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔๗. น สกฺกา ตาต ทาทฺตุ. (๓/๑๓/๑๖๑)

.....
.....

๔๘. โส จินฺเตสิ “มยา อิธ วสนฺเตน, ฌาติทการเกสฺส อาคนฺตฺวา กเถนฺเตสฺส, อกเถตฺถํปี น
สกฺกา, เอเตหิ สทฺธี กถาปฺปญฺเจน อตฺตโน ปติฏฺฐิตํ กาทฺตุ น สกฺกา, ยนฺนฺนาหํ
สตฺถุ สนฺติเก กมฺมฏฺฐานํ อุกฺคเหตฺวา อรณฺณํ ปวีเสยฺยฺนฺติ. (๓/๑๕/๑๗๙)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่าง สกกา เป็นประธาน กิริยากัมมวาจกและวิกติกัตตา

๑. พุทฺธา จ นาม น สกกา สเจน อาราเชตฺติ. (๑/๑/๘)

.....

.....

๒. สมณธมฺโม นาม, สรีเร ยาเปนฺเต, สกกา กาทฺติ. (๑/๑/๙)

.....

.....

๓. โส (โมกฺขธมฺโม) อิมสฺส (สญฺชยสฺส) สนฺติเก อุปฺปาเทตฺติ น สกกา. (๑/๘/๘๒)

.....

.....

๔. กมฺมสริกฺโข นาม น สกกา เกนจิ ปฏฺิพาหิตฺติ. (๑/๑๐/๑๑๘)

.....

.....

๕. ตตฺถ น อาคตฺ คเหตฺติ สกกา ภวิสฺสตี. (๒/๑/๓๒)

.....

.....

๖. เตนฺหิ ตุมฺหากํ วสนคพฺภานํ ภิตฺตีสฺสุ, ยตฺตเกน โอลเกตฺติ สกกา โหตี, ตตฺตกํ
 ฉิทฺทํ กตฺวา คณฺธมาลาทีนํ อหฺราเปตฺวา สตฺถารํ ตินฺณํ เสฏฺฐีจฺฉินํ ฆรทฺวารํ
 คจฺฉนฺตํ ตุมฺเห เตสฺสุ เตสฺสุ จาเนสฺสุ จตฺวา โอลเกถ เจว หตฺเถ ปสาเรตฺวา
 วนฺทถ จ ปฺุเชถ จ. (๒/๑/๔๘)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๗. อมฺหากํ หิ สกเคหํ วิว อญฺจ มหานิรยา วิวญฺฑวาราเยว, ฐรฺมานกพุทฺธสฺส โข
ปนฺ สนฺตฺติเก กมฺมญฺจานํ คเหตุวา มยํ อาคตา, พุทฺธา จ นาม ปทานุปกิํ
วิจฺรณฺเตนปี สเจน อาราเชตฺตํ น สกกา, ยถาชฺฌาสเยเนว อาราเชตฺตํ สกกา,
อปฺปมตฺตา โทถ. (๒/๒/๑๑๙)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๘. พุทฺธา นาม สาเถยฺเยน อาราเชตฺตํ น สกกา. (๒/๓/๙๓)

.....
.....

๙. ตํ ปนฺ เตน เตน อฺปาเยน มญฺจปฏฺฐิปาทกํ วา ปาทกจฺลิกํ วา ผลกปีจกํ วา
กาตฺตํ สกกาปี ภาเวยฺย. (๒/๗/๑๔๗)

.....
.....
.....
.....

๑๐. มหากุลานิ อมฺเหหิ จาเลตฺตํ น สกกา. (๓/๘/๔๗)

.....
.....

๒. **ลพฺภา** แปลว่า (อัน...) ฟังได้ เป็นนิบาตบท กัมมรูป ทำหน้าที่เป็นกิริยาคุมพากย์ ในประโยคได้ เรียกว่า “**นิบาตบทกัมมวาจก**” หรือ “**กิริยาบทกัมมวาจก**”

เช่น รมฺโณ อาณา อกาตุํ น ลพฺภา. (๒/๒/๗๐)

แปลว่า : อ.อาชญา ของพระราชชา อันใครๆ ไม่ฟังได้ เพื่ออันไม่กระทำ

สัมพันธ์ว่า : อาณา วุตตกัมมะใน ลพฺภา ๆ กิริยาบทกัมมวาจก รมฺโณ
 สามีสัมพันธ์ใน อาณา เกนจิ อนภิหิตกัตตาใน ลพฺภา อกาตุํ ตุมตถสัมปทานใน ลพฺภา
 นศัพท์ ปฏิเสธใน ลพฺภา

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

๑. ปเวณิรชฺชํ นาม ตาต อิทํ, น ลพฺภา เอวํ กาทุํ. (๓/๓/๖)

.....

.....

.....

.....

๓. **อตฺถิ** แปลว่า มีอยู่, **นตฺถิ** แปลว่า ย่อมไม่มี เป็นนิบาตบท กัตตุรูป ทำหน้าที่ เป็นกิริยาคุมพากย์ในประโยคได้ เรียกว่า “**นิบาตบทกัตตุวาจก**” หรือ “**กิริยาบทกัตตุวาจก**” ซึ่งจะสังเกตได้ว่า ประธานที่ อตฺถิ ไปสัมพันธ์ด้วยจะประกอบด้วยพหูพจน์

เช่น ปุตุตา มตฺถิ. (ที.ปา. ๑๑/๓๑๒/๒๐๕)

แปลว่า : อ.บุตร ท.ของเรา มีอยู่

สัมพันธ์ว่า : ปุตุตา สุทธกัตตาใน อตฺถิ ๆ กิริยาบท กัตตุวาจก เม สามี
 สัมพันธ์ใน ปุตุตา (มตฺถิ ตັตบทเป็น เม + อตฺถิ)

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

๑. อิทานิ เม หตฺถาปิ อวิเชยฺยา, อญฺณํ กตฺตพฺพํ นตฺถิ. (๑/๒/๒๕)

.....

.....

.....

๒. อถ โข มยิ มนํ ปสาเทตฺวา สกฺเค นีพฺพตฺตานํ คณฺหา นตฺถิ. (๑/๒/๓๒)

.....
.....
.....

๓. มาตา ปนฺสฺส, ปหิตฺเต ปหิตฺเต, ติกฺขตฺตํ ปฺปเว ปหิณฺตีวา จตฺตถฺวาเร "ปฺปวา นตฺถีติ ปหิณฺตี. (๑/๑๒/๑๒๔-๑๒๕)

.....
.....
.....

๔. ตโต ปุณฺปิ "ทารุณิ นตฺถีติ อารोजฺยีสฺสุ. (๓/๘/๕๔)

.....
.....

๕. นตฺถิ เม สรณํ อญฺญํ พุทฺโธ เม สรณํ วรํ
 เอเตน สจฺจวชฺเชน โสตฺถิ เต โหตุ สพฺพทา.

.....
.....
.....
.....
.....

คำศัพท์ที่น่าสนใจ

กาตุ์	กร กรณ ในการกระทำ + ตุ์	เพื่ออันกระทำ
ภวิตุ์	ภุ สดุดาย ในความมี, ความเป็น + (อิ) + ตุ์	เพื่ออันมี, เพื่ออันเป็น
เปเสตุ์	เปส เปสเน ในการส่งไป + เณ + ตุ์	เพื่ออันส่งไป (จุ.)
ปริจฉินทิตุ์	ปรี + ฉิทิ ทูวิชาการณ ในการทำให้เป็นสองส่วน+(อิ)+ตุ์	เพื่ออันกำหนด
นิวตตทาเปตุ์	นิ + วตต วตตเน ในการเป็นไป + ณาเป + ตุ์	เพื่ออัน (ยัง...) ให้กลับ
อปพพชิตุ์	น + ป + วช คติมฺหิ ในการไป + (อิ) + ตุ์	เพื่ออันไม่บวช
ปุเรตุ์	ปุร ปุรณ ในการให้เต็ม + เณ + ตุ์	เพื่ออัน (ยัง...) ให้เต็ม
อาราเชตุ์	อา + ราช สลฺลิตฺมฺหิ ในความสำเร็จ + เณ + ตุ์	เพื่ออัน (ยัง...) ให้ยินดี
อุปาเทตุ์	อุ + ปท คติมฺหิ ในการไป + เณ + ตุ์	เพื่ออัน (ยัง...) ให้เกิดขึ้น
ปฎิพาหิตุ์	ปติ + พาห ปยตเน ในความพยายาม + (อิ) + ตุ์	เพื่ออันห้าม, เพื่ออันผลักดันออก
วสิตุ์	วส นิวาเส ในการอยู่ + (อิ) + ตุ์	เพื่ออันอยู่
มุจจิตุ์	มุจ โมกฺเข ในความหลุดพ้น + (ย) + (อิ) + ตุ์	เพื่ออันหลุดพ้น, เพื่ออันพ้น
คเหตุ์	คห อุปาทาเน ในการถือเอา + (อิ) + ตุ์	เพื่ออันถือเอา, เพื่ออันเรียนเอา
ชานาเปตุ์	ฉา อวโพชน ในความรู้ + ณา + ณาเป + ตุ์	เพื่ออัน (ยัง...) ให้รู้
คนตุ์	คมุ คติมฺหิ ในการไป + ตุ์	เพื่ออันไป
จาทุ์	จา คตินิวตตฺมฺหิ ในการห้ามการไป + ตุ์	เพื่ออันตั้งอยู่, เพื่ออันดำรงอยู่
ทาตุ์	ทา ทาเน ในการให้ + ตุ์	เพื่ออันให้
วิทฺธเสตุ์	วิ + ฑฺส วิทฺธฺสเน ในการทำลาย + เณ + ตุ์	ทำลายแล้ว, กำจัดแล้ว
วิกิรีตุ์	วิ + กิรี วิกฺเขปวิกิรีเน ในการขัดไป, เร็ยราย+(อิ)+ตุ์	เพื่ออันขัดไป, เพื่ออันเร็ยราย
วนฺหิตุ์	วนฺห อภิวนฺหเน ในการกราบไหว้ + (อิ) + ตุ์	เพื่ออันไหว้, เพื่ออันกราบไหว้
โวโรเปตุ์	วิ + อว + รูป ชนเน ในการเกิด + เณ + ตุ์	เพื่ออันปลงลง (จุ.)
วิจรีตุ์	วิ + จรี จรีเน ในการเที่ยวไป + (อิ) + ตุ์	เพื่ออันเที่ยวไป
ลทฺฐุ์	ลภ ลาภ ในการได้ + ตุ์	เพื่ออันได้
นิกฺกทฺฐมาเปตุ์	นิกฺกทฺฐมาเปตุ์ + กทฺฐม อากทฺฐเน ในการลาก, ดึง + ณาเป+ตุ์	เพื่ออัน (ยัง...) ให้จุดกระชาก
อนาหรีตุ์	น + อา + หรี หรีเน ในการนำไป + (อิ) + ตุ์	เพื่ออันไม่นำมา
ปสาธิตุ์	ป + สาธิ สลฺลิตฺมฺหิ ในความสำเร็จ + (อิ) + ตุ์	เพื่ออันประดับ
ปิลนฺธิตุ์	ปิลนฺธิ อลงฺกาเร ในการประดับ + (อิ) + ตุ์	เพื่ออันประดับ
วิวรีตุ์	วิ + วรี อวารเน ในการปกปิด + (อิ) + ตุ์	เพื่ออันเปิด
นาเสตุ์	นส อทฺสฺสเน ในความไม่เห็น + เณ + ตุ์	เพื่ออัน (ยัง...) ให้ฉิบหาย
อกเถตุ์	น + กเถ กเถเน ในการกล่าว + เณ + ตุ์	เพื่ออันไม่กล่าว
โอโลเกตุ์	อว + โลก ทฺสฺสเน ในการดู, การเห็น + เณ + ตุ์	เพื่ออันแลดู, เพื่ออันตรวจดู

จาเลตุํ	จล กมฺปน ในความหวั่นไหว + เณ + ตํ	เพื่ออัน (ยัง...) ให้เคลื่อนไหว
โสจิตถ	สุจ โสเก ในความเศร้าโศก + ตถ	เศร้าโศกแล้ว
ปริเทวิตถ	ปริ + ทิว กุขปฺพเน ในการร้อง,บีบคั้น + เณ + ตถ	คร่ำครวญแล้ว (จ.)
ปฏิกจเจว (นิ)	ปติ + กร กรณ ในการกระทำ + ตฺวา + (เอว)	ก่อนนั้นเที่ยว, ต่วนๆ, พลันๆ
อกุชาต	อา + ชา กถเน ในการกล่าว + ต	(อัน...) กล่าวแล้ว, บอกแล้ว
ปลุชฺชิ	ป + ลุช นฺสฺสเน ในความพินาศ + ย + อี	พินาศแล้ว, ฉิบหายแล้ว (ที.)
วิชฺชติ	วิท ภาเว ในความมี,ความเป็น + ย + ติ	ย่อมมี, ย่อมมีปรากฏ (ที.)
อวิเชยฺย	น + วิ + ธา กรณ ในการกระทำ + ญย	ไม่พึงถูกกระทำ
กตตพฺพ	กร กรณ ในการกระทำ + ตพฺพ	(อัน...) พึงกระทำ
ปสาเทตฺวา	ป + สท ปสาเท ในความเลื่อมใส + เณ + ตฺวา	(ยัง...) ให้เลื่อมใสแล้ว
นิพฺพตฺต	นิ + วตุ วตฺตเน ในการเป็นไป + ต	บังเกิดแล้ว
ปหิต	ป + หิ คตฺมฺหิ ในการไป + ต	(อัน...) ส่งไปแล้ว
ปหิตฺตฺวา	ป + หิ คตฺมฺหิ ในการไป + ณา + ตฺวา	ส่งไปแล้ว
ปหิณฺ	ป + หิ คตฺมฺหิ ในการไป + ณา + อี	ส่งไปแล้ว
อาโรจยฺสู	อา + รุจ เทสเน ในการสวด,แสดง + ญย + อํ	บอกแล้ว, แจ้งแล้ว (จ.)

อักษรโกศลลล

โย โกจิ โลกียโลกุตตราทีเกโท วจนตฺเถ, โส สฬไพ
 อักษรเหว สณฺณายเต ๑ ลีถิลอนิตาทีอักษรวิปตฺติยณฺเห
 อตฺถลล ทุนฺนยตา โหติ ๑ ตลฺมา อักษรโกศลลล พหุ-
 ปการํ พุทฺทวจนลฺ ๑

(รูปลลทิลลฺลครที่ ๑ หน้า ๑)

เนื้อความแห่งคำพูดอันจำแนกเป็นโลกียะและโลกุตระเป็นต้นอย่างใด
 อย่างหนึ่ง เนื้อความแห่งคำพูดนั้นทั้งหมด ย่อมถูกหมายรู้ด้วยอักษร
 เท่านั้น เพราะเมื่อมีการวิบัติแห่งอักษรมีลีถิลและอนิตะเป็นต้น ก็ย่อม
 รู้เนื้อความได้ยาก ฉะนั้น ความเป็นผู้ฉลาดในอักษร จึงมีอุปการะอย่าง
 มากในพระพุทฺธพจน์

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

๑. กี่ เม ฆรวาเสน, ปพฺพชิสฺสามิ. (๑/๑/๖)

.....
.....

๒. สกุโก “กั เม อิมหิ สาธารเณน รชฺเชนาติ จินฺเตสิ. (๒/๗/๑๐๓)

.....
.....

๓. “นตฺถิ ฆนฺเต มยฺหํ ฅาติสฺสกุโก, อหํ เอเต มนุสฺเส นิสฺสาย อชฺโฃหฺรณียมตฺตํ
ลภามิ, ลฺลฺเข วา ปถนีเต วา ยาปนมตฺเต ลทฺเช, ปุณ กั ออาหารปฺริเยสเนนาติ.
(๒/๙/๑๑๓)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔. อิมสฺมี มยา สทฺธี ปฺริภอํ อกโรนฺเต, กั เม สมณฺภาเวณ, คิหิ ภวิสฺสามิ.
(๒/๔/๑๓๐)

.....
.....
.....

๕. โส “อโห นฺญโฆมฺหิ, ฅาตํ กิร เม อฺปชฺฅมาเยน จินฺติตฺตจินฺติตฺตํ, กั เม สมณ-
ภาเวนาติ ตาลวณฺฏํ ฉทฺเตตฺตวา ปลาถิตฺตํ อารทฺโธ. (๒/๔/๑๓๑)

.....
.....
.....

๖. ตโต จินฺตลสิ “กั เม ภิกฺขาย จริตฺวา ชีวิตฺน, คิหิ ภวิสฺสามิตี. (๒/๕/๑๓๔)

.....
.....
.....

๗. ตโต “กั เม อิมินา ทุกฺเขน, สมโณ ภวิสฺสามิตี จินฺตตฺวา... (๒/๕/๑๓๔)

.....
.....
.....

๘. โส ปุณฺปิ กติปาเหเนว อุกฺกณฺจิตฺวา “กั เม คิหิภาเวณ, ปพฺพชิสฺสามิตี. (๒/๕/๑๓๔)

.....
.....
.....

๙. โส “กั เมทานิ เคะเหณ, ปุณ อฏฺฐมาเส ปพฺพชิสฺสามิตี นิภฺขมิตฺวา ปพฺพชิ.
(๒/๕/๑๓๘)

.....
.....
.....

๑๐. กิณฺเต เอเตหิ. (๓/๕/๓๑)

.....
.....
.....

๑๑. “ชนั ตาว, อมฺหากั ชนั อฺปาทาย กากณฺนิมตฺตํ, ทาริกาย ปน อารกฺขมตฺตตาย
ลทฺธกาลโต ปฏฺจาย กั อณฺเณน การณฺนาติ อธิวเสสิ. (๓/๘/๕๒)

.....
.....
.....

๑๒. อถสฺส เอตทโหสิ “กั มยฺหํ อตฺตนา วินิจฺฉิตฺน, สตฺถารึเยว ปุจฺฉิสฺสามิตี. (๓/๙/๗๗)

.....
.....
.....

๑๓. (เต ภิกฎ) “อลั อวฺโส, สามเณรํ นิสฺสาย โน ปลิโพโธ ภวิสฺสติ, ก็ อรณฺเณ
วสนฺตานิ สามเณเรนาติ (อาหํสุ). (๔/๙/๑๑๙)
-
-
-
-

อลั เป็นนิบาต มี ๓ อรรถ คือ (๑) ภูสฺน การประดับ (๒) วารณ การห้าม และ(๓)
ปฺริยตฺติ ความสมควร (อภิธาน. คาถาที่ ๑๑๙๐)

เช่น สตุถา “อลั เอตฺตเกน อิมสฺสาติ ปฏฺกามิ. (๑/๒/๒๕)

แปลว่า : อ.พระศาสดา ทรงดำริแล้วว่า “อ.พอละ ด้วยการเห็น อันมีประมาณ
เท่านั้น แก่มาณพนี้” ดังนี้ เสด็จหลีกไปแล้ว

สัมพันธ์ว่า : สตุถา สุทฺธกัตฺตาใน ปฏฺกามิฯ อาชยาตบทกัตฺตฺวาจก อลั
ปฏฺิเสทฺลึงคัตฺตะ เอตฺตเกน วิเสสนะของ ทสฺสเนน ๆ ตติยาวิเสสนะใน อลั อิมสฺส วิเสสนะของ
มาณวสฺส ๆ สัมปทานใน อลั อิติศัพฺท อากาเรใน จินฺเตตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยาใน ปฏฺกามิ

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

๑. เตน “อลั อมฺมาติ วุจฺจมานาปี ปุณฺปุณฺํ กเถสิ. (๑/๔/๔๓)
-
-

๒. สตุถา “อลั ภิกฺขเว มา ภณฺทนนฺติอาทีนิ วตฺวา... (๑/๕/๕๑)
-
-

๓. ตตฺถ ฉ ขตฺติยา อตฺตโน อารณฺหานิ โอมุญฺจิตฺวา ภณฺทิกั กตฺวา “หนฺท ภเณ
อุปาสิ นิวตฺตสฺสุ, อลั เต เอตฺตกั ชีวีกายาติ ตสฺส อหํสุ. (๑/๑๒/๑๒๘)
-
-
-

๗. “อลั ตาต, กิ ตตถ คนฺตฺวา กริสฺสสีติ วาริยมาโนปิ ปุณฺปฺปนฺนํ ยาจิ. (๓/๓/๑๓)

.....
.....
.....

๘. “อลั อยฺย, คจฺฉิสฺสามหนฺติ. “เอตฺสฺส กตฺสฺสกาโร อุกฺโกปิ ขาทิสฺสาม, มา คจฺฉาติ.
“อลั อยฺย มาตา เม ตฺชฺเชสฺสตีติ. (๓/๖/๓๘)

.....
.....
.....
.....

๙. มหาเสฏฺฐี “มม ธีตุ เอตฺตกา คาโว อลั, ทฺวารํ ปิทฺถาติ วชฺทฺวารํ ปิทฺทาเปสิ.
(๓/๘/๕๖)

.....
.....
.....

๑๐. สา วิสาขา กสฺสปสมฺมาสมฺพุทฺธกาเล สงฺฆทาสี นาม หุตฺวา วีสฺติยา
ภิกฺขุสฺสทฺธานํ ปญฺจโครสฺทานํ ททฺมานา, ทฺหรานญฺจ สามเณฺรานญฺจ ปตฺตํ
ปิทฺติตฺวา “อลั อลฺนฺติ นิวาเรณฺตานปี, “อิทํ มฐฺรํ, อิทํ มนาปฺนฺติ อทาสี. (๓/๘/๕๖)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๑๖. สापิ โจริ ปปาเต ชิปีตวา [จินฺตลฺลิตฺติ] “สจฺหาหํ เคหํ คมฺมิตฺตสฺสํ, ‘สํมิโก เต กหนฺติ ปุจฺฉิตฺตสฺสํ; สจฺหาหํ เอวํ ปุฏฺฐจฺจา ‘มาริตฺโต เมตฺติ วกฺขามิ, ‘ทฺพฺพิเนเต สหสฺสํ ทตฺวา สํมิกํ อานาเปตฺวา อิทานิ นํ มาเรสีติ มํ มุขสฺตฺตีหิ วิชฺฉิตฺตสฺสํ; ‘อาภรณตฺถาย มํ โส มาเรตฺถกาโม อโหสีติ วุตฺเตปิ, น สทฺทหิตฺตสฺสํ; อลํ เม เคหนาติ ตตฺถเอว อภรณานิ ฉทฺเทตฺวา อรณฺณํ ปวิสิตฺวา อนฺุพฺพเพน วิจฺรณฺตี เอกํ ปริพฺพชฺชกานํ อสฺสมํ ปตฺวา วนฺทิตฺวา “มยฺหํ ภาเนตฺถ ตุมฺหากํ สนฺติเก ปพฺพชฺชํ เทธาติ อาห. (๔/๑/๑๐๒)

๑๗. “อลํ อารุโส, สํมณฺเระ นิสฺสาย โน ปลิโพโธ ภวิสฺสติ, ก็ อรณฺเเว วสนฺตํ สามณฺเระนาติ. (๔/๙/๑๑๙)

บทที่ ๔

วิธีการแปลประโยคภาววาจก

ประโยคภาววาจก เป็นประโยคที่กล่าวถึงกริยาอาการ ไม่เน้นที่กัตตาผู้กระทำว่าจะมีจำนวนเท่าใด แต่มุ่งเน้นที่กริยาอาการ เช่น คนเดียวนอน ก็เป็นกริยาการนอน หลายคนนอน ก็มีกริยาเช่นเดียวกันคือการนอน ฉะนั้น กัตตาจะเป็นเอกพจน์ หรือพหูพจน์ก็ได้ ส่วนกริยาคุณพากย์ เป็นเอกพจน์ นปุงสกลิงค์เท่านั้น

เช่น ทิวา น นิททายิตพุพ. (๑/๖/๖๓)

แปลว่า : อันพระคุณเจ้า ไม่พึงประพฤติหลับ ในเวลากลางวัน

สัมพันธ์ว่า : อยฺเยน อนภิตกัตตาใน นิททายิตพุพ. ๆ กิตบทธภาววาจก ทิวากาลสัตตมมีใน นิททายิตพุพ. นศัพทฺ ปฏฺฐิเสธใน นิททายิตพุพ.

เช่น อกฺสูเตน ภวิตพุพ. อารทฺฐวีริเยน. (๑/๖/๖๓)

แปลว่า : อันพระคุณเจ้า เป็นผู้ไม่เกียจคร้าน เป็นผู้มีความเพียรอันปรารภแล้ว พึงเป็น

สัมพันธ์ว่า : อยฺเยน อนภิตกัตตาใน ภวิตพุพ. ๆ กิตบทธภาววาจก อกฺสูเตน กิตฺติ อารทฺฐวีริเยน กิตฺติ วิกตีกัตตาใน ภวิตพุพ.

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

๑. นนุ อปฺปมตฺเตหิ ภวิตพุพ. (๑/๑/๘)

.....
.....

๒. ปพฺพชิตานํ วิวาเทน ภวิตพุพ. (๑/๓/๓๙)

.....
.....

๓. ปรีปนุเถน ภวิตพุพ. (๑/๗/๗๓)

.....
.....

๔. เอกสุมี จาเน กาสาวุ ปารูปิตวา นิสินนสฺส สนฺติกา ปริปนฺเถน ภวิตพฺพํ. (๑/๗/๗๓)

.....
.....
.....

๕. โอหาริตเกสมสฺสุณา กาสายนิวตฺเถน กภูจตฺถเร วา วิทลมญฺจเก วา นิปฺชฺชิตฺวา
ปิณฑาย จรฺนฺเตน วิหฺริตพฺพํ. (๑/๑๒/๑๒๖)

.....
.....
.....

๖. ภวิตพฺพเมตฺถ การเณน. (๒/๒/๖๘)

.....

๗. อิม่าหิ รณฺณา ปโยชิตาหิ ภวิตพฺพํ. (๒/๒/๗๒)

.....

๘. สพฺพํ ปหาย คนฺตพฺพํ. (๒/๑/๑)

.....

๙. สสุรฺกฺุเล วสนฺติยา นาม (อิตฺถิยา) สฺขํ นิสีทิตพฺพํ. (๓/๘/๕๗)

.....

๑๐. มยา อชฺช ปลายิตพฺพํ. (๒/๑/๓๗)

.....

๑๑. สสุรฺกฺุเล วสนฺติยา นาม (อิตฺถิยา) สฺขํ นิปฺชฺชิตพฺพํ. (๓/๘/๕๗)

.....

๑๒. สมฺปาทเกน นาม พฺยตฺเตน ภวิตพฺพํ. (๔/๕/๒๓)

.....

.....

บทที่ ๕

วิธีการแปลเกี่ยวกับ ตวาทิปัจจัย

บทที่ลง ดุน ตวา และ ตวานปัจจัยเป็นที่สุด รูปสำเร็จเป็นนิบาต มีฐานะการใช้ ๕ ประการ คือ (๑) ปุพพกาลกิริยา [ก่อน] (๒) อปรกาลกิริยา [หลัง] (๓) สมานกาลกิริยา [พร้อมกัน] (๔) ลกขณตถ [เครื่องหมายจดจำ] หรือ ปริโยสานกาลกิริยา [กิริยาที่ทำสำเร็จแล้ว] และ(๕) เหตุตถ [เหตุ/เพราะ]

ต่อไปนี้จะแสดงเฉพาะตัวอย่างของ ตวาปัจจัย ที่ใช้ในอรรถลักษณะตถะ (เครื่องหมายจดจำเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น) หรือเรียกว่า ปริโยสานกาลกิริยา (กิริยาที่ทำสำเร็จแล้ว)

ข้อสังเกต : บทที่ลง ตวาปัจจัย จะขึ้นต้นประโยคเป็นส่วนใหญ่ และจะเป็นธาตุตัวเดียวกันกับประโยคหน้า

เช่น อถ โข อายสุมา มหาจุนโท สายณฺหสมยฺ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิตฺ, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทิ ฯ

อถ โข อายสุมา มหาจุนโท สายณฺหสมยฺ ปฏิสลฺลานา วุฏฺฐิตฺ, เยน (ทิสภาเคน) ภควา (วิหฺรติ), เตน (ทิสภาเคน) อุปสงฺกมิ ฯ (โส มหาจุนโท) อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทิ ฯ

แปลว่า : ครั้งนั้นแล อ.พระมหาจุนทะ ผู้มีอายุ ออกแล้ว จากที่เป็นที่หลีกเร้นในสมัยเป็นที่ลี้ลับไปแห่งวัน เข้าไปเฝ้าแล้ว ใน-, อ.พระผู้มีพระภาคเจ้า ย่อมประทับ ในส่วนแห่งทิศใด, -ส่วนแห่งทิศนั้น ฯ อ.พระมหาจุนทะนั้น ครั้งเข้าไปเฝ้าแล้ว ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า นั่งแล้ว ณ ที่สมควร ฯ

สัมพันธ์ว่า : อถ กาลสัตตมฺใน อุปสงฺกมิ โข วจนาลังการะ อายสุมา วิเสสนะ ของ มหาจุนโท ๑ สุทฺธกัตตาใน อุปสงฺกมิ ๑ อาชยาดบทกัตตฺวาจาก สายณฺหสมยฺ ทฺติยากาลสัตตมฺใน วุฏฺฐิตฺ ปฏิสลฺลานา อปาทานใน วุฏฺฐิตฺ ๑ วิเสสนะของ มหาจุนโท, ภควาสุทฺธกัตตาในวิหฺรติ ๑ อาชยาดบทกัตตฺวาจาก เยนวิเสสนะของทิสภาเคน ๑ ตติยาวิสยาธาระใน วิหฺรติ, เตน วิเสสนะของ ทิสภาเคน ๑ ตติยาวิสยาธาระใน อุปสงฺกมิ ฯ โส วิเสสนะของ มหาจุนโท ๑ สุทฺธกัตตาใน นิสฺสีทิ ๑ อาชยาดบทกัตตฺวาจาก อุปสงฺกมิตฺวา ลักษณะตถะ ภควนฺตํ อวฺตตกัมมะใน อภิวาเทตฺวา ๑ ปุพพกาลกิริยาใน นิสฺสีทิ เอกมฺนฺตํ อาธาระใน นิสฺสีทิ ฯ

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

๑. (โส สกุโก) ตังเณน อาคนุตฺวา จกุชฺสปาลํ อุปาคมิ. อุปคนุตฺวา จ ปน เถรสฺสวาทูเร ปทสทฺทํ อกาสิ. (๑/๑/๑๖)

.....
.....
.....

๒. (สตฺถา) ทฺวีหิ ชเนหิ กถิตํ กถํ ปกาเสนโต สพฺพํ มฏฺฐจฺกฺษฺหฺลิวตฺถุํ กเถสิ. เตเนเวตํ พุทฺธภาสิตํ นาม ชาตํ. ตํ กเถตฺวา จ ปน “น โข พุราหฺมณฺ เอกสฺตํ, น เทว, อถ โข มยि มนํ ปสาเทตฺวา สคฺเค นิพฺพตฺตานํ คณฺหา นตฺถิติ อาห. (๑/๒/๓๒)

.....
.....
.....
.....
.....

๓. อถ เนสํ “กุสลา กุสลกมฺมกรเณ มโน ปุพฺพุงคโม, มโน เสฏฺฐโจ, ปสนฺเนน หิ มเนน กตกมฺมํ เทวโลกํ มนุสฺสโลกํ คจฺจนฺตํ ปุคฺคลํ ฉายาว น วิชหตีติ อิทํ วตฺถุํ กเถตฺวา อนุสนฺธี ชมฺเฏตฺวา ปติฏฺฐจาปิตมตฺตํ สาสนํ ราชมุทฺทาย ลมฺพจฺนโต วิย ฐมฺมราชา อิมํ คาถมาห... (๑/๒/๓๓)

.....
.....
.....
.....
.....

๖. (โส โฆสโก) กปโณ วีย ปีโลติกั นินวาเสตวา ฆตทวิถิยั ฆตี ฆตวา ชีวนุโต
มยา อิมินา นาม อุปาเยน ฆาโต, ซานิตวา จ ปน ปกุโกสาเปตวา สชนภาวํ
สมุปฺปิฉาเปตวา ตํ ฆนํ อหฺราเปตวา เสฏฺฐิจฺฉุจาเน จปิโต. (๒/๒/๗๒)
-
-
-
-
-
-
-

๗. อด โข อญฺจตโร ภิกฺขุ, เยน ฆตวา, เตนุปสงฺกมิ, อุปสงฺกमितวา ฆควนุตํ
อภิวาเทตวา เอกมนุตํ นิสีทิ ๫ (๑๙/๖๘๕/๑๙๒)
-
-
-
-

คำศัพท์กิริยาที่น่าสนใจ

อุปคฺนฺตวา	อุป + คมฺ คติมฺหิ ในการไป + ตวา	ครั้นเข้าไปใกล้แล้ว
กเถตวา	กถ กถเน ในการกล่าว + เณ + ตวา	ครั้นกล่าวแล้ว (จ.)
อภิสฺปิตวา	อภิ + สป อกุโกเส ในการดำ + (อิ) + ตวา	ครั้นสาปแล้ว, ครั้นแข่งแล้ว
นिसฺซช	นิ + สท คตฺยาวสาเน ในการสิ้นสุดการไป + ตวา	ครั้นนั่งแล้ว
อุปสงฺกमितวา	อุป+สฺ+ กมฺ ปทวิกฺเขเป ในการก้าวเท้า + (อิ)+ตวา	ครั้นเข้าไปหาแล้ว

บทที่ ๖

วิธีการแปลศัพท์ที่แปลว่า “เว้น”

คำว่า “เว้น” ในภาษาบาลีมีใช้อยู่หลายศัพท์ด้วยกัน แต่ในที่นี้จะแสดง ๒ ศัพท์ คือ “อณฺฏตฺร” กับ “จเปตฺวา” ส่วนวิธีการใช้นั้น มีความแตกต่างกัน ดังนี้

๑. อณฺฏตฺรศัพท์ สัมพันธ์เป็นวิเสสณะ หรือกิริยาวิเสสณะ และใช้คู่กับนามที่เป็นปัญจมีวิภัตติ นิยมวางไว้ข้างหน้านามที่ประกอบด้วยปัญจมีวิภัตติดังกล่าว

เช่น อณฺฏตฺร ภควตา. แปลว่า เว้น จากพระผู้มีพระภาคเจ้า

อณฺฏตฺร ภิกฺขุสงฺฆา. แปลว่า เว้น จากหมู่แห่งภิกษุ

โย ปน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส ทฺถุจฺจุลฺลํ อาปตฺตี อนุปสมฺปนฺนสฺส อาโรเจยฺย

อณฺฏตฺร ภิกฺขุสมฺมตฺติยา, ปาจิตฺตํ.

แปลว่า : หนึ่ง อ.ภิกษุรูปใด ย่อมบอก ซึ่งอาบัติ ชั่วหายาบ(สังฆาทิเสส) ของภิกษุ แก่อนุปสัมบัน เว้น แต่ภิกษุผู้ถูกสมมุติ, อ.อาบัติปาจิตตีย์ ย่อมมี แก่ภิกษุนั้น

สัมพันธ : ปน สัมปิตฺถนํตถะ โย วิเสสณะของ ภิกฺขุ ๆ สุทฺธกัตฺตาใน อาโรเจยฺย ๆ อาชยตบทกัตฺตฺวาจก ภิกฺขุสฺส สามีสัมพันธะใน อาปตฺตี ทฺถุจฺจุลฺลํ วิเสสณะของ อาปตฺตี ๆ อวุตตกัมมะใน อาโรเจยฺย อณฺฏตฺร กิริยาวิเสสณะใน อาโรเจยฺย ภิกฺขุสมฺมตฺติยา อปาทานใน อณฺฏตฺร, ปาจิตฺตํ สุทฺธกัตฺตาใน โหติ ๆ อาชยตบทกัตฺตฺวาจก ตสฺส วิเสสณะของ ภิกฺขุสฺส ๆ สัมปทานใน โหติ

๒. จเปตฺวาศัพท์ สัมพันธ์เป็นวิเสสณะหรือกิริยาวิเสสณะ และใช้คู่กับนามที่เป็นทุตติยาวิภัตติ นิยมวางไว้ข้างหน้านามที่ประกอบด้วยทุตติยาวิภัตติดังกล่าว

เช่น จเปตฺวา เทว อคฺคสาวเก อวเสสา อรหตฺตํ ปาปฺถึสฺสุ. (๑/๘/๘๖)

แปลว่า : อ.ภิกษุ ท. ผู้เหลือลง เว้น ซึ่งพระอัครสาวก ท. สอง บรรลุแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระอรหันต์

สัมพันธว่า : อวเสสา วิเสสณะของ ภิกฺขุ ๆ สุทฺธกัตฺตาใน ปาปฺถึสฺสุ ๆ อาชยตบทกัตฺตฺวาจก จเปตฺวา วิเสสณะของ ภิกฺขุ เทว วิเสสณะของ อคฺคสาวเก ๆ อวุตตกัมมะใน จเปตฺวา อรหตฺตํ สัมปาทนํกัมมะใน ปาปฺถึสฺสุ

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

๑. เทสนาปริโยसानเ จเปตฺวา สรทตฺวาปสํ สพุเพปิ จตุสตุตติสทสฺสชฎฺฐิลา อรหตุตํ
ปาปุณฺสีสุ. (๑/๘/๑๐๐)

.....
.....
.....
.....

๒. สตฺถา สพุเพสํ (ตฺวาปสฺสนํ) ชมฺมํ เทเสสิ, เทสนาปริโยसानเ จเปตฺวา มํ เสสา
อรหตุตํ ปตฺตา ปพุพฺพชฺชีสุ. (๑/๘/๑๐๒)

.....
.....
.....
.....

๓. มโฆ เสสฺสนํ โอวาทํ อทาสี “สมฺมา จเปตฺวา เมตฺตํ อญฺโฆ อมฺหากํ อวสฺสโย
นตฺถิ, ตุมฺเห กตฺถจิจิ โภปํ อกตฺวา รณฺเเว จ คามโกชเก จ มทุทนหตฺถิมฺหิ จ
อตฺตนิ จ เมตฺตจิจิตฺเตน สมจิตฺตาว โหถาติ. (๒/๗/๙๙)

.....
.....
.....
.....

๔. อถ เน วฑฺฒกึ อาท “อญฺญา ตุมฺเห กึ กเถถ, จเปตฺวา พุรฺหมโลกํ อญฺญํ
มาตุคามรหิตฏฺฐจฺฉนํ นาม นตฺถิ, คณฺหาถ กณฺณิกํ, เอวํ สนฺเต, อมฺหากํ กมฺมํ
นินฺนุจํ คมิสฺสตีติ. (๒/๗/๑๐๑)

.....
.....
.....
.....

๕. “อุปาสก จุพปนุถโก นาม ทนุโธ ภิกขุ อวิรุพฺพหิทมโม, ตํ จเปตฺวา เสสํ นํ
นิมนฺตํ สมปฏฺฐิจฺฉามิตี เตโร อาห. (๒/๓/๗๘)

.....

.....

.....

๖. ตสฺสา ฅาปิยมานาย, จเปตฺวา คพฺภมํสํ เสสมํสํ ฅายิ. (๔/๙/๑๑๗)

.....

.....

.....

บทที่ ๗

วิธีการแปลเกี่ยวกับ ปุรธาตุ

ในที่ประกอบด้วยธาตุที่มีอรรถว่าเต็ม (สุหิตตฺถโยค = ในที่ประกอบด้วยธาตุที่มีอรรถ
ว่าเต็ม) เช่น ปุรธาตุ ปุรณ ในอรรถว่าเต็ม ส่วนมาก นามที่สัมพันธ์กับปุรธาตุ จะประกอบ
ด้วยฉฺฐวิภตฺติหรือตติยาวิภตฺติ เวลาแปลให้แปลออกสำเนียงอายตนิบาตว่า “ด้วย...” เรียก
ว่า “ฉฺฐวิภตฺติ” (รูปสัทธ.สูตรที่ ๓๑๗. ฉฺฐวิ จ)

เช่น อิมเมว กายํ ปุริ นานปฺปการสฺส อสุจโน ปจฺจเวกฺขติ. (ที.มหา.
๑๐/๓๗๗/๒๕๐)

แปลว่า : อ.บุคคล ย่อมพิจารณา ซึ่งกายนี้มันเกี่ยว อันเต็ม ด้วยของไม่สะอาด
อันมีประการต่างๆ

สัมพันธ์ว่า : ปุคฺคโล สุทฺธกตฺตาใน ปจฺจเวกฺขติ ๆ อาขยาดบทกตฺตฺวาจาก
เอวศัพฺพํ อวธารณฺะเข้ากับ อิมํ ๆ วิเสสนฺะของ กายํ ๆ อวุตตกัมมฺะใน ปจฺจเวกฺขติ ปุริ
วิเสสนฺะของ กายํ นานปฺปการสฺส วิเสสนฺะของ อสุจโน ๆ ฉฺฐวิภตฺติใน ปุริ

เช่น ปุริ พาลี ปาปสุส. (ขุ.ธ. ๒๕/๑๒๑/๓๘)

แปลว่า : อ.คนพาล ย่อมเต็ม ด้วยบาป

สัมพันธ์ว่า : พาลี สุทธกัตตาใน ปุริ ๆ อาชยาตบทกัตตุวจาก ปาปสุส ัจฉฐี

ภระใน ปุริ

เช่น ปตตํ โอทนสฺส ปุเรตฺวา อทาสี.

แปลว่า : อ.หญิงนั้น ยังบาตร ให้เต็มแล้ว ด้วยข้าวสุก ได้ถวายเป็นแล้ว

สัมพันธ์ว่า : สว วิเสสนะของ อิตถี ๆ สุทธกัตตาใน อทาสี ๆ อาชยาตบท

กัตตุวจาก ปตตํ การิตกัมมะใน ปุเรตฺวา โอทนสฺส ัจฉฐีภระใน ปุเรตฺวา ๆ ปุพพกาลภริยา ใน อทาสี

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

๑. อีสฺสโรปี อตฺตโน โภชนสฺส ปตตํ ปุเรตฺวา “อิมํ สีมํ คนฺตฺวา อยฺยสฺส สมฺปาเทหิ, อหํ เต อิตฺตํ ปตฺตี เตมีติ อาห. (๒/๑.สามาวตี/๓๖)

.....
.....
.....
.....

๒. อุเทโน “อชฺช ปฺลายิตพฺพนฺติ มหนฺตมหนฺเต จมฺมปฺสิพฺพเก หิริณฺยสฺวณฺณสฺส ปุเรตฺวา กเรณฺุกปฺญฺเจ จเปตฺวา วาสฺสทตฺตํ อาทาย ปฺลาयी. (๒/๑.สามาวตี/๓๗)

.....
.....
.....

๓. เต ปน ปจฺเจกพฺพุเช ปจฺมทิวเส ราชว เคะเห นิสีทาเปตฺวา ปตฺเต คาหาเปตฺวา ปายาสสฺส ปุเรตฺวา ทาเปสิ. (๒/๑.สามาวตี/๖๑)

.....
.....
.....

๔. อุณฺหปายาสสฺส ปุเร ปตฺเตต ปจฺเจกพุทฺธา ปริวตฺเตตฺวา ปริวตฺเตตฺวา คณฺหนฺตฺติ.
(๒/๑.สามาวดี/๖๑)

.....
.....
.....

๕. ตสฺมี ขณฺเ จุพฺปนฺถโก “มยฺหํ ภาติโก วิหารเ ภิกุชฺฐ นตฺถิติ ภาณติ, วิหารเ ภิกุชฺฐนํ อตฺถิภาวมสฺส ปกาเสสฺสามิติ สกฺลํ อมฺพวนํ ภิกุชฺฐนณฺเฆว ปุเรสิ. (๒/๓.จุพฺ ปันถก/๘๑)

.....
.....
.....
.....

บทที่ ๘

วิธีการแปลเกี่ยวกับการลือคข้อความ

ปัญหาอีกประการหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาใหญ่สำหรับผู้ศึกษาภาษาบาลี คือเรื่อง การใช้สำนวนทางภาษาของผู้แต่งคัมภีร์ต่างๆ ที่ประสงค์จะสื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจความหมาย ตรงตามที่ตนต้องการ แต่สำหรับผู้อ่านแล้วเป็นสิ่งที่ยากลำบากพอสมควร ถ้าไม่เข้าใจหลักการแต่ง แต่ถ้าทำการประมวลข้อมูลแล้วสรุป ก็จะทราบได้ว่าวิธีการลือคข้อความนั้น ก็มีหลักในการเรียบเรียงอยู่ ฉะนั้น จึงไม่ใช่เป็นสิ่งเหลือวิสัยหรือไม่ยากเกินไป สำหรับผู้ประสงค์ จะศึกษา

สำหรับวิธีการลือคข้อความนั้น เป็นวิธีการที่ผู้แต่งใช้ป้องกันการตีความผิดพลาด ของผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบว่ากิจกรรมกระทำดังกล่าว เป็นกิจรยาของใครในประโยค โดยเป็นการลือคข้อความของบทที่มี ตวาทัจจัยเป็นที่สุด แต่ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นกิจรยาของ ประธานในประโยค วิธีการลือคข้อความนั้น มีดังนี้

๑. ใช้สุทธนามหรือวิเสสนศัพท์นามวางไว้ข้างหน้าหรือไม่มีก็ได้ แล้วใช้กริยาที่ประกอบด้วย ต, อนุต และมานปัจจัยปิดท้ายข้อความที่ต้องการลือค ข้อสังเกต บทดังกล่าวจะมีวิภัตติแตกต่างจากบทซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานในประโยค ถ้ากรณีที่บทซึ่งประกอบด้วย ต หรือ มานปัจจัยเป็นกัมมรูป จะปรากฏกัตตา(ตติยากัตตา)วางไว้ข้างหน้าข้อความที่ประสงค์จะลือคนั้นเสมอ

เช่น ตสมึ สมเย สตุถา ปวตติตปวรชมมจุกโก อนุปุพฺเพน คนฺตวา อนาคตปิณฺฑทิกมหาเสฏฺฐิณา จตฺตูปฺปณฺณาสโกฏฺฐิณฺ วิสฺสชฺเชตฺวา การิตฺเต เขตฺวณมหาวิหารเวฬุรตี, มหาชนํ สคฺคมคฺเค จ โมกฺขมคฺเค จ ปติฏฺฐาปยมาโน. (๑/๑/๔)

แปลว่า : ในสมัยนั้น อ.พระศาสดา ผู้มีจักรคือธรรมอันพระองค์ทรงให้เป็นไปทั่วแล้ว เสด็จไปแล้ว โดยลำดับ ประทับอยู่ในพระมหาวิหารชื่อว่าเชตวัน อันอันมหาเศรษฐีชื่อว่าอนาถบิณฑิกะ สละแล้ว ซึ่งทรัพย์มีโกฏิ ๕๔ เป็นประมาณ -ให้สร้างแล้ว ยังมหาชน ให้ตั้งเฉพาะอยู่ในทางแห่งสวรรค์ด้วย ในทางแห่งพระนิพพานด้วย

สัมพันธ์ว่า : ตสมึ วิเสสนะของ สมเย ๆ กาลสัตตตมึใน เวฬุรตี สตุถา สุทฺธกัตตาใน เวฬุรตี ๆ อาชยตบทกัตตฺวาจก ปวตติตปวรชมมจุกโก วิเสสนะของ สตุถา อนุปุพฺเพน ตติยาวิเสสนะใน คนฺตวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยาใน เวฬุรตี อนาคตปิณฺฑทิกเกณ อนภิกิตกัตตาใน การิตฺเต จตฺตูปฺปณฺณาสโกฏฺฐิณฺ อวุตตกัมมะใน วิสฺสชฺเชตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยาใน การิตฺเต ๆ วิเสสนะของ เขตฺวณมหาวิหารเวฬุรตี วิสยาธาระใน เวฬุรตี มหาชนํ การิตกัมมะใน ปติฏฺฐาปยมาโน สคฺคมคฺเค กิตฺติ โมกฺขมคฺเค กิตฺติ วิสยาธาระใน ปติฏฺฐาปยมาโน จ สองศัพท์ ปทสมุจจยัตถะเข้ากับ สคฺคมคฺเค และ โมกฺขมคฺเค ปติฏฺฐาปยมาโน อัปภันตรกิริยาของ สตุถา

๒. วางบทที่ประกอบด้วยตฺวาปัจจัย อยู่ติดกับกริยาที่ประกอบด้วย ต, อนุต, มานปัจจัย ที่ไม่ใช่กริยาของประธานในประโยค

เช่น โส เอกวจนเนนฺว ปกฺขนฺทิตฺวา สามิกสฺส คจฺจนฺนมิโปถนฺนฺจฺจาเน ติกฺขตฺตํ ภูสฺสิตฺวา เตนฺ สทฺเทน วาลมิกานํ ปลายนภาวํ ฌตฺวา ปาโตว สรรีปฺปฏิชฺคคณฺ กตฺวา ปณฺณสาลํ ปวิสิตฺวา นิสินฺนสฺส ปจฺเจกพฺพุทฺทสฺส วสนฺนฺจฺจาเน คนฺตวา ปณฺณสาลา-ทฺวาเร ติกฺขตฺตํ ภูสฺสิตฺวา อตฺตโน อาคตภาวํ ชานาเปตฺวา เอกมฺนฺเต นิปฺชชฺติ. (๒/๑/๑๑)

แปลว่า : อ.สุนัขนั้น แล่นไปแล้ว ด้วยคำคำเดียวนั้นเที่ยว เหาแล้ว สามครั้ง ในที่เป็นที่ฟาดซึ่งกอไม้และภาคพื้น แห่งเจ้าของ รู้แล้ว ซึ่งความเป็นคืออันหนีไป

แห่งนี้อร่าย ท. ด้วยเสียงนั้น ไปแล้ว สู้ที่เป็นที่อยู่ ของพระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้- กระทำแล้ว ซึ่งการประคับประคอง ซึ่งสรีระ เข้าไปแล้ว สู้บรรณศาลา -นั่งแล้ว ในเวลาเช้าเทียว เहांแล้ว สามครั้ง ที่ประตูแห่งบรรณศาลา ยังพระปัจเจกพุทธเจ้า ให้รู้แล้ว ซึ่งความที่แห่งตน เป็นผู้มาแล้ว ย่อมหมอบ ณ ที่สมควร

สัมพันธว่า : โส วิเสสนะของ สุนโข ๑ สุทรกัตตาใน นิปชชติ ๑ อาชยاتبทกัตตฺวาจก เอวคัพพํ อวธารณะเข้ากับ เอกวจนเน ๑ ตติยาวิเสสนะใน ปกฺขนฺทิตฺวา ๑ ปุพฺพกาลกิริยาใน ภูสฺสิตฺวา เตน วิเสสนะของ สทฺเทน ๑ ภาวะใน ปลายน- วาลมิกานํ ภาวาทิสัมพันธะใน ปลายนภาวํ ๑ อวุตตกัมมะใน ฌตฺวา เอวคัพพํ อวธารณะเข้ากับ ปาโต ๑ กาลสัตตมีใน นิสินฺนสฺส สรีรปฺปฏฺิขคฺคณํ อวุตตกัมมะใน กตฺวา ปณฺณสาลํ สัมปาปฺุณียกัมมะใน ปวีสิตฺวา ๑ ปุพฺพกาลกิริยาใน นิสินฺนสฺส ๑ วิเสสนะของ ปจฺเจกพุทธสฺส ๑ สามีสัมพันธะใน วสนภูจฺจณํ ๑ สัมปาปฺุณียกัมมะใน คนฺตฺวา ๑ ปุพฺพกาลกิริยาใน ภูสฺสิตฺวา ปณฺณสาลาทฺวาเร วิสยาธาระใน ภูสฺสิตฺวา ติกฺขตฺตุ กิริยาวิเสสนะใน ภูสฺสิตฺวา ๑ ปุพฺพกาลกิริยาใน ชานาเปตฺวา ปจฺเจกพุทธํ การิตกัมมะใน ชานาเปตฺวา อตฺตโน ภาวาทิสัมพันธะใน อาคตภาวํ ๑ อวุตตกัมมะใน ชานาเปตฺวา ๑ ปุพฺพกาลกิริยาใน นิปชชติ เอกมฺนฺเต วิสยาธาระ ใน นิปชชติ

๓. ประโยคที่วางบทที่ประกอบด้วยตฺวาปัจจยฺ วาติดกับ ตุปัจจยฺ และยฺปัจจยฺ

เช่น อิตฺถีสทฺโท วิย อญฺเอย สทฺโท ปฺริสานํ จิตฺตํ ฌริตฺวา จาตุํ สมตฺโถ นาม นตฺถิ. (๑/๑/๑๔)

แปลว่า : อ.เสียง อื่น ชื่อว่าเป็นเสียงสามารถ เพื่ออัน- แฝไป สู้จิต ของบุรุษ ท. -แล้วจึงตั้งอยู่ ราวกะ อ.เสียงแห่งหญิง ย่อมไม่มี.

สัมพันธ : อญฺเอย วิเสสนะของ สทฺโท ๑ สุทรกัตตาใน นตฺถิ ๑ นิบาต บทกัตตฺวาจก อิตฺถีสทฺโท อฺุปมาลึงคัตถะ วิยคัพพํ อฺุปมาโชตกะเข้ากับ อิตฺถีสทฺโท ปฺริสานํ สามีสัมพันธะใน จิตฺตํ ๑ สัมปาปฺุณียกัมมะใน ฌริตฺวา ๑ ปุพฺพกาลกิริยาใน จาตุํ ๑ ตุมัตถ สัมปทานใน สมตฺโถ นามคัพพํ ครหัตถโชตกะเข้ากับ สมตฺโถ ๑ วิกตีกัตตาใน นตฺถิ

เช่น สตฺถา “สมิชฺฉิสฺสตี นฺ โข อิมสฺส ปฺริสสฺส ปตฺถนาตี อนาคตฺส- ฌาณํ เปเสตฺวา โโอลเกนฺโต กปฺปสตสฺสหาสิริกํ เอกํ อสงฺเขยฺยํ อติกฺกมิตฺวา สมิชฺฉน- ภาวํ อทฺทส. (๑/๘/๑๐๑)

แปลว่า : อ.พระศาสดา ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งอนาคตังสัญญาณ ด้วยทรง

ตำริ ว่า “อ.ความปรารถนา ของบุรุษนี้ จักสำเร็จ หรือหนอ แล?” ดังนี้ ทรงตรวจดูอยู่ ได้ทรงเห็นแล้ว ซึ่งความเป็นคืออัน- ก้าวล่วง ซึ่งอสงไขย หนึ่ง อันยิ่งด้วยแสนแห่งกัปปี -แล้วจึงสำเร็จ

สัมพันธ : สตุถา สุทธกัตตาใน อทุกทส ๑ อาชยตบทกัตตฺวาจาก “ปตฺถนา สุทธกัตตาใน สมฺมิชฺฌิสฺสตี ๑ อาชยตบทกัตตฺวาจาก นุคฺคฺพฺท สังกปฺปัตถะ โชคฺคฺพฺท วจนาลังการะ อิมิสฺส วิเสสนะของ ปุริสฺสส ๑ สามีสัมพันธะใน ปตฺถนา” อิติคฺคฺพฺท สรุปะใน จินฺตเนน ๑ ภาวะใน เปเสตฺวา อนาคตฺสฌาณํ อวุตตกัมมะใน เปเสตฺวา ๑ ปุพฺพกาลกิริยา ใน โอลเกนฺโต ๑ อัพฺภันทรกิริยาของ สตุถา กปฺปสฺตสทสฺสาธิกํ กิติ เอกํ กิติ วิเสสนะของ อสงฺเขยฺย ๑ อวุตตกัมมะใน อติกฺกมิตฺวา ๑ ปุพฺพกาลกิริยาใน สมฺมิชฺฌน- สมฺมิชฺฌนภาวํ อวุตตกัมมะใน อทุกทส

๔. ในกรณีที่น่าคุณศัพท์มาเข้าสมาสกับภาวศัพท์หรือทำเป็นภาวศัพท์ จะปรากฏ บทที่ประกอบด้วยฉัญญวิวิธิตติอยู่ข้างหน้าข้อความที่ประสงค์จะสื่อเสมอ จะเป็นสุทธนาม หรือวิเสสนศัพท์นามก็ได้ ถ้าคุณศัพท์นั้นเป็นกัมมรูป จะปรากฏกัตตา (อนภิตกัตตา) แทน บทที่ประกอบด้วยฉัญญวิวิธิตติ และจะเห็นบทที่ประกอบด้วย ตฺวาปัจจัยอยู่ภายใน

เช่น เสฏฺฐิจิธิตาปี ตสฺสาคนฺตฺวา ทฺวาเร จิตฺภาวํ สุตฺตฺวา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา “กั ตาตาติ ปุจฺฉิ. (๒/๑/๒๒)

เสฏฺฐิจิธิตาปี ตสฺส (ปุริสฺส) อาคนฺตฺวา ทฺวาเร จิตฺภาวํ สุตฺตฺวา (ปุคฺคฺล) ตํ (ปุริสฺ) ปกฺโกสาเปตฺวา “กั ตาตาติ ปุจฺฉิ.

แปลว่า : แม้ อ.ธิดาของเศรษฐี ฟังแล้ว ซึ่งความที่- แห่งบุรุษนั้น - เป็นผู้มาแล้ว ยืนแล้ว ไกล่ประตุ ยังบุคคล ให้ร้องเรียกแล้ว ซึ่งบุรุษนั้น ถามแล้ว ว่า เนะพอ อ.อะไร ดังนี้

สัมพันธว่า : อปิตฺทํ อเปกขัตถะเข้ากับ เสฏฺฐิจิธิตา ๑ สุทธกัตตาใน ปุจฺฉิ ๑ อาชยตบทกัตตฺวาจาก ตสฺส วิเสสนะของ ปุริสฺสส ๑ ภาวาทิสัมพันธะใน จิตฺภาวํ อาคนฺตฺวา ๑ ปุพฺพกาลกิริยา ใน จิต- ทฺวาเร สมฺมิปาทาระใน จิต- จิตฺภาวํ อวุตตกัมมะใน สุตฺตฺวา ๑ ปุพฺพกาลกิริยาใน ปกฺโกสาเปตฺวา ปุคฺคฺล การิตกัมมะใน ปกฺโกสาเปตฺวา ตํ วิเสสนะของ ปุริสฺส ๑ อวุตตกัมมะใน ปกฺโกสาเปตฺวา ๑ ปุพฺพกาลกิริยาใน ปุจฺฉิ “ตาท อาลปนะ กั ปุจฺฉนฺตถลึงคัตถะ” อิติคฺคฺพฺท อาการะใน ปุจฺฉิ

๓. สามเณโร เถโร ยญฺจิกโกภฺยยา อาทาย คจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค อฏฺวิยํ สงฺกฏฺจนฺครํ
นาม เถเรน อุปฺนิสฺสาย วุตฺตปฺพุพคามํ สมฺปาปฺถิ. (๑/๑/๑๔)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔. (สกุโก) “ आम สมม, อิทานาหํ วิหารํ คนฺตฺวา เถโร ตฺยา การิตฺปนฺณฺสาลายํ
นินฺนํ ทิสฺวา อากฺโตมฺหิตฺติ วตฺวา ปกฺกามิ. (๑/๑/๑๗)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๕. สา เวชฺเชนาคนฺตฺวา “ กิํทิสํ ภทฺเทติ ปฺฏฺจา “ ปฺพุเพ เม อกฺขิณี โถกํ รฺชฺชิสฺสุ,
อิทานิ อติเรกตรํ รฺชฺชนฺตฺติ อาท. (๑/๑/๑๙)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๖. อถ พุราหฺมโณ กตภตฺตกิจฺจํ ตถาคตํ อุปสงฺกมิตฺวา นีจาสเน นิสินฺโน ปญฺหํ
ปฺจุฉิ “โภ โคตม ตุมฺหากํ ทานํ อทตฺวา ปุชฺชํ อกตฺวา ฐมฺมํ อสฺสุตฺวา อุโปสถวาสํ
อวสิตฺวา เกวลํ มโนปสาทมตฺเตเนว สคฺเค นีพฺพตฺตา นาม โหนฺตีติ. (๑/๒/๓๑)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๗. “พุราหฺมณ กสฺมา มํ ปฺจุฉสิ, นนฺ เต ปฺตุเตน มฏฺฏจฺกฺณฺทลينا มยิ มนํ
ปสาทตฺวา อตฺตโน สคฺเค นีพฺพตฺตาภาโว กถิโตติ. (๑/๒/๓๑-๓๒)

.....
.....
.....
.....
.....

๘. อเถโก ภิกฺขุ ตถาคตํ อุปสงฺกมิตฺวา อุชฺเชปกาณํ “ฐมฺมิเกเนวายํ กมฺเมน
อุชฺชิตฺโตติ ลหฺวี อุชฺชิตฺตานวตฺตกาณํ “อฐมฺมิเกน กมฺเมน อุชฺชิตฺโตติ ลหฺวี อุชฺเชปเกหิ
วาริยมาณานํปี จ เตสํ ตํ อนฺุปริวาเรตฺวา วิจรณภาวํ อาโรเจสิ. (๑/๕/๕๐)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๙. ตถาคตสฺส ตตถ หตฺถินาเคน อปฺภูจฺยมาณสฺส วสนภาโว สกลชมฺพฺทีเป ปากโฏ
อโหสิ. (๑/๕/๕๕)

.....
.....
.....

๑๐. สตฺถา ตํ ทิสฺวา ตสฺส อนฺโตเคหา นีหริตฺวา ตตถ นิปฺปชฺชาปิตภาวํ ฌตฺวา “อตฺถิ
นุ โข มยฺหิ เอตฺถ คตฺปฺปจฺเจยน อตฺถิตฺติ อฺปฺชาเรนฺโต... (๑/๒/๒๔)

.....
.....
.....
.....

๑๑. อมฺหากํ หิ สตฺถา... สตฺถารา ทิสฺวาว “พฺพุชฺงฺกุโร เอส อนาคเต กปฺป-
สฺตสฺสทฺสสาธิกานํ จตฺนุํ อสงฺเขยฺยานํ ปรีโยसानเ โคตโม นาม พฺพุโ ภาวิสฺสตีติ
พฺยยากโต... (๑/๘/๗๖)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๑๒. สตฺถา... เอกํ นหฺตํ สรณฺสฺส ปติฏฺฐาเปตฺวา สกุเกน เทวรณฺญา มาณวทณฺณํ
คเหตฺวา อภิตฺถุตฺถุคฺคฺเณ ราชคฺชนครํ ปวิสิตฺวา... (๑/๘/๘๐)

.....
.....
.....
.....

๑๓. สตุถา... ตํทิวสเมว ยสสุส กุลปุตตสุส อุนิสฺสยสมฺปตฺตี ทิสฺวา ตํ รตฺติภาเค
นิพฺพิหนฺติตฺวา เคหํ ปหาย นิภฺขมนฺตํ “เอหิ ยสชาติ (วจเนน) ปกฺโกสิตฺวา ตสมฺมีเยว
รตฺติภาเค โสตาปตฺติผลํ ปาเปตฺวา... (๑/๘/๗๙)

.....
.....
.....
.....

๑๔. โส เถรํ ลทฺธิปฺนิทฺปาตํ อญฺญตรํ โอกาสํ คจฺจนฺตํ ทิสฺวา นิสีทิตฺุกามตญฺจสุส
ถตฺวา อตฺตโน ปริพฺพชกฺปิฏกํ ปญฺญาเปตฺวา อทาสิ. (๑/๘/๘๓)

.....
.....
.....

๑๕. สตุถา หิ ปวตฺติตฺปวรรหมจฺโก ราชคหํ คนฺตฺวา เวพฺวาเน วิหรนฺโต, “ปุตฺตํ เม
อาเนตฺวา ทสฺเสถาติ สุทฺโชนมหาราเชน เปสิตานิ สทฺสสทฺสสปริวารานํ ทสนฺนํ
ทุตานํ สพฺพปจฺจโต คนฺตฺวา อรหตฺตํ ปตฺเตน กาพฺุทายิตฺเถเรน อาคมณกาลํ
ถตฺวา สภฺุจิมตฺตาย คาถาย มคฺควณฺณํ วณฺเณตฺวา วีสติสทฺสขีณาสวปริวฺโต
กปิลวตฺตุปรุํ นีโต. (๑/๘/๑๐๕-๖)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๑๘. สตุถา... จุลลชมมปาลภูเต อตตนิ อปรชฌิตวา มหาปตาปราชญตสฺส ตสฺส ปจวี
ปวิฏฐภาวํ ทีเปตุํ จุลลชมมปาลชาตกญจ กเถสิ. (๑/๑๒/๑๓๙)

.....
.....
.....

๑๙. (ชเนา) “ตุมุหากํ ทานคฺคํ อนาถปิณฑโก วา วิสาขา วา อาคตาติ ปฺจจฺฉิตฺวา,
“นาคตาติ วฺตุเต, สฺตสฺส หฺสฺสํ วิสุสฺชเชตฺวา กตทานมฺปิ “กํ ทานํ นาเมตฺนฺติ
ครฺหนฺติ. (๑/๑๓/๑๔๑)

.....
.....
.....

๒๐. สตุถา “เอตุ, มา สทฺทํ อกาสีติ วตฺวา ตํ อาคฺนฺตฺวา จิตํ “กสฺมา เอวํ กโรสิ,
สเจ หิ ตุมุเห มาทิสฺส พฺทฺชสฺส สมฺมุขีภาวํ นาคมิสฺส ถ, อหฺนฺกฺลนํ วฺย เวรํ
อจฺฉณฺทนํ วฺย กาโกพฺกนํ วฺย จ กปฺปญฺจิติกํ โว เวรํ อกฺวิสฺส, กสฺมา
เวรปฺฐิเวรํ กโรถ, เวรํ หิ อเวเรน อุปสมฺมติ, โน เวเรนาติ วตฺวา อิมํ คาถมาห.
(๑/๔/๔๖)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒๒. อวูโส พุฑธา จ นาม อจจริยา, ชนปทกฺลฺยาณี นิสฺสาย อุกฺกณฺจิตฺ นามายสฺมา
นฺโท สตฺถารา เทวจฺจรา อามิสฺ กตฺวา วินีโต (โหติ). (๑/๙/๑๑๓)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒๓. ฉาดกกาเล สกฺเณ วิหี อาทาย ชนปทํ คนฺตฺวา เอกนาพิฑฺวินาพิมตฺเตน
คามสฺสุกรโปตเก กิณฺติว สกฺภูํ ปฺเรตฺวา อาคนฺตฺวา ปจฺจนาวิเสเน วขฺ ฺวีย เอกภูจฺานํ
ปริกฺขิปิตฺวา ตตฺเถว เตสํ นิวาปํ โรเปตฺวา, เตสฺ นานาคจฺเณ จ สรีรวลณฺชณฺจ
ชาติตฺวา วฑฺฒิตฺเตสฺ, ยํ ยํ มาเรตฺกาโม โหติ, ตํ ตํ อาพาหเน นิจฺจลํ
พนฺธิตฺวา สรีรมํสฺส อุกฺกมายิตฺวา พหลภาวตฺถํ จตฺรสฺสมุคฺเรน ไปเถตฺวา
“พหลมํโส ชาโตติ ฅตฺวา มุขํ วิวริตฺวา ทนฺตฺนฺตเร ทณฺฑกํ ทตฺวา โลหนานิยา
ปฏฺกฺกฺจิตํ อฺณโหนกํ มุเข อาสิณฺจติ. (๑/๑๐.จฺนฺทสฺสุกริก/๑๑๖-๗)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒๕. สา เมฆอุตุญจ อรุณคุคฺคมนอุตุญจ คเหตฺวา ชาตตฺตา ปุตุตฺตสฺส “อุเทโนติ
นามมกาสิ. (๒/๑/๕)

.....

.....

.....

๒๖. อถ นํ วนฺหิตฺตฺวา จิตฺํ ราชฺชา อห “ตุํ ภูมฺภโฆสโก นามาติ. (๒/๒/๗๑)

.....

.....

.....

๒๗. โส สยฺชานิตฺตฺวา... ตา เทวปี มณฺหิตปฺสชาติตา คพฺภทวารมฺมุเล จิตา ทิสฺวา...
(๒/๒/๗๑-๒)

.....

.....

.....

๒๘. โส มาตฺวาปีตโร วนฺหิตฺตฺวา ตถา กตฺตฺวา อากตฺตสฺส หตฺถิโน ปิฏฺฐิจิยํ นิสฺสิทฺตฺวา
ตํ กณฺเณ มนฺตฺยิ. (๒/๑/๗)

.....

.....

.....

๒๙. โกตุลฺลิกโก ตํ โอลเณโต นิสฺสิทฺตฺวา เหมจฺจาปีเจ นิปนฺนาย สุนฺชียา โคปาลเณ
วฏฺฏเฏตฺตฺวา ทิยมาณํ ปายาสปีณฺหํ ทิสฺวา... (๒/๑/๑๐)

.....

.....

.....

๓๐. อถกทิวสํ อญญํ มคฺคํ ปฏิชชิตฺวา เตน ปุโรโต ติริยํ จตุวา วาริยมาโนปิ
อนิวตฺติตฺวา สุนฺขํ ปาเทน อปฺนุทิตฺวา ปายาสี. (๒/๑/๑๑)

.....
.....
.....
.....
.....

๓๑. สุนฺขสฺส ตํ อากาเสน คจฺจนฺตํ ทิสฺวา ภุกฺกริตฺวา จิตฺสฺส, ตสฺมี จกฺขุปถํ วิหหนฺเต,
หทยํ ผลิตํ. (๒/๑/๑๒)

.....
.....
.....
.....
.....

๓๒. โส “ยภูจฺยิยา นํ ปฺหริตฺวา นีหริสฺสามีติ คจฺจนฺตรํ ปวิฏฺโจะ อซี ชนฺนุเกหิ จตุวา
ทารกํ ซีรํ ปาเยนฺตี ทิสฺวา ทารเก ปฺตุตฺตสิเนหํ ปฏฺวิลภิตฺวา “ปฺตุโต เม ลทฺโฆติ
ตํ อาทาย ปกฺกามิ. (๒/๑/๑๖)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๓๓. เตสั อุมมุงค์ ภินุทิตวา เคหิ ปวิสิตวา ภณฺทานัน โอลอิกนกาเล มาณโว
ปพฺพชฺฌิตวา ตํ มนฺตํ สชฺฌายนฺโต “ชฺฆเฐสิ ชฺฆเฐสิ, กิการณา ชฺฆเฐสิ, อหฺปี ตํ
ชานามิ ชานามิตี อาห. เต ตํ สุตฺวา “อิมินา กิรมฺห ญาตา, อิทานิ โน
นาเสสฺสตีติ นิวตฺถวตฺถานปิ จฑฺเตตฺวา ภิตา สมฺมุขสมฺมุขภูจฺจาเนเนว ปลายีสุ.
 (๒/๓/๘๕, จุพฺปนฺถก)

๓๔. สตถา ปน ตีหิ วิตฺกเกหิ อนฺวาสตฺตตาย ตสฺมี อมฺพวเน ปชานมฺนุญฺชิตฺ
อสฺกฺกุณฺตีติ อาคตํ เมชฺยิตฺเถรํ อามนฺเตตฺวา “อติภาริยํ เต เมชฺย กตํ
‘อาคเมหิ ตาว เมชฺย เอกโกมฺหิ, ยาว อญฺโฆปิ โกจิ ภิกฺขุ ทิสฺสตีติ มํ ยาจนฺตํ เอกกํ
ปฺหาย จจฺฉนฺเตน; ภิกฺขุณา นาม เหวํ จิตฺตวสิเกน ภวิตฺตํ น วฏฺฏติ, จิตฺตํ นาเมตํ
ลหุภํ, ตํ อตฺตโน วเส วตฺเตตฺตํ วฏฺฏตีติ วตฺวา... (๒/๑/๑๑๖, เมชฺยเถระ)

๓๕. อาชีวกโก ปจฉาคพุเม นิสินโนว ตสสา สาธุกาโร ทตฺวา ฆมมํ สุนฺนติยา สทฺทํ
สฺตฺวา สนฺธาเรตุํ นาสกฺขิ. (๓/๖/๓๙-๔๐, ปาฐิกาชีวก)

.....
.....
.....
.....
.....

๓๖. อุปาสโก ตํ อากจฺจนฺตํ ทิสฺวา “อุฏฺฐาตพฺพํ นุ โข, โนติ จินฺเตตฺวา “อหํ
อคฺคฺราชสฺส สนฺติเก นิสินฺโน, ตสฺส เม ปเทสฺราชานํ ทิสฺวา อุฏฺฐาตุํ น
ยฺตุตฺตํ, ราชฺา โข ปน เม อนฺุฏฺฐหนฺตสฺส กุชฺฌิสฺสติ, เอตสฺมี กุชฺฌนฺเตปิ, เหนว
อุฏฺฐหิสฺสามิ, ราชานํ ทิสฺวา อุฏฺฐหนฺเตน หิ ราชฺา ครุกโต โหติ, โน สฺตฺถา,
เหนว อุฏฺฐหิสฺสามิตี น อุฏฺฐหิ. (๓/๗/๔๒, ฉตฺตปาณิอุปาสก)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๓๗. อเถกทิวสํ ราชฺา อุปริปาสาเท จิโต ฉตฺตปาณิอุปาสกํ กตฺถตฺตกิจฺจํ ฉตฺตมาทาย
อุปาหนํ อารุยุห ราชฺงฺคเณน คจฺจนฺตํ ทิสฺวา ปกฺโกสาเปสิ. (๓/๗/๔๒, ฉตฺตปาณิ)

.....
.....
.....
.....
.....

๓๘. สเจ ชวมานานัน นีวตถทุสสกุขณเณ วา อกุกมิตฺวา ภูมิมิยํ วา ปกฺขลิตฺวา ปติตกาเล
หตฺโต วา ปาโท วา ภิชฺเชยฺย. (๓/๘/๕๑)

.....
.....
.....
.....
.....

๓๙. อิทํ กิร เตสํ อลงฺกตสีสํ จินฺหิตฺวา สุขุณฺชนอกุชีนิ อูปฺปาฏฺเฐตฺวา หทยมํสํ
อุพฺพตฺเตตฺวา ปรสฺส ทาสตฺถาย ชาลิสฺทิสฺเส ปฺตุเต กณฺหาชินาสทิสฺสา ชีตโร
มทฺทิสทิสฺสา ปชาปติโย ปริจฺจชิตฺวา ทินฺนทานสฺส ผลํ. (๓/๘/๖๕)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔๐. อเถกทิวสํ สตฺถา ปจฺจฺจสสมเย โลกํ โวลเณโต เทวโลกา จวิตฺวา ภทฺทियนฺคเร
เสฏฺฐิจฺกุลเ นิพฺพตฺตสฺส ภทฺทियสฺส นาม เสฏฺฐิจฺปฺตุตฺตสฺส อุปฺนิสฺสยสมฺปตฺตี ทิสฺวา
อนาถปิณฺฑทิกสฺส เคเห ภตฺตทิกจํ กตฺวา อุตฺตรทฺวารารามุโข อโหสิ. (๓/๘/๗๐-๗๑)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำศัพท์ที่น่าสนใจ

การิต	กร กรณ ในการกระทำ + ณ + (อิ) + ต	(อัน... ยัง...) ให้กระทำแล้ว
นินสินฺน	นิ + สท คตฺยวสาเน ในการสิ้นสุดการไป +ต+ก	นั่งแล้ว
ทิสฺวา	ทิส เพกฺขณ ในการดู, การเห็น + ตฺวา	เห็นแล้ว, ดูแล้ว
อาคต	อา + คมฺ คติมิหิ ในการไป + ต	มาแล้ว
อมฺหิ	อส ภูวิ ในความมี, ความเป็น + อ + มิ	ย่อมมี, ย่อมเป็น
วตฺวา	วจ วียตฺติยํ วาจาญํ ในการพูดชัด + ตฺวา	กล่าวแล้ว
ปฏฺกามิ	ป + กมฺ ปทฺวิกฺเขเป ในการก้าวเท้า + อี	หลีกเลี่ยงแล้ว
ภวิสฺสตี	ภฺ สุตฺตํ ในความมี, ความเป็น + (อิ) + สฺสตี	จักมี, จักเป็น
พฺยํกต	วิ + อา + กร กรณ ในการกระทำ + ต	พยากรณ์แล้ว, กระทำให้แจ้งแล้ว
ปตฺติฏฺฐาเปตฺวา	ปตฺติ + จา คตฺตินิวตฺติมิหิ ในการห้ามการไป +ณฺาเป+ตฺวา	(ยัง...) ให้ตั้งอยู่เฉพาะแล้ว
คเหตฺวา	คห อุปาทาเน ในการถือเอา + (อิ) + ตฺวา	ถือเอาแล้ว, เรี่ยนเอาแล้ว
อภิตฺตฺต	อภิ + ฤ ฤเว ในการสรรเสริญ + ต	(อัน...) สรรเสริญแล้ว, ชมเชยแล้ว
ปวิสฺตฺวา	ป + วิส ปเวสเน ในการเข้าไป + (อิ) + ตฺวา	เข้าไปแล้ว
นิพฺพินฺนิตฺวา	นิ + วิท ตฺฏฺจฺยํ ในความยินดี + (อิ) + ตฺวา	เบื่อหน่ายแล้ว
ปหาย	ป + หา จาเค ในการสละ + ตฺวา	สละแล้ว, ละแล้ว
นิขมฺนต	นิ + กมฺ ปทฺวิกฺเขเป ในการก้าวเท้า + อ + อนาคต	ออกไปอยู่, เมื่อออกไป
ปฏฺโกสิตฺวา	ป + กุส อวฺหาเน ในการร้องเรียก + (อิ) + ตฺวา	ร้องเรียกแล้ว
ปาเปตฺวา	ป + อป ปาปฺณเน ในการถึง + ณ + ตฺวา	(ยัง...) ให้ถึงแล้ว, ให้บรรลุแล้ว
ลทฺธ	ลภ ลาภ ในการได้ + ต	(อัน...) ได้แล้ว
คจฺจนต	คมฺ คติมิหิ ในการไป + อ + อนาคต	ไปอยู่, เมื่อไป
ณตฺวา	ณา อวโพชน ในการรู้ + ตฺวา	รู้แล้ว
ปญฺญาเปตฺวา	ป + ญป วิตฺถาเร ในการแผ่ไป + ณ + ตฺวา	ปูลาดแล้ว, บัณฑิตแล้ว
อทาสี	อ + ทา ทาเน ในการให้ + (ส) + อี	ได้ให้แล้ว, ได้ถวายแล้ว
อภิภฺวต	อภิ + ภู สุตฺตํ ในความมี, ความเป็น + ต	(อัน...) ครอบงำแล้ว
ปฺริหฺริสฺสามิ	ปฺริ + หร หรณ ในการนำไป + (อิ) + สฺสามิ	จักบริหาร, จักนำไปโดยรอบ
อุปฺปาเทตฺวา	อุ + ปท คติมิหิ ในการไป + ณ + ตฺวา	(ยัง...) ให้เกิดขึ้นแล้ว
ปฺริหายิตฺวา	ปฺริ + หา จาเค ในการสละ + (อิ) + ตฺวา	เสื่อมรอบแล้ว
เทเสนฺต	ทิส อตฺติสฺซุชเน ในการสวด, แสดง + ณ + อนาคต	แสดงอยู่, เมื่อแสดง (จุ.)
วณฺทิตฺวา	วณฺท อภิวนฺทเน ในการกราบไหว้ + (อิ) + ตฺวา	กราบไหว้แล้ว, ถวายบังคมแล้ว
อุปฺสงฺกมิตฺวา	อุป + สํ + กมฺ ปทฺวิกฺเขเป ในการก้าวเท้า + (อิ) + ต	เข้าไปหาแล้ว, เข้าไปเฝ้าแล้ว
อนฺุชานามิ	อนฺุ + ณา อวโพชน ในการรู้ + นา + มิ	ย่อมอนุญาต

ปพพชิสฺสามิ	ป + วช คติมฺหิ ในการไป + (อิ) + สฺสามิ	จັกบวช, จັกบรพพา
ปฏิกฺชิปิตฺวา	ปติ + ชิป โนทเน ในการช้ดไป + (อิ) + ตฺวา	ห้ามแล้ว, ปฏิเสธแล้ว
ปพพชิสฺสติ	ป + วช คติมฺหิ ในการไป + (อิ) + สฺสติ	จັกบวช, จັกบรพพา
ปพพชาหิ	ป + วช คติมฺหิ ในการไป + อ + หิ	จงบวช, ขอจงบวช, จงบวชเถิด
วฺตุต	วจ วียตฺติยํ วาจาญํ ในการพูดช้ด + ต	(อัน...) กล่าวแล้ว
ปฏฺิพทฺฐ	ปติ + พนฺฐ พนฺฐเน ในการผูก + ต	เกี่ยวเนื่องแล้ว, ปฏิพัทธ์
สณฺณปาเปตฺวา	สํ + ณา อวโพนเน ในการรู้ + ณาเป + ตฺวา	(ยัง...) ให้รู้พร้อมแล้ว
คณฺหิ	คห อุปาทาเน ในการถือเอา + ณาหา + ฮิ	ถือเอาแล้ว, รับเอาแล้ว
ปฺจุจฺจิตฺวา	ปฺจุจฺจ ปฺจุจฺจเน ในการถาม + (อิ) + ตฺวา	ถามแล้ว
นาคต	น + อา + คมฺ คติมฺหิ ในการไป + ต	ไม่มาแล้ว
วิสฺสชฺชเชตฺวา	วิ + สชฺชชี จาเค ในการสละ + ฌ + ตฺวา	สละแล้ว, แก้แล้ว, ปล่อยแล้ว (จ.)
กต	กร กรณ ในการกระทำ + ต	(อัน...) กระทำแล้ว
ครหนฺติ	ครห นิหนฺทายํ ในการติเตียน + อ + อนฺติ	ย่อมติเตียน
เอตฺ	อา + อิ คติมฺหิ ในการไป + อ + ตฺ	จงมา, มาเถิด, ขอจงมา
อาคณฺตฺวา	อา + คมฺ คติมฺหิ ในการไป + ตฺวา	มาแล้ว
จิต	จา คตินิวตฺติมฺหิ ในการห้ามการไป + ต	ยั้งแล้ว, ดำรงอยู่แล้ว, ตั้งไว้แล้ว
กโรสิ	กร กรณ ในการกระทำ + โอ + สิ	ย่อมกระทำ, กระทำอยู่, จะกระทำ
นาคมิสฺสถ	น + อา + คมฺ คติมฺหิ ในการไป + (อิ) + สฺสถ	จັกไม่มา
อภวิสฺส	อ + ภู สตฺตฺยาญํ ในควมมี, ความเป็น + (อิ) + สฺสา	จັกได้มีแล้ว, จັกได้เป็นแล้ว
กโรถ	กร กรณ ในการกระทำ + โอ + ถ	ย่อมกระทำ, กระทำอยู่, จะกระทำ
อุปสมฺมุติ	อุป + สมฺ อุปสเม ในควมสงบ + ย + ติ	ย่อมเข้าไปสงบ (ที.)
อาห	พฺรุ วียตฺติยํ วาจาญํ ในการพูดช้ด + อ	กล่าวแล้ว
โอลเกนฺต	อว + โลก ทสฺสเน ในการดู + ฌ + อนฺต	แลดูอยู่, ตรวจดูอยู่ (จ.)
นีสฺทิตฺวา	นิ + สท คตฺยาวสาน ในการสิ้นสุดการไป + (อิ) + ตฺวา	นั่งแล้ว
นิปนฺน	นิ + ปท คติมฺหิ ในการไป + ต	นอนแล้ว
วฏฺฏเวตฺวา	วฏฺฏ อวตฺตเน ในการหมุนไป + ฌ + ตฺวา	ปั่นแล้ว (จ.)
ทียมาน	ทา ทาเน ในการให้ + ย + มาน	(อัน...) ให้อยู่
ปทฺชนฺทิตฺวา	ป + ชนฺท เวคคติมฺหิ ในการไป + (อิ) + ตฺวา	เล่นไปแล้ว
ภุสฺสิตฺวา	ภุสฺ อติสเย ในควมยิ่ง + ตฺวา	เห่าแล้ว, หอนแล้ว (ที.)
ปฏฺิพชฺชิตฺวา	ปติ + ปท คติมฺหิ ในการไป + (อิ) + ตฺวา	ปฏิบัติแล้ว, ดำเนินไปแล้ว
จตฺวา	จา คตินิวตฺติมฺหิ ในการห้ามการไป + ตฺวา	ยั้งแล้ว, ดำรงอยู่แล้ว, ตั้งไว้แล้ว
วาริยมาน	วร อวารณ ในการปิดกั้น, ป้องกัน + ฌ + (อ) + มาน	(อัน...) ห้ามอยู่ (จ.)
อนิวตฺติตฺวา	น + นิ + วตฺต วตฺตเน ในการเป็นไป + (อิ) + ตฺวา	ไม่กลับแล้ว

อปนุกิตฺวา	น + ป + นฺท ปโนทเน ในการบรรเทา + (อิ) + ตฺวา	ไม่บรรเทาแล้ว
ปายาสี	ป + อ + ยา คติมิหิ ในการไป + (สฺ) + อี	ได้ไปแล้ว
ภุกฺกิตฺวา	ภฺ + กร กรณ ในการกระทำ + ตฺวา	เห่าแล้ว, หอนแล้ว
วิชฺหนฺต	วิ + หา จาเค ในการสละ + อ + อนฺต	สละอยู่, ละอยู่, เมื่อสละ, เมื่อละ
ผลิต	ผล ภิชฺชเน ในการแตกสลาย + (อิ) + ต	แตกสลายแล้ว, แตกแล้ว
ปฺหริตฺวา	ป + หร ปหาเร ในการตี + (อิ) + ตฺวา	ตีแล้ว
นีหริสฺสามิ	นี + หร หรณ ในการนำไป + (อิ) + สฺสามิ	จักนำไป
ปวิฏฺจ	ป + วิส ปเวสเน ในการเข้าไป + ต	เข้าไปแล้ว
ปาเยนฺตี	ปา ปาเน ในการตี + ฌย + อนฺต + (อี)	(ยัง...) ให้ตีมอยู่
ปฏฺฐิตฺวา	ปฺติ + ลภ ลาภ ในการได้ + (อิ) + ตฺวา	ได้เฉพาะแล้ว, กลับได้แล้ว
อาทาย	อา + ทา อาทาเน ในการถือเอา + ตฺวา	ถือเอาแล้ว, พาเอาแล้ว
ปฺกฺโกสฺยาเปตฺวา	ป + กฺส อวฺหาเน ในการร้องเรียก + ฌาเป + ตฺวา	(ยัง...) ให้เรียกแล้ว
อนฺวาสตฺต	อนฺ + อา + สฺนฺช สงฺคมฺหิ ในความติดแน่น, เกี่ยวข้อง + ต	(อัน...) ครอบงำแล้ว
อนฺยุณฺชิตฺตุ	อนฺ + ยุช โยค ในการประกอบ + (อิ) + ตฺ	เพื่ออันประกอบ (จฺ.)
อสกฺกฺณิตฺวา	น + สก สตฺติมิหิ ในความอาจ + อฺฌนา + (อิ) + ตฺวา	ไม่อาจแล้ว
อามนฺเตตฺวา	อา + มนฺต อวฺหาเน ในการร้องเรียก + ฌ + ตฺวา	เรียกแล้ว, ตรัสเรียกแล้ว (จฺ.)
ปีต	ปา ปาเน ในการตี + ต	(อัน...) ตีแล้ว
อฺจุณฺฏจก	อฺ + จฺทิ จิชฺชเน ในการตัด + ต + (ก)	เป็นเด่น, เหลือเด่น
มทฺทิตฺวา	มทฺท มทฺทเน ในการย่ำยี + (อิ) + ตฺวา	ขย่ำแล้ว, เหยียบแล้ว, ย่ำยีแล้ว
ปฺริสฺสาวิต	ปฺริ + สฺ ปฺคฺฆรณ ในการไหล + ฌ + (อิ) + ต	(อัน...) กรองแล้ว (จฺ.)
ปฺวิตฺวา	ปา ปาเน ในการตี + (อิ) + ตฺวา	ตีแล้ว
มตฺต	มท อุมฺมาเท ในความบ้า + ต	เมาแล้ว, มัวเมาแล้ว
นทฺนฺต	นท นาเท ในการบันลือ + อ + อนฺต	บันลืออยู่
วิจฺริสฺสุ	วิ + จร จรณ ในการเที่ยวไป + อฺ	เที่ยวไปแล้ว
กถิต	กถ กถเน ในการกล่าว + ฌ + (อิ) + ต	(อัน...) กล่าวแล้ว (จฺ.)
นิวตฺตฺตาหิ	นิ + วตฺ วตฺตเน ในการเป็นไป + อ + หิ	จงกลับ, กลับเกิด, ขอจงกลับ
อทฺทส	อ + ทิส เปกฺขณ ในการดู, เห็น + อ	ได้เห็นแล้ว

บทที่ ๔

วิธีการแปลรวมข้อความ

วิธีการแปลบาลีเป็นไทยนั้น ตามปกติแล้ว ก็จะแปลตามหลักการแปลทั้ง ๘ ข้อ ก่อน หลังตามที่กล่าวไว้แล้วในหลักการแปลขั้นที่ ๑ นั้น แต่มีบางข้อความที่เมื่อแปลแยกบทแล้ว ไม่ได้ความบ้าง ไม่ตรงตามหลักไวยากรณ์บ้าง ฉะนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการแปลที่แตกต่างจากหลักการเดิมบ้าง วิธีดังกล่าวก็คือ การแปลรวมข้อความ โดยรวบบทหลายๆ บทเข้าด้วยกัน ซึ่งวิธีการแปลแบบนี้ มีหลักอยู่ ๘ ข้อ คือ

(๑) แปลรวมด้วยอำนาจของภาวศัพท์

(๒) แปลรวมด้วยอำนาจของภาวตัทธิต

(๓) แปลรวมด้วยอำนาจของการนำคุณศัพท์มาทำเป็นฉัญญัติปุปุริสสมาส

(๔) แปลรวมด้วยอำนาจของบทนามที่ประกอบด้วยยุงัจจย

(๕) แปลรวมด้วยอำนาจของ ตปัจจย และมานปัจจยที่เป็นกัมมรูป/เหตุกัมมรูป วิกฤตติเดียวกันกับประธาน และ ต, อนุต และมานปัจจยที่ไม่ใช่วิกฤตติเดียวกันกับประธาน

(๖) แปลรวมด้วยอำนาจของตุงัจจย

(๗) แปลรวมด้วยอำนาจของประโยคนิทธารณะ

(๘) แปลรวมด้วยอำนาจของการลือคข้อความ

วิธีสังเกตสำหรับประโยคที่จะต้องแปลรวม และวิธีการแปล/สัมพันธ์ แต่ละข้อ มีดังต่อไปนี้

๑. แปลรวมด้วยอำนาจของภาวศัพท์

ข้อสังเกตมีอยู่ว่า ถ้านำคุณศัพท์ [คุณนาม, วิเศษนศัพท์นาม, พหุพพีหิสมาส, สามัญญตัทธิต (สามัญญตัทธิตมี ๕ ตัทธิต คือ อปัจจตัทธิต, สังสังวุฐาทิอเนกัตถตัทธิต, วิเศษตัทธิต, อัสนัตถิตตัทธิตและสังขยาตัทธิต) และกิตก์] มาทำสมาสกับ ภาวศัพท์ จะเป็นฉัญญัติปุปุริสสมาส เวลาแปลจะออกวิกฤตติของบทหน้า ต่อจากบทหลังทันทีไม่ได้ ต้องเรียกหาสุทรนามที่ประกอบด้วยฉัญญัติวิกฤตติเสมอ ส่วนบทที่นำมาทำเป็นสมาสนั้น ให้แปลเหมือนวิกฤตติถัดมา

เช่น อถสฺส มม จกฺขุณฺ ปรีหิณฺภาวํ อาโรเจยฺยาถ. (๑/๑/๑๒)

อถ (ภาเว สนฺเต), (ตุมฺเห) อสุส (กนิฏฺฐสฺส) มม จกฺขุณฺ ปริหีนภาว
 อโรเจยฺยถ.

แปลว่า : ครั้นเมื่อความเป็นอย่างนั้น มีอยู่, อ.ท่าน ท. ฟังบอก ซึ่งความที่-
 แห่งจักขุ ท. ของเรา -เป็นของเสื่อมรอบแล้ว แก่น้องชายนั้น

สัมพันธ์ว่า : อถ วิเสสนะของ ภาเวๆ ลักษณะใน สนฺเตๆ ลักษณะกิริยา ตุมฺเห
 สุกฺทกัตฺตาใน อโรเจยฺยถๆ อาชยาตบทกัตฺตวาจาก อสุส วิเสสนะของ กนิฏฺฐสฺสๆ สัมปทาน
 ใน อโรเจยฺยถ มม สามีสัมพันธะใน จกฺขุณฺๆ ภาวาก็สัมพันธ์ใน ปริหีนภาวๆ อวุตตกัมมะ
 ใน อโรเจยฺยถ

ในตัวอย่างนี้ บทว่า “ปริหีนภาว” เป็นฉัญญิตูปปริสสมาส และศัพท์ว่า “ปริหีน” มาจาก
 “ปริบทหน้า + หา จาเค ในการสละ + ตปัจจัย” เป็นศัพท์กิตก์ที่เป็นคุณศัพท์ ฉะนั้น เวลาแปล
 เมื่อออกสำเนียงของวิภัตติและออกภาวศัพท์แล้ว ให้ข้ามไปแปลสุทธานามที่เป็นฉัญญิตวิภัตติ
 ก่อน ถ้ามีตัวขยายสุทธานามที่เป็นฉัญญิตวิภัตติ ก็ให้แปลให้หมด แล้วจึงกลับมาที่คุณศัพท์
 ที่อยู่ติดกับภาวศัพท์ โดยแปลออกสำเนียงเหมือนเป็นวิกิตกัตฺตาว่า “เป็นผู้..., เป็นของ...,
 เป็นสภาพ..., เป็นธรรมชาติ... เป็นต้น

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

๑. เถรสฺส อาคตภาวํ ชานาสี. (๑/๑/๑๗)

.....

๒. ตํ กโรนฺตสฺเสวสฺส, โรโค พลวา อโหสิ, อเตกัจฉภาวํ อูปาคมิ. (๑/๒/๒๓)

.....

๓. พุราหฺมโณ ตสฺส ทฺพฺพผลภาวํ ฌตฺวา เอกํ เวชฺชํ ปกฺโกสิ. ๑/๒/๒๓)

.....

๔. สตุถา ตํ ทิสฺวา ตสฺส อนฺโตเคหา นีหริตฺวา ตตฺถ นิปฺปชฺชาปิตถาวํ ฃตฺวา “อตุถินุ โข มยฺหํ เอตฺถ คตฺตปฺปจฺเจน อตุถิตฺติ อฺปฺชาเรนฺโต... (๑/๒/๒๔)

.....

.....

.....

.....

๕. (เทวปฺตุโต) มยิ จิตฺตปฺปสาเทน ลทฺฐถาวํ ฃตฺวา... (๑/๒/๒๔)

.....

.....

๖. (เทวปฺตุโต) มยิ จิตฺตปฺปสาเทน นิพฺพตฺตถาวํ อัจฺจิกฺขิสฺสติ. (๑/๒/๒๕)

.....

.....

๗. สตุถา อตุตฺตโน อปฺสฺสนถาวํ ฃตฺวา... (๑/๒/๒๕)

.....

.....

๘. นนฺ เต ปฺตุเตน... (อตุตฺตโน) สคฺเค นิพฺพตฺตถาวโ ภาติโต. (๑/๒/๒๕)

.....

.....

๙. อถสฺส อนิพฺพเมตฺติกถาวํ วิทิตฺวา สตุถา... (๑/๒/๓๒)

.....

.....

๑๐. อิทานิ ตาวสฺส ภานฺเต ทฺพฺพจฺภาโว อมฺเหหิ ฃาโต. (๑/๓/๓๗)

.....

.....

๑๑. อัจฺจริย ตุมฺหากํ อิท นิปฺนฺนถาวํ น ชานามิ. (๑/๓/๓๘)

.....

.....

๑๒. อหิ ตุมหากิ เอวิ นิปนุนภาวิ น ชานามิ. (๑/๓/๓๘)

.....
.....

๑๓. กสฺมา มยฺหิ คพฺภสฺส ปตฺติจฺจิตฺตภาวิ น กเถสิ. (๑/๔/๔๔)

.....
.....

๑๔. ตโต (โส หตฺถิ) หตฺถิ โอตฺวาเรตฺวา อุทกฺสฺส ตตฺตภาวิ ชานิตฺวา สตฺถาริ วนฺหิ.
(๑/๕/๕๔)

.....
.....
.....
.....

๑๕. สตฺถา... พฺรหฺมโน อชฺฌေနฺนํ อธิวเสตฺวา “กสฺส นุ โข อหิ ปจฺมํ ฌมฺมํ
เทเสยฺยนฺตฺติ โอลเณนฺโต อาพารุทฺทกานํ กาลกตฺตภาวิ ญตฺวา... (๑/๘/๘๘)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒. แปลรวมด้วยอำนาจของภาวัตถิต มีข้อสังเกตเหมือนกับการแปลรวม ด้วยอำนาจของภาวศัพท คือ ถ้านำคุณศัพท์ [คุณนาม, วิเสสนศัพท์นาม, พหุพพีหิสมาส, สามัญญัตถิต(สามัญญัตถิตมี๕ตถิตคือปัจจัตถิต,สังสัจจาทิอเนกัตถิต,วิเสสตถิต, อัสสัถิตตถิต และสังขยาตถิต) และกิตก์] มาทำเป็นภาวัตถิต เวลาแปล จะออกวิภัตติของบทหน้า ต่อจากบทหลังทันทีไม่ได้ ต้องเรียกหาสุทรนามที่ประกอบด้วยฉัญฉวีวิภัตติเสมอ ส่วนบทที่นำมาทำเป็นตถิตนั้น ให้แปลเหมือนวิภัตติกัตตา

เช่น สตุถา ปญจวคฺคิยานํ ภิกฺขุณฺโณ พหุปรการตํ อนุสฺสริตฺวา... (๑/๘/๗๘)

สตุถา ปญจวคฺคิยานํ ภิกฺขุณฺโณ พหุปรการตํ อนุสฺสริตฺวา... (ปาเปสิ) ฯ

แปลว่า : อ.พระศาสดา ทรงระลึกถึงแล้ว ซึ่งความที่- แห่งภิกษุ ท. ผู้มีอยู่ในพวกห้า -เป็นผู้มีอุปการะมาก

สัมพันธ์ว่า : สตุถา เหตุกัตตาใน ปาเปสิฯ อาชยาตบทเหตุกัตตฺวาจาก ปญจวคฺคิยานํ วิเสสนะของ ภิกฺขุณฺโณ ภาวาที่สัมพันธ์ใน พหุปรการตํ อนุสฺสริตฺวาใน อนุสฺสริตฺวาฯ ปุพพกาลกิริยาใน อญฺจาย...

ในตัวอย่างนี้ บทว่า “พหุปรการตํ” เป็นภาวัตถิต มาจาก “พหุปรการ + ตาปัจจย” ซึ่งสำเร็จมาจากพหุพพีหิสมาส มีวิเคราะห์ว่า “พหุ อุปการา เยสนฺติ พหุปรการา, ภิกฺขุ” แปลว่า ผู้มีอุปการะมาก รูปสำเร็จของพหุพพีหิสมาสเป็นคุณศัพท์ ฉะนั้น เมื่อนำมาทำเป็นภาวัตถิต มีวิเคราะห์ว่า “พหุปรการานํ ภาโว พหุปรการตา” ความเป็นแห่ง ผู้มีอุปการะมาก เวลาแปล เมื่อออกวิภัตติและออกภาวะแล้ว ให้แปลไปที่สุทรนามที่เป็นฉัญฉวีวิภัตติก่อน แล้วสุดท้ายจึงมาแปลคุณนามที่อยู่กับภาวัตถิต โดยให้เป็นออกสำเนียงเหมือนวิภัตติกัตตาว่า “เป็นผู้...,เป็นที่..., เป็นสิ่ง..., เป็นสภาพ...” เป็นต้น

เช่น เสฏฺฐิ อตฺตนา ปาลิตํ วนฺปฺปตี นิสฺสาย ลทฺชตฺตา ตสฺส “ปาโลติ นามํ อกาสิ. (๑/๑/๓)

เสฏฺฐิ (ตสฺส ปุตฺตตสฺส) อตฺตนา [(อตฺตนา) ปาลิตํ] วนฺปฺปตี นิสฺสาย ลทฺชตฺตา ตสฺส (ปุตฺตตสฺส) “ปาโลติ (วจน) นามํ อกาสิ.

แปลว่า : อ.เศรษฐี ได้กระทำแล้ว ซึ่งคำ ว่า “อ.ปาละ ดังนี้ ให้เป็นชื่อ ของบุตรนั้น เพราะความที่- แห่งบุตรนั้น เป็นผู้- อันตน -อาศัยแล้ว ซึ่งต้นไม้อันเป็นเจ้าแห่งป่า อัน- อันตน -รักษาแล้ว -จึงได้แล้ว

สัมพันธ์ว่า : เสฏฺฐิ สุทรกัตตาใน อกาสิฯ อาชยาตบทกัตตฺวาจาก ตสฺส

วิเสสณะของ ปุตตตสฺสฯ ภาวาทิสัมพันธะใน ลทฺชตฺตา อตฺตนา อนภิทกัตตนาใน ลทฺช- อตฺตนา อนภิทกตฺตนาใน ปาลิตฺตฯ วิเสสณะของ วนปฺปตีฯ อวุตตกัมมะใน นิสฺสายฯ ปุพฺพกาลกิริยาใน ลทฺชตฺตาฯ เหตุใน อกาลิ ตสฺส วิเสสณะของ ปุตฺตตสฺสฯ สามีสัมพันธะใน นามํ ปาโล ลิงคัตถะ อิตฺศัพฺท สฺรุปะเน วจฺนฺฯ อวุตตกัมมะใน อกาลิ นามํ วิกตีกัมมะใน อกาลิ

สำหรับในประโยคนี้ บทว่า “ลทฺชตฺตา” เป็นคุณศัพท์ สำเร็จมาจาก “ลภชาตุ + ต ปัจจัย” เป็นกัมมรูป นำมาทำเป็นภาวัตถิต จึงเรียกหา ๒ สิ่งด้วยกัน คือ (๑) สุตฺรนามที่เป็น จัญญวีกัตติ ในที่นี้เวลาแปลให้ใส่บทว่า “ตสฺส ปุตฺตตสฺส” เข้ามา และ(๒) อนภิทกัตตนา มีอยู่ แล้ว คือ “อตฺตนา” ฉะนั้น ในเวลาแปลจึงต้องแปลออกวิภตติและภาวัตถิต แล้วเข้าไปหา สุตฺรนามที่ประกอบด้วยจัญญวีกัตติ ถ้ามีขยายสุตฺรนาม ก็ให้แปลให้จบก่อน แล้วจึงมาแปล ศัพท์ที่ประกอบอยู่กับภาวัตถิต โดยแปลออกสำเนียงเหมือนวิกตีกัตตนาว่า “เป็นผู้..., เป็น อัน..., เป็นธรรมชาติ, เป็นสภาพ...” เป็นต้น ถ้าศัพท์ที่นำมาทำเป็น ภาวัตถิต เป็นคุณศัพท์ ที่เป็นกัมมรูป ก็ให้แปลตติยากัตตนาต่อจากวิกตีกัตตนา นั้น ถ้ามีขยายอีก ก็ให้แปลบทขยาย ก่อน แล้วจึงกลับมาแปลตัวธาตุที่อยู่กับภาวัตถิต ถ้ามีบทขยายธาตุ ก็ให้แปลต่อจากธาตุ จนกว่าจะหมดตัวขยาย โปรดดูตัวอย่าง ประกอบคำอธิบาย

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

๑. ตสฺมี สมเย สตุถา ปวตฺติตปวฺรธมฺมจกฺโก อนุปฺพุเพน คนฺตฺวา... อิติ ทฺวินฺนํ กุลาณํ คุณมฺहनฺตํ ปฏฺิจฺจ สฺวตฺถิ นิสฺสาย ปญฺจวิสฺติ วสฺสวาเส วสิ. (๑/๑/๔)

.....
.....
.....
.....

๒. อถสฺส อตฺตนา สทฺธิ อเอกฺขมาสยตํ ฅตฺวา อุปฺติสฺโส อาห “สมฺม อมฺหากํ อุกฺกิณฺนํปี สฺวจินฺติตํ, โมกฺขธมฺมํ ปน คเวสิตฺถุ วฏฺฏติ, คเวสนฺเตหิ นาม เอกํ ปพฺพชฺชํ ลทฺฐํ วฏฺฏติ, กสฺส สนฺติเก ปพฺพชามาติ. (๑/๘/๘๑)

.....
.....
.....

๓. อิมสฺส (ปริพฺพาชกสฺส) สาสเน (ธมฺมสฺส) คมภีรตํ ทสฺเสสฺสามิ. (๑/๘/๘๓)

.....

๔. ตถา เอเตปิ มนโต นิปฺพนฺตตฺตา มโนมยา นาม. (๑/๑/๒๑)

.....

๕. โส ภาสฺมาโน จตฺตฺพิชฺชํ วจฺจฺจฺจฺริตฺตฺเมว ภาสฺติ, กโรนฺโต ติวริชฺชํ กายทฺตฺจฺจฺริตฺตฺเมว
กโรติ, อภาสฺนฺโต อกโรนฺโต ตาย อภิชฺฌาทีหิ ปทฺตฺจฺจฺมานสฺตฺตาย ติวริชฺชํ มโนทฺตฺจฺจฺริตฺตํ
ปฺุเรติ. (๑/๑/๒๒)

.....
.....
.....
.....

๖. เอวฺรุเปเน มเนเน ภาสฺนฺโต จตฺตฺพิชฺชํ วจฺจฺจฺจฺริตฺตฺเมว ภาสฺติ, กโรนฺโต ติวริชฺชํ กาย-
สฺจฺจฺริตฺตฺเมว กโรติ, อภาสฺนฺโต อกโรนฺโต ตาย อนภิชฺฌาทีหิ ปสฺนฺนฺมานสฺตฺตาย ติวริชฺชํ
มโนสฺจฺจฺริตฺตํ ปฺุเรติ. (๑/๒/๓๔)

.....
.....
.....
.....

๗. สรีรปฺปฏิพทฺตตฺตา น สกฺกา สณฺเฬน วา ผรุเสน วา “นิวตฺตาหีติ วตฺวา วา
โปเถตฺวา วา นิวตฺตาเปตฺตํ. (๑/๒/๓๕)

.....
.....
.....

๘. คพฺโภ ปริณตตฺตา ปตฺติตุํ อสกุโกนฺโต ติริยํ นิปฺชฺชិ. (๑/๔/๔๔)

.....
.....

๙. โส ตาย อากิณฺณวิหารตาย อุกฺกณฺจฺโต...เยน ปารีเลยฺยกํ, ตทวสฺริ. (๑/๕/๕๒)

.....
.....

..

๑๐. อหํ ฆนฺเต มหฺลลกกฺกาเล ปพฺพชิตตฺตา คนฺถรฺรุํ ปฺุเรตุํ น สกฺขิสฺสามิ. (๑/๖/๖๒)

.....
.....

๑๑. เต อปฺปาหารตาย สฺสุสมานา กติปาเหเนว อฺชฺคา หุตฺวา อณฺณมณฺณํ อจฺจยํ
เทเสตฺวา ขมาเปตฺวา “อุปาสกา มยํ สมคฺคา ชาตา, ตุมฺเหปิ โน ปฺุริมสฺทิสฺสาว
โหถาติ อาหํสุ. (๑/๕/๕๓)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๑๒. หิยโย จุลลกาลสฺส ปฺุโรโต คตตฺตา ปพฺพชฺชนฺตราโย ชาโต, อชฺช อณฺณสฺส ปฺุโรโต
คตตฺตา อนฺตราโย นาโหสิ. (๑/๖/๖๖)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔. แปลรวมด้วยอำนาจของบทนามที่ประกอบด้วยยุปัจจัย ข้อสังเกตมีอยู่ว่า บทที่ประกอบด้วย ความเป็นจริง วางติดกับบทที่ประกอบด้วยยุปัจจัย ถือว่าเป็นการลือกข้อความอีกแบบหนึ่ง ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องแปลรวม ถึงจะได้ใจความ

เช่น สตุถา “สมิขุณิสฺสตี นุ โข อิมสฺส ปุริสสฺส ปตฺถนาตี อนาคตฺสฆาณํ เปเสตฺวา โอลิเกนฺโต กปฺปสฺตสฺสสฺสาธิกํ เอกํ อสงฺเขยฺยํ อติกุภิมิตฺวา สมิขุณฺณภาวํ อทุทสฺ. (๑/๘/๑๐๑)

แปลว่า : อ.พระศาสดา ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งอนาคตังสญาณ ด้วยทรงดำริว่า “อ.ความปรารถนา ของบุรุษนี้ จักสำเร็จ หรือหนอ แล ?” ดังนี้ ทรงตรวจดูอยู่ ได้ทรงเห็นแล้ว ซึ่งความเป็นคืออัน- ก้าวล่วง ซึ่งอสงฺไชย หนึ่ง อันยิ่งด้วยแสนแห่งกัปปี -แล้วจึงสำเร็จ

สัมพันธ : สตุถา สุกุทกัตตาโน อทุทส ๗ อาชยาตบทกัตตฺวาจก “ปตฺถนา สุกุทกัตตาโน สมิขุณิสฺสตี ๗ อาชยาตบทกัตตฺวาจก นุคฺคํ สังกปฺปตฺถะ โชคฺคํ วจนาลังการะ อิมสฺส วิเสสนะของ ปุริสสฺส ๗ สามีสัมพันธะใน ปตฺถนา” อิติคฺคํ สรุปะใน จินตเนน ๗ ภาระใน เปเสตฺวา อนาคตฺสฆาณํ อวุตตกัมมะใน เปเสตฺวา ๗ ปุพฺพกาลกิริยา ใน โอลิเกนฺโต ๗ อัปภันตรกิริยาของ สตุถา กปฺปสฺตสฺสสฺสาธิกํ กิติ เอกํ กิติ วิเสสนะของ อสงฺเขยฺย ๗ อวุตตกัมมะใน อติกุภิมิตฺวา ๗ ปุพฺพกาลกิริยาใน สมิขุณฺณ- สมิขุณฺณภาวํ อวุตตกัมมะใน อทุทส

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ

๑. อเถโก ภิกฺขุ ตถาคตํ อุปสงฺกมิตฺวา อุกฺเขปกานํ “ธมฺมิเกเนวายํ กมฺเมน อุกฺขิตฺโตตี ลหุธี อุกฺขิตฺตานวฺตฺตกานํ “อธมฺมิเกน กมฺเมน อุกฺขิตฺโตตี ลหุธี อุกฺเขปกเกหิ วาริยมานานปี จ เตสํ ตํ อนฺุปริวาเรตฺวา วิจรณภาวํ อาโรเจสิ. (๑/๕/๕๐)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๓. เตสั อุมมุงค์ ภินุทิตวา เคหิ ปวิสิตวา ภณฺฑานัน โอลโลกนกาลเอ มาณโว
ปพฺพชฺฌิตวา ตํ มนุตํ สชฺฌายนุโต “ฆมฺภุสสิ ฆมฺภุสสิ, กิการณา ฆมฺภุสสิ, อหิปี ตํ
ชานามิ ชานามิตี อาห. เต ตํ สุตฺวา “อิมินา กิรมฺห ฌาตา, อิทานิ โน
นาเสสฺสตีติ นีวตถวตถานิปี จฑฺฑเตตฺวา ภิตา สมฺมุขสมฺมุขญฺจาเนเนว ปลาเยสุ.
 (๒/๓/๘๕, จุพฺพนฺถก)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔. ตตฺถ “ราคสโมติ: ฐมาทิสฺสุ กิณฺจิ อทสฺเสตฺวา อนฺโตเยว อญฺญาจย ฌายนฺวเสน
ราเคน สโม อคฺคิ นาม นตฺถิ ฯ (๗/๙/๒๗)

.....

.....

.....

.....

.....

๕. แปลรวมด้วยอำนาจของ ตปัจจัย, มานปัจจัยที่เป็นกัมมรูป/เหตุกัมมรูป และ ต,
 มาน และอนตปัจจัยที่ไม่ใช่วิภคิตีเดียวกับประธาน ข้อสังเกต บทที่ประกอบด้วยตปัจจัย ที่
 เป็นกัตตุรูป โดยวางไว้หน้าประธาน บทที่ประกอบด้วยตปัจจัยและมานปัจจัยที่เป็นกัมมรูป
 และเหตุกัมมรูป โดยมีบทที่ประกอบด้วย ตวาทัจจัยวางไว้ข้างหน้า เป็นการลือคข้อความ
 ด้วย และต้องแปลรวมด้วย ส่วนบทที่ประกอบด้วย ต, มาน และอนตปัจจัย ที่ไม่ใช่วิภคิตี
 เดียวกับประธานในประโยค โดยมีบทที่ประกอบด้วย ตวาทัจจัย วางไว้ข้างหน้า เป็นการลือค
 ข้อความอีกแบบหนึ่ง และเวลาแปล ต้องแปลรวม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เช่น อมหากั หิ สตุถา... สตุถารา ทิสฺวา ว “พุทฺธงฺกุโร เอส อนาคเต กปฺปสฺต-
สฺสสฺสาธิกานํ จตฺตุนฺนํ อสงฺเขยฺยานํ ปรีโยसानเ โคตโม นาม พุทฺโธ ภวิสฺสตีติ พุยาโกโต...
(๑/๘/๗๖)

แปล : ดั่งจะกล่าวโดยพิสดาร อ.พระศาสดา ของเรา ท. ผู้อันพระศาสดา ทรง
ทอดพระเนตรแล้วเทียว ทรงพยากรณ์แล้ว ว่า “อ.บุคคลนี้ เป็นหน่อเนื้อแห่งพระพุทธเจ้า
เป็น เป็นพระพุทธเจ้า พระนามว่าโคตม ในกาลเป็นที่สิ้นสุดลงรอบ แห่งอสงไขย ท. สี่ อันยิ่ง
ด้วยแสนแห่งกัปป์ ในอนาคต จักเป็น” ดังนี้ ...

สัมพันธ : หิศัพท์ วิตถารชตทกะ สตุถา วุตตกัมมะใน พุยาโกโต ๆ กิตบทกัมม
วจาก อมหากั สามีสัมพันธะใน สตุถา สตุถารา อนภิตกัตตาใน พุยาโกโต เอวศัพท์
อวธารณะเข้ากับ ทิสฺวา ๆ ปุพพกาลกิริยาใน พุยาโกโต “เอโส วิเสสณะของ ปุคฺคโล ๆ สุทฺธ
กัตตาใน ภวิสฺสตีติ ๆ อาชยาตบทกัตตฺวาจาก พุทฺธงฺกุโร วิกิตกัตตาใน หุตฺวา ๆ ปุพพกาล
กิริยาใน ภวิสฺสตีติ อนาคเต กาลสัตตมีใน ภวิสฺสตีติ กปฺปสฺตสฺสสฺสาธิกานํ กิติ จตฺตุนฺนํ กิติ
วิเสสณะของ อสงฺเขยฺยานํ ๆ สามีสัมพันธะใน ปรีโยसानเ ๆ กาลสัตตมีใน ภวิสฺสตีติ นาม
ศัพท์ สัญญาชตทกะเข้ากับ โคตโม ๆ วิเสสณะของ พุทฺโธ ๆ วิกิตกัตตาใน ภวิสฺสตีติ” อิติศัพท์
อาการใน พุยาโกโต...

เช่น โส ตโต นิกฺขมิตฺวา อรณฺเณ คีตํ คายิตฺวา ทารุณิ อุกฺขรณฺติยา เอภิสฺสา
อิตฺติยา คีตสทฺทํ สุตฺวา สเร นิมิตฺตํ คณฺหิ. (๑/๑/๑๔)

โส (สามเณโร) ตโต (คามโต) นิกฺขมิตฺวา อรณฺเณ คีตํ คายิตฺวา ทารุณิ อุกฺขรณฺติยา
เอภิสฺสา อิตฺติยา คีตสทฺทํ สุตฺวา สเร นิมิตฺตํ คณฺหิ.

แปล : อ.สามเณรนั้น ฟังแล้ว ซึ่งเสียงแห่งเพลงขับ ของหญิง คนหนึ่ง ผู้ออก
แล้ว จากหมู่บ้านนั้น ขับแล้ว ซึ่งเพลงขับ เก็บอยู่ ซึ่งพื้น ท. ในป่า ถือเอาแล้ว ซึ่งนิมิต ใน
เสียง

สัมพันธ : โส วิเสสณะของ สามเณโร ๆ สุทฺธกัตตาใน คณฺหิ ๆ อาชยาต
บทกัตตฺวาจาก ตโต วิเสสณะของ คามโต ๆ อปาทานใน นิกฺขมิตฺวา ๆ ปุพพกาลกิริยาใน
คายิตฺวา อรณฺเณ วิสยาธาระใน คายิตฺวา คีตํ อวุตตกัมมะใน คายิตฺวา ๆ สมานกาลกิริยาใน
อุกฺขรณฺติยา ทารุณิ อวุตตกัมมะใน อุกฺขรณฺติยา ๆ กิติ เอภิสฺสา กิติ วิเสสณะของ
อิตฺติยา ๆ สามีสัมพันธะใน คีตสทฺทํ ๆ อวุตตกัมมะใน สุตฺวา ๆ ปุพพกาลกิริยา ใน คณฺหิ
สเร ภินนาธาระใน นิมิตฺตํ ๆ อวุตตกัมมะใน คณฺหิ

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

๑. อถ พุราหฺมเณ กตภตตทิจจํ ตถาคตํ อุปสงฺกมิตฺวา นีจาสเน นิสฺนุโน ปญฺหํ
ปฺจุฉิ “โก โคตม ตุมหากํ ทานํ อทตฺวา ปุชฺชํ อกตฺวา ฆมฺมํ อสฺสุตฺวา อุโปสถวาสํ
อวสิตฺวา เกวลํ มโนปสาทมตฺเตเนว สคฺเค นีพฺพตฺตา นาม โหนฺตีติ. (๑/๒/๓๑)

.....
.....
.....
.....
.....

๒. สตฺถา... เอกํ นหฺตุํ สรณฺสู ปติฏฺฐาเปตฺวา สกุเกน เทวธฺมฺมา มาณวทณฺณํ
คเหตุวา อภิตฺตฺตฺคุโณ ราชคชนครํ ปวิสิตฺวา... (๑/๘/๘๐)

.....
.....
.....
.....

๓. สตฺถา... ตํทิวสเมว ยสฺสส กุลปฺตฺตสฺส อุปนิสฺสยสมฺปตฺตี ทิสฺวา ตํ รตฺติภาเค
นิพฺพินฺทิตฺวา เกหํ ปหาย นิกฺขมฺนฺตุ “เอหิ ยสาติ (วจเนน) ปกฺโกสิตฺวา ตสฺมีเยว
รตฺติภาเค โสตาปตฺติผลํ ปาเปตฺวา... (๑/๘/๗๙)

.....
.....
.....
.....

๔. โส เถรํ ลทฺฐปิณฺฑทฺปาตํ อญฺจตรํ โอกาสํ คจฺจนฺตุํ ทิสฺวา นิสฺสีทิตฺุกามตฺตญฺจสฺส
มตฺวา อตฺตโน ปริพฺพาชกปฺิจกํ ปญฺญาเปตฺวา อทาสิ. (๑/๘/๘๓)

.....
.....
.....

๘. สุนขสฺส ตํ อากาเสน คจฺจนฺตํ ทิสฺวา ภูฏกริตฺวา จิตฺสฺส, ตสฺมี จกฺขุปรถํ วิชฺหนฺเต,
หทยํ ผลิตฺติ. (๒/๑/๑๒)

.....
.....
.....

๙. โส “ยภูจฺยิยา นํ ปหริตฺวา นีหริสฺสามิตฺติ คจฺจนฺตรํ ปวิฏฺฐโจ อซี ชฺนฺนุเกหิ จตฺวา
ทารกํ ชีรํ ปาเยนฺตี ทิสฺวา ทารเก ปุตุตฺติเนหํ ปฏฺฐิตฺวา “ปุตุโต เม ลฺหฺโชติ
ตํ อาทาย ปกฺกามิ. (๒/๑/๑๖)

.....
.....
.....
.....
.....

๑๐. อัย มฺhesกฺขาย เทวตฺย ปรีคฺคหิตฺโต ภาวิสฺสตี. (๑/๑/๓)

.....
.....

๑๑. (ชนา) “ตุมหากํ ทานคฺคํ อนาถปิณฑฺติโก วา วิสาขา วา อาคตฺตาติ ปุจฺฉิตฺวา,
“นาคตฺตาติ วุตฺเต, (ชเนหิ) สตสฺหสฺสํ วิสฺสชฺเชตฺวา กตทานมฺปิ “กึ ทานํ
นาเมตฺนฺติ ครหฺนฺติ. (๑/๑๓/๑๔๑)

.....
.....
.....
.....
.....

แปลว่า : อ.อัน- อันเธอ ผู้ไม่กระทำอยู่ ซึ่งกิจนั้น -นั้น ในท่ามกลางแห่งวิหาร
ย่อมไม่ควร

สัมพันธ์ว่า : นิสีทิตฺตํ ตุมฺมตถกัตฺตานิ น วฏฺฏติฯ อาชยาตบทกัตฺตวาจก
ตยา อนภิทกัตฺตานิ น นิสีทิตฺตํ เอตํ วิเสสณะของ กิจจํฯ อวุตตกัมมะไน อกรโหนเตนฯ
วิเสสณะของ ตยา วิหารมชฺเฌ วิสยาธาระไน นิสีทิตฺตํ

เช่น อิตฺถีสทฺโท วีย อญฺโฆ สทฺโท ปุริสาณํ จิตฺตํ ฝริตฺวา จาตุํ สมตฺโต นาม
นตฺถิ. (๑/๑/๑๔)

แปลว่า : อ.เสียง อื่น ชื่อว่าเป็นเสียงสามารถ เพื่ออัน- แม้ไป สู่จิต ของบุรุษ
ท. -แล้วจึงตั้งอยู่ ราวกะ อ.เสียงแห่งหญิง ย่อมไม่มี.

สัมพันธ์ : อญฺโฆ วิเสสณะของ สทฺโท ฯ สทฺธกัตฺตานิ นตฺถิ ฯ นิบาตบท
กัตฺตวาจก อิตฺถีสทฺโท อุปมาลึงคัตตะ วิยศัพท์ อุปมาโชตกะเข้ากับ อิตฺถีสทฺโท ปุริสาณํ สามี
สัมพันธ์ะไน จิตฺตํ ฯ สัมปวาปฺถึนัยกัมมะไน ฝริตฺวา ฯ ปุพฺพกาลกิริยาไน จาตุํ ฯ ตุมฺมตถสัมปทาน
ไน สมตฺโต นามศัพท์ ครหัตถโชตกะเข้ากับ สมตฺโต ฯ วิกตีกัตฺตานิ นตฺถิ

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

- ๑. มยา อิมาสํ ทฺวินฺนํ สมฺปตฺตินํ นิปฺพาทนกกมฺมํ กาทูํ วฏฺฏติ. (๑/๗/๗๐)
.....
.....
.....
- ๒. อมฺเหหิ ปน เอกํ โมกฺขชฺรมฺมํ ปริเยสิตฺตํ วฏฺฏติ. (๑/๘/๘๑)
.....
.....
.....
- ๓. อหํ ภนฺเต (อตุตฺโต) มหฺลลกกาเล ปพฺพชิตฺโต คนฺถรฺรํ ปฺุเรตฺตํ น สกฺขิสฺสุสามิ.
(๑/๑/๗)
.....
.....
.....

๔. สเจ ภนฺเต อโยโย อิมสฺมี จาเน เอวํ วิหรนฺโต ปพฺพชิตกิจจํ มตฺถกํ ปาเปตฺตุํ
สกุขิสฺสตี. (๑/๖/๖๓)

.....
.....
.....

๕. กิ (อมฺเหหิ) พุทฺธานํ สนฺติเก กมฺมฏฺฐานํ คเหตุวา อฏฺฏาย รตฺตินฺทิวํ สมณชมฺมํ
กาตฺตุํ น วฏฺฏตี. (๒/๖.เทวสหายก/๙๗)

.....
.....
.....

๖. อิตฺโต ปฏฺฏาย มยา มคฺคํ สมํ กโรนฺเตน วิจริตฺตุํ วฏฺฏตี. (๒/๗.สกุก/๙๘)

.....
.....
.....

๗. ฆราวาสํ วสนฺเตหิ นาม (ชเนหิ) เอวํ กาตฺตุํ น วฏฺฏตี. (๒/๗.สกุก/๙๙)

.....
.....
.....

๘. (มยา) (ปฺคฺคเลน) ปฺพเพเยว จินฺทิตฺวา ตจฺเจตฺวา วิชฺฌิตฺวา จปิตกณฺณิกํ ลทฺตุํ
วฏฺฏตี. (๒/๗.สกุก/๑๐๐)

.....
.....
.....

๙. สาลํ อาคเตหิ (ชเนหิ) ปานียํ ปิวิตฺวา นหาตฺวา คมนกาเล มาลํ ปิลนฺธิตฺวา
คณฺตุํ วฏฺฏตี. (๒/๗.สกุก/๑๐๒)

.....
.....
.....

๑๐. สาลิ อาคทานิ (ชนานิ) ปานีญเจว นหาโนทกญจ ลหุฏฺฐิ วฏฺฐติ. (๒/๗.สกก/๑๐๒)

.....

.....

.....

๑๑. (มยา) อิทานิปี นํ ปุณฺณํ การาเปตฺวา อิธานตฺถุ วฏฺฐติ. (๒/๗.สกก/๑๐๕)

.....

.....

๑๒. ฃาตีन्हตฺติ: อตฺตโน อวสฺสโย ภวิตฺถุ สมตฺถานํ ฃาตีन्हํ ปริกฺขยํ วา. (๕/๗.มหา
โมคคฺคฺลฺลาน/๖๔)

.....

.....

.....

.....

๑๓. เถโร เต ภิกฺขุ อาทาย ตตฺถ คนฺตฺวา “เตมาสํ เอกวิหาริโน ตถาคตฺสฺส สนฺติกํ
เอตฺตเกหิ ภิกฺขุหิ สหฺฐี อฺปฺสงฺกมิตฺถุ อยฺตฺตนฺติ จินฺเตตฺวา เต ภิกฺขุ พหิ จเปตฺวา
เอกโกว สตฺถารํ อฺปฺสงฺกมิ. (๑/๕.โกสมฺพิก/๕๕-๖)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๗. แปลรวบด้วยอำนาจของประโยคนิทธารณะ

นิทธารณ หมายถึงการพูดถึงสิ่งหลายสิ่งรวมๆ กันอยู่ ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสิ่งของ สิ่งที่อยู่รวมกันนั้น ต้องมีตั้งแต่ ๒ คน หรือ ๒ สิ่งขึ้นไป ฉะนั้น จึงเป็นพหูพจน์เท่านั้น และวิภตติที่ใช้มี ๒ วิภตติ คือ ญฺฐิววิภตติ หรือ สัตตมีวิภตติ

นิทธารณีย หมายถึงการพูดแยกแยกออกมาจากสิ่งที่อยู่รวมกันอยู่ นั้น เพียงบางสิ่ง บางอย่าง หรือหลายสิ่งก็ได้ ฉะนั้น พหูพจน์ จึงมี ๒ คือ เอกพจน์ หรือพหูพจน์ ก็แล้วแต่สิ่ง ที่ถอนออกมาแสดงว่า มีสิ่งเดียว หรือสองสิ่งเป็นต้น สำหรับวิภตตินั้น มีได้ทุกวิภตติ เว้น อาลปนะ ไม่ปรากฏมีใช้

ส่วนองค์ประกอบของประโยคนิทธารณะนั้นมี ๓ ประการ คือ

(๑) **นิทธารณสมุทนาย** เป็นการกล่าวถึงบุคคลหรือสิ่งของที่อยู่รวมกันอยู่ตั้งแต่ ๒ ขึ้นไป เช่น **มนุสฺเสสุ** ขตฺติโย สุรตโม. อ.- ในมนุษย์ ท. หนา - กษัตริย์ เป็นผู้กล้าหาญที่สุด ย่อมเป็น

(๒) **นิทธารณเหตุ** ต้องมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะทำให้มีการแยกออกมา จากกลุ่มได้ เช่น ความกล้าหาญ ความดี ความชั่ว เป็นต้น เช่น **มนุสฺเสสุ** ขตฺติโย สุรตโม. อ.- ในมนุษย์ ท. หนา - กษัตริย์ เป็นผู้กล้าหาญที่สุด ย่อมเป็น

(๓) **นิทธารณีย** สิ่งที่ถูกแยกออกมา จะน้อยหรือมากก็ได้ เช่น **มนุสฺเสสุ** **ขตฺติโย** สุรตโม. อ.- ในมนุษย์ ท. หนา - กษัตริย์ เป็นผู้กล้าหาญที่สุด ย่อมเป็น

ข้อสังเกต การแปลประโยคนิทธารณะนั้น มีทั้งที่แปลแบบแยกส่วน กับแปลรวบ แล้ว แต่ความนิยมของผู้แปล ส่วนตัวผู้เรียบเรียงเอง นิยมการแปลรวบ เพราะช่วยให้นักศึกษา สังเกตได้ง่ายขึ้น ว่าส่วนที่แยกออกมานั้น มาจากส่วนที่อยู่รวมกันอยู่ของบทไหน

เช่น **อนุนปานเกสชฺเชสุ โย ยํ อิจฺฉติ, ตสฺส ตํ ยถิจฺฉิตเมว สมฺปชฺชติ. (๑/ ๑.จกฺขุपाल/๔)**

อนุนปานเกสชฺเชสุ โย (ภิกขุ) ยํ (วตฺถุ) อิจฺฉติ, ตสฺส (ภิกขุโน) ตํ (วตฺถุ) ยถิจฺฉิต
เมว สมฺปชฺชติ.

แปลแบบที่ ๑ : อ.ภิกษุใด ย่อมปรารถนา ซึ่ง- ในข้าว น้ำ และเกสัช ท. หนา - วัตถุใด, อ.วัตถุนั้น ย่อมถึงพร้อม แก่ภิกษุนั้น ตามความปรารถนานั้นเทียว

แปลแบบที่ ๒ : อ.ภิกษุใด ย่อมปรารถนา ในข้าว น้ำ และเกสัช ท. หนา ซึ่งวัตถุใด, อ.วัตถุนั้น ย่อมถึงพร้อม แก่ภิกษุนั้น ตามความปรารถนานั้นเทียว

แปลโดยอรรถ : บรรดาข้าว น้ำ และเกสร วิกฤษรูปใดปรารถนาสิ่งใด สิ่งนั้นย่อมสำเร็จ แก่เธอตามที่ปรารถนาทั้งนั้น

สัมพันธว่า : โย วิเสสนะของ วิกฤษุ สุททกัตตาใน อิจจติฯ อาชยาตบท กัตตุวาจก อนนปานเภสชุเชสุ นิทธารณะใน ยัม วตุฏฺ ยัม วิเสสนะของ วตุฏฺฯ นิทธารณียะ และ อวุตตกัมมะใน อิจจติ, ตัม วิเสสนะของ วตุฏฺฯ สุททกัตตาใน สมปชชติฯ อาชยาตบท กัตตุวาจก ตสสุ วิเสสนะของ วิกฤษุโนฯ สัมปทานใน สมปชชติ เอวคัพท อวธารณะเข้ากับ ยถิจจติตฺฯ กิริยาวิเสสนะใน สมปชชติ

เช่น เตสุ อนาถปิณฑิกเณ เอกเมว ทิวสํ สตุถารํ ปณฺโห น ปุจฺฉิตฺพุพฺโพ. (๑/๑. จกฺขุपाल/๔)

เตสุ (ทฺวีสุ ชเนสุ) อนาถปิณฑิกเณ เอกเมว ทิวสํ สตุถารํ ปณฺโห น ปุจฺฉิตฺพุพฺโพ (โหติ).

แปลว่า : อ.ปัญหา เป็นปัญหา อัน- ในชน ท. สอง เหล่านั้นหนา -เศรษฐี ชื่อว่าอนาถปิณฑิกะ เคยทูลถามแล้ว กะพระศาสดา ในวันหนึ่งนั้นเที่ยว ย่อมเป็น หามิได้

สัมพันธว่า : ปณฺโห สุททกัตตาใน โหติฯ อาชยาตบทกัตตุวาจก เตสุ กิตฺตี ทฺวีสุ กิตฺตี วิเสสนะของ ชเนสุฯ นิทธารณะใน อนาถปิณฑิกเณฯ นิทธารณียะและ อนภิตกัตตา ใน ปุจฺฉิต- เอวคัพท อวธารณะเข้ากับ เอกํ ฺฯ วิเสสนะของ ทิวสํ ฺฯ ทุติยากาล สัตตมมี ใน ปุจฺฉิตพุพฺโพ สตุถารํ อภิตกัมมะใน ปุจฺฉิต- นคัพท ปฏฺิเสธนฺตถะ ปุจฺฉิตพุพฺโพ วิกิตกัตตา ใน โหติ

เช่น เตสุ สตุถุ ฆมฺมกถํ สุตฺวา ปณฺจโกฏฺฐิมตฺตา มนุสฺสา อริยสวกา ชาตา, เทวโกฏฺฐิมตฺตา ปุถุชฺชนา. (๑/๑/๕)

เตสุ (มนุสฺเสสุ) สตุถุ ฆมฺมกถํ สุตฺวา ปณฺจโกฏฺฐิมตฺตา มนุสฺสา อริยสวกา ชาตา, เทวโกฏฺฐิมตฺตา (มนุสฺสา) ปุถุชฺชนา (ชาตา).

แปลแบบที่ ๑ : อ.- ในมนุษย์ ท. เหล่านั้นหนา -มนุษย์ ท. ผู้มีโกฏิห้าเป็นประมาณ ฟังแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งธรรม ของพระศาสดา เป็นพระอริยสาวก เกิดแล้ว, อ.มนุษย์ ท. ผู้มีโกฏิสองเป็นประมาณ เป็นปุถุชน เกิดแล้ว

แปลแบบที่ ๒ : ในมนุษย์ ท. เหล่านั้นหนา อ.มนุษย์ ท. ผู้มีโกฏิห้าเป็นประมาณ ฟังแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งธรรม ของพระศาสดา เป็นพระอริยสาวก เกิดแล้ว, อ.มนุษย์ท. ผู้มีโกฏิสองเป็นประมาณ เป็นปุถุชน เกิดแล้ว

สัมพันธ์ว่า : เตสุ วิเสสณะของ มนุสเสสุญ นิทธารณะใน ปญจโกฏุมตดา มนุสสา ปญจโกฏุมตดา วิเสสณะของ มนุสสาญ นิทธารณะและสุทธกัตตาใน ชาตาฯ กิตบทกัตตวาจาก สตถุ สามีสัมพันธะใน ชมมกถ์ญ อวุตตกัมมะ ใน สุตวาญ ปุพพกาล- กิริยาใน ชาตา อริยสาวกา วิกติกัตตาใน ชาตา, เทวโกฏุมตดา วิเสสณะของ มนุสสาญ สุทธกัตตาใน ชาตาฯ กิตบทกัตตวาจาก ปุถุชชนา วิกติกัตตาใน ชาตา

เช่น ตตถ “อภิตถเรธาติ ตุริตตุริตัม สีฆสิฆัม กเรยยาติ อตุโถ. (๕/๑.จูปเพก/๔)

ตตถ (ปเทศุ) “อภิตถเรธาติ (ปทสส) “ตุริตตุริตัม สีฆสิฆัม กเรยยาติ อตุโถ.

อ.อรรถ ว่า “พึงกระทำ ต่วนๆ คือว่า เร็วๆ” ดังนี้ แห่ง- ในบท ท. เหล่านั้น หนา -บท ว่า “อภิตถเรถ” ดังนี้

ตตถ วิเสสณะของ ปเทศุญ นิทธารณะใน ปทสส อภิตถเรถ สรูปะใน อิติฯ ศัพท์ สรูปะใน ปทสสญ นิทธารณะและสามีสัมพันธะใน อตุโถ “ตุริตตุริตัม กิติ สีฆสิฆัม กิติ กิริยาวิเสสณะใน กเรยย ตุริตตุริตัม วิวริยะใน สีฆสิฆัมฯ วิวระณะ กเรยย อาชยาตบทกัตตวาจาก ของ ปุคฺคโล” อิติศัพท์ สรูปะใน อตุโถฯ ลิงคัตถะ

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

๑. เตสุ (มนุสเสสุ) อริยสาวกานัน เทวเยว กิจจาณี อहेสุ ๗ (๑/๑/๕)

.....
.....
.....

๒. เตสุ เอกพุทฺโธปิ น ปริจฺฉินฺโน, อิทานิ “อิมิ อนฺโตวสุสสิ ตโย มาเส น นิปชฺชิสฺสามีติ เต มานสิ พทฺธั. (๑/๑/๑๐)

.....
.....
.....
.....

๓. อหंपิ อयฺเยน สหุธี คจฺจนฺโต ทสฺสุ ปุณฺณกิริยาวตฺถุสฺส เอกํ ลภิสฺสามิ. (๑/๑/๑๗)

.....
.....
.....

๔. คุณเทสหนาปริยตฺตนิสฺสตฺตนิชฺชีวเสน จตฺตาโร ชมฺมา นาม, เตสฺ (ชฺมเมสฺ)
“น หิ ชฺมโม อชฺมโม จ อุกฺโสมวิปาकिโน
อชฺมโม นิริยํ เนติ ชฺมโม ปาเปติ สุกฺคตินฺหติ
อຍံ คุณชฺมโม นาม ๕ (๑/๑/๒๐)

.....
.....
.....
.....

๕. เตสฺ (ชฺมเมสฺ) อิมสฺมี จาเน นิสฺสตฺตนิชฺชีวชฺมโม อธิปฺเปโต ๕ (๑/๑/๒๑)

.....
.....

๖. มม สนฺตํ วตฺถาทิสฺสุ ยงฺกิญฺจิทฺเว (วตฺถุ) อวหริ ๕ (๑/๓/๔๑)

.....
.....

๗. เตสฺ (ภิกฺขุสฺ) ชฺมมกฺธิโก เอกทิวสํ สรีรวลณฺชํ กตฺวา อุกฺทโกฏฺฐเก อาจมน-
อฺทกาวเสสฺส ภาชเน จเปตฺวา นิภฺขมิ ๕ (๑/๕/๔๙)

.....
.....
.....
.....

๘. เตสฺ เชฏฺจกนิฏฺจา ทิสาสฺ วิจริตฺวา ปญฺจหิ สภฺภูสฺเตหิ ภณฺท์ อาหฺรณฺติ. (๑/๖/๖๑)

.....
.....
.....

๙. หตฺถิมารโก เอกฺสฺ ปจฺเจกพุทฺธสฺ ชาตฺสฺสรฺ โอรุยฺห นหายนฺตฺสฺ ตีเร จปีเตสฺ
กาสาเวสฺ จีวริ เถเนตฺวา... ฯ (๑/๗/๗๒)

.....
.....
.....

๑๐. เตสฺ สพฺพปจฺฉิมโก โสตาปนโน. (๑/๘/๗๙)

.....
.....

๑๑. เตสฺ (คาเมสฺ) อุปฺติสฺสคาเม สาริยา นาม พฺร่าหฺมณฺิยา คพฺภสฺ ปติฏฺจิตฺทิวเสเยว
โกลิตคาเม โมคฺคฺลฺลฺิยา นาม พฺร่าหฺมณฺิยาปี คพฺโภ ปติฏฺจหิ ฯ (๑/๘/๘๐)

.....
.....
.....

๑๒. สมฺม โกลิต อมฺเหสฺ โย (ปฺคฺคฺโล) ปจฺมํ อมตํ อธิคฺจฺจติ, โส อาโรเจตฺ ฯ (๑/๘/๘๒)

.....
.....
.....

๑๓. เย โลเก อรหฺนฺโต วา อรหฺตฺตมคฺคํ วา สมาปนฺนา, อัย เตสฺ ภิกฺขุ อญฺญตโร ฯ
(๑/๘/๘๓)

.....
.....
.....

๑๔. เตสุ ปญจ ชเน “ตุมहे ฉาเปถาติ สุसानะ จเปตวา เสสา คามิ ปวิฏฐา ๗
(๑/๘/๗๐)

.....
.....
.....

๑๕. เตสุ เชฏฐสฺส ปญจ โยชตานิ ปริวาริ, มชฺฉิมสฺส ตีณิ, กนิฏฐสฺส เทว ๗
(๑/๘/๗๑)

.....
.....
.....

๑๖. โหตุ เทว, เอเกกสฺส (มยุหิ) โน เอเกกั มาสิ กตวา ตโย มาเส เทถ. (๑/๘/๗๒)

.....
.....
.....

๑๗. สตถา หิ ปวตฺติตปวธมฺจโก ราชคหิ คณฺดฺวา เวพฺพเน วิหฺรฺนโต, “ปฺตุตฺติ เม
อานตฺวา ทสฺเสถาติ สุทฺโชนมหาราเชน เปสิตานิ สทฺสฺสสทฺสฺสปริวารานิ ทสนฺนํ
ทฺตฺวานํ สพฺพปจฺจโต คณฺดฺวา อรหตฺตํ ปตฺเตน กาพฺุทายิตฺเถเรน อาคมนกาลิ
ณตฺวา สภฺุจิมตฺตาย คาถาย มคฺควณฺณํ วณฺเณตฺวา วิสฺติสทฺสฺสขีณาสวปฺริวโต
กปิลวตฺตฺปุริ นีโต.... (๑/๗/๑๐๕-๖)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๑๘. อัญญตโร จ ปนายสุมา นนุโท อรหติ อโหสิ. (๑/๙/๑๑๑)

.....
.....

๑๙. เตสุ (โคณีสสุ) เอโก มโต เทว, ทุตฺติยํ คณฺห ขตฺติย ๕ (๕/๗/๑๑๓)

.....
.....

๒๐. เตสุ (อุปาสกฺสุ) เอเกกฺสฺส ปญจ ปญจ อุปาสกฺสทานิ ปรีวาโร ๕ (๑/๑๑/๑๒๐)

.....
.....

๒๑. เตสุ เอเกกฺสฺส เอเกกา สลากฺยาคุ สลากภตฺตํ ปกฺขิกภตฺตํ สงฺฆภตฺตํ อุโปสถิกภตฺตํ
อาคณฺตุภตฺตํ วสุสวาสิกํ อโหสิ ๕ (๑/๑๑/๑๒๐)

.....
.....
.....
.....
.....

๒๒. น ทิ สกฺกา อมฺहेสุ เอเกน อปพฺพชิตฺตุ ๕ (๑/๑๒/๑๒๖)

.....
.....

๒๓. เตสุ กิร เอกทิวสํ กิมฺพิโล โกฏฺจโต วีหโย โอตาริยมาเน ทิสฺวา “เอเต โกฏฺจเกเยว
ชาตาดิ สมฺมณี อโหสิ ๕ (๑/๑๒/๑๒๖)

.....
.....
.....

๒๔. เตสุ आयสุมา ภทฺทโย เตเนว อนฺตรวสุเสน เตวิฑฺไซ อโหสิ ๕ (๑/๑๒/๑๒๘)

.....
.....

๒๕. โส ภิกขุ “กั ปน ตุมहेहि तसुस सन्दिगे अकुहित्तः किं किंमनिकायात्तिसु अण्णत्तโร
निकायो, किं तिसु पियुगेसु เอกं पियुगन्ति वत्त्वा... (๑/๑๔/๑๔๕)

.....
.....
.....

๒๖. โย ทณฺฑेण อทณฺฑेषु อปฺปทฺฏฺเจสุ ทฺสฺสตี,
ทสนฺนํมณฺฑตฺรํ जानํ ขิปฺปเมว นิคจฺฉตี. (๒/๑.สามาวตี/๑๙)

.....
.....
.....

๒๗. เตสุ (มนุสฺเสสุ) เย ภิตฺตี ภินฺทิตฺวา ปลายนฺติ, เต ชีวิทํ ลภन्ตี ฯ (๒/๑/๒๗)

.....
.....

๒๘. เตสุ เขฎฺฐจกตฺวาปฺโส จินฺเตสิ “อิมสฺมี รุกฺเข อธิวตฺถา เทวตา น โอรมตฺติกา ภวิสฺสตี,
สาธุ วตฺสสฺ, สจายํ อิลิคนฺสสฺ ปานียํ ทเทยฺยาตี ฯ (๒/๑/๔๒)

.....
.....
.....

๒๙. เตสุ (อฏฺฐจฺสุ ปจฺเจกพฺพุตฺเตสุ) สตฺต ปจฺเจกพฺพุตฺธา หิมวณฺตํ คจฺฉนฺตี ฯ (๒/๑/๖๐)

.....
.....

๓๐. เตสู (ทวิสู ภิกขุสู) เอโก สกาลสเสว ทารุณี อหริตฺวา อังคารกปลลํ สชฺเชตฺวา
วิสิพฺเพตฺวา ทหฺรสามเณเรหิ สหฺริ สลฺลปนฺโต ปจฺมยามํ นิสฺสีทติ ฯ (๒/๖/๙๓)

.....
.....
.....
.....
.....

๓๑. ตาสู (ภริยาสู) สุขุมมา วฑฺฒกิณา สหฺริ เอกโต หุตฺวา ลญฺจํ อทาสี ฯ (๒/๗/๑๐๐)

.....
.....

๓๒. เตสู (ทนฺเตสู) เอเกโก (ทนฺโต) ปณฺณาสโยชนายาโม ฯ (๒/๑/๑๐๔)

.....
.....

๓๓. เตสํ (ปุตฺตานํ) โว กตฺเรสู (ปุตฺเตสู) พลวสิเนโห โหติ ฯ (๒/๙/๑๕๖)

.....
.....

๓๔. เตสู (อุปาสเกสู) หิ เอโก ปาณาติปาตาเวรมณีสิกฺขาปทเมว รกฺขติ ฯ (๗/๗/๒๐)

.....
.....

๓๕. เอวํ เทเสนฺตสฺส ปน ตถาคตสฺส สนฺติเก นิสินฺนํ เตสํ เอโก นิสินฺนํ โกว นิทฺทายี
ฯ (๗/๙/๒๕)

.....
.....
.....
.....

๓๖. เอเตสู หิ โย เอส นิทฺทายนฺโต นิสินฺโน ฯ (๗/๙/๒๕)

.....
.....

๓๗. ปญจกขนุชา, เตสฺ เอโก สสฺสโต นาม นตฺถิ ฯ (๗/๗/๔๐)

.....
.....

๓๘. เตสฺ (ทฺวีสุ ภิกฺขุสุ) เอโก เตปิฏกตฺเถโร ฌมฺมํ โอดาเรสิ ฯ (๗/๓/๔๔)

.....
.....

๓๙. เตสฺ กิร เอกจฺจํ เอวํ อโหสิ “มยํ สมฺปนฺนํ สึลา, มยํ ชฺตงฺคชฺรา, มยํ พหุสฺสุตา...
อิจฺฉิตฺทิวเสเยว อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺสามาติ ฯ (๗/๗/๕๕)

.....
.....
.....
.....
.....

๔๐. เตสฺ (ภิกฺขุสุ) เอโก ตตฺถเว โอหียิ ฯ อวเสสา อรณฺเณ สมณฌมฺมํ กโรนฺติ ฯ
(๗/๓/๖๓)

.....
.....
.....

๔๑. เตสฺ (เถเรสุ) เอโก สภฺจิวสฺโส, เอโก เอกฺนสภฺจิวสฺโส ฯ (๗/๔/๖๖)

.....
.....

๔๒. เตสฺ กิณฺจาปี เอตฺตํ กาลํ เอโกปี วิสุํ ปิณฺทาย ปวิฏฺฐปฺพุโป นาม นตฺถิ ฯ
(๗/๔/๖๗)

.....
.....
.....

๔๓. เตสฺ (ภิกขุสฺ) เอกสฺส ปุราณหุตติยิกา มจรฺรปาณิกา นาม ๙ (๗/๖/๗๔)

๔๔. ตตฺถ “อฏฺโฏจฺฉิตฺติ: อฏฺโฏสิ ๙ (๑/๓/๔๑)

๔๕. ตตฺถ “สุภานุสฺสสินฺหิตฺติ: สุภํ อนุสฺสสนฺตํ ๙ (๑/๖/๖๗)

๔๖. ตตฺถ “อนิฏฺกสาโวติ: กามราคาทีหิ กสาเวหิ สกสาโว ๙ (๑/๗/๗๔)

๔๗. ตตฺถ “อคารนฺหิตฺติ: ยงฺกิญฺจि เคาหํ ๙ (๑/๙/๑๑๓)

๔๘. ตตฺถ “อิธาติ: อิธ โลเก กมฺมนนฺทเนน นนฺทติ ๙ (๑/๑๓/๑๔๓)

๔๙. ตตฺถ “ราคสโมติ: ฐมาทีสุ กิญฺจิ อทสฺเสตฺวา อนุโตเยว อฏฺฐจาย ฌายนฺวเสน
ราเคน สโม อคฺติ นาม นตฺถิ ๙ (๗/๙/๒๗)

๘. แปรรวบด้วยอำนาจของการลือคข้อความ ข้อสังเกต การแปรรวบด้วยอำนาจการลือคข้อความนี้ ก็เป็นเพียงการนำเอาชื่อมาเรียกให้โดดเด่นเท่านั้นเอง เพื่อให้เห็นอีกแง่มุมหนึ่ง ซึ่งความจริงแล้ว ก็อาศัยหลักการแปลที่ผ่านมานั้นแหละ เช่น การแปรรวบด้วยอำนาจภาวศัพท์ ภาวตัดทริต บทที่นำคุณศัพท์มาทำเป็นฉัญฐิต์ปฐิสสมาส บทที่ประกอบด้วย ตวาปัจจัยที่วางใกล้กับบทที่ประกอบด้วย ยุปัจจัย บทที่ประกอบด้วย ตวาปัจจัยที่วางใกล้กับบทที่ประกอบด้วย ต, อนต และมานปัจจัยที่ไม่ใช่วิภตติเดียวกันกับประธาน ถ้าเป็นวิภตติเดียวกันกับประธาน ต้องเป็นกัมมรูป หรือเหตุกัมมรูป การแปรรวบด้วยอำนาจของบทที่ประกอบด้วยตูปัจจัย และประโยคนิทธารณะ

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

๑. สตถา... จุลลธมมपालภูเต อตตนิ อปรชฺฌิตฺวา มหาปตาปราชญฺตสฺส ตสฺส ปจฺวี
ปวิฏฺฐภาวํ ที่เปตฺติ จุลลธมมपालชาตกณฺจ กเถสิ. (๑/๑๒/๑๓๙)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. อถสฺส อตตนา สทฺธี เอกชฺฌมาสยตํ ฌตฺวา อุปติสฺโส อาห “สมม อมฺหากํ
อุภินฺนเป สฺจินฺติตํ, โมกฺขธมมํ ปน คเวสิตฺถํ วฏฺฐติ, คเวสนฺเตหิ นาม เอกํ ปพฺพชฺชํ
ลทฺถํ วฏฺฐติ, กสฺส สนฺติเก ปพฺพชามาติ. (๑/๘/๘๑)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓. เถโร “สาธูติ (สมปฏิจจัตตวา) คนุตวา ปารูปนวัตถัง นีหราเปตฺวา ปาทตลโต ยาว
เกสคคา โอลเเกตฺวา “อติปณีตเมตํ รูปํ สุวณฺณวณฺณํ, อคฺคิมฺหิ นํ ปกฺขิปปิตฺวา
(ตสฺส สวีรสฺส) มหาชาลาหิ คหิตกาเล มยฺหํ อโรเจยฺยาสีติ วตฺวา สกฺกฺจฺานเมว
คนุตวา นิสีทิ. (๑/๖/๖๔)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔. ตตฺถ “ราคสโมติ: ฐมาทิสฺส กิณฺจิ อทสฺเสตฺวา อนฺโตเยว อฏฺฏจาย ฌายนฺวเสน
ราเคน สโม อคฺคิ นาม นตฺถิ ฯ (๗/๙/๒๗)

.....
.....
.....
.....
.....

๕. อถ นํ รุกฺเขน สทฺธี โสณฺทาย ปริกฺขิปปิตฺวา “คเหตฺวา ภูมियํ โปเถสฺสามีติ เตน
นีหริตฺวา ทสฺสิตํ กาสาวํ ทิสฺวา... (๑/๗/๗๓)

.....
.....
.....
.....
.....

๖. ตาตา นานุจณวิกั รณณา กตัง เอวรूपิ สาสนัง สุตฺวา ตุมฺหากัง สตฺสฺหฺสฺสั ททมาเนน.
(๔/๑๔/๑๗)

.....
.....

๗. โส (สามเณโร) ปุโรโต คจฺจนฺโต อุสุกาเร สรทณฺฑกั อคฺคิมฺหิ ตาเปตฺวา อกฺขิ-
โกภฺบิยา โโอลเกตฺวา อุชฺฐั กโรนฺเต ทิสฺวา "ภนฺเต อิมเ เก นามาติ ปุจฺฉิ. (๔/๕/๓๔)

.....
.....
.....

๘. กิ (อมฺเหหิ) พฺพุชานัง สนฺติเก กมฺมฏฺจานัง คเหตฺวา อุฏฺฏาย รตฺตินฺทิวํ สมณชฺรมํ
กาตุํ น วฏฺฏติ. (๒/๖.เทวสหายก/๙๗)

.....
.....
.....

๙. สมฺม โกลิต อมฺเหสุ โย (ปุคฺคโล) ปจฺมํ อมตํ อริคจฺฉติ, โส อาโรเจตฺยุ (๑/๘/๘๒)

.....
.....
.....

๑๐. เตน ปตฺตํ โรวิตฺวา ปฏิสามิตกาเล จหนฺทเววปฺตฺโต จหนฺทมณฺฑลํ วิสฺสชฺเชสิ.
(๔/๕/๓๗)

.....
.....
.....

บทที่ ๑๐

วิธีการแปลประโยคที่มี อุทาหุ หรือ โน ศัพท์

วิธีการแปลประโยคที่มี อุทาหุ (อาหุ) ที่มีอรรถคำถาม(ปุจฉนตถ)นั้น ประโยคข้างหน้า ท่านจะใส่ข้อความมาให้เต็ม ส่วนประโยคหลัง ท่านมักจะใส่เฉพาะที่แตกต่างมาให้เท่านั้น เพราะฉะนั้น เมื่อนักเรียนจะแปลหรือสัมพันธ์ ก็ต้องโยคข้อความของประโยคข้างหน้าเข้ามาให้สมบูรณ์ เช่น

ก็ อุกุขี โอลิเกสสุสิ อุทาหุ พุทฺธสาสนํ ? อนมตคคฺสมิํ หิ สํสํราวุฏฺเฏ ทว อุกุขิกถนํสฺส คณฺหา นตฺถิ. (๑/๑.จกฺขุปาล/๑๐)

(ตุว) ก็ อุกุขี โอลิเกสสุสิ อุทาหุ (ตุว) พุทฺธสาสนํ (โอลิเกสสุสิ) ? อนมตคคฺสมิํ หิ สํสํราวุฏฺเฏ ทว อุกุขิกถนํสฺส คณฺหา นตฺถิ.

อ.ท่านจักแลดูซึ่งนัยน์ตาท. หรือหรือว่า อ.ท่าน จักแลดู ซึ่งคำสอนของพระพุทฺธเจ้า? จริงอยู่ อ.การนับ ซึ่งการบอดแห่งนัยน์ตา ของท่าน ในสังสารวัฏฺ อันมีที่สุดและเบื้องต้นอันบุคคลตามไปอยู่ไม่รู้แล้ว ย่อมไม่มี

ตุว สุทฺธกัถตาโน โอลิเกสสุสิฯ อาชาตบทกัถตุวจาก ก็ ปุจฺฉนตฺถะ อุกุขี อวุตตกัถมมะ ใน โอลิเกสสุสิ อุทาหุ ปุจฺฉนตฺถะ ตุว สุทฺธกัถตาโน โอลิเกสสุสิฯ อาชาตบทกัถตุวจาก พุทฺธสาสนํ อวุตตกัถมมะ ใน โอลิเกสสุสิ, หิ ทัพฺพีกรณโขตกะ คณฺหา สุทฺธกัถตาโน นตฺถิฯ นิบาตบทกัถตุวจาก อนมตคคฺสมิํ วิเสสเนชะของ สํสํราวุฏฺเฏฯ วิสยาธาระโน นตฺถิ ทว สามีสัมพันธะโน อุกุขิกถนํสฺสฯ ฉัฏฐีอวุตตกัถมมะโน คณฺหา

๓. “ทิวา ฆมมสฺสวณํ คจฺฉิสฺสสฺสึ อุทาหุ รตฺตํ ? ปารุปนสฺส หิ อภาเวน น สกฺกา
อมฺเหหิ เอกโต คนฺตุนฺติ. (๕/๑.จฺญเพกฺสาฎก/๑)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔. อถ นํ มาณโว “กึ ปน ปญฺญาแมนสฺสตุถาย โรทฺนโต พาลो โหติ, อุทาหุ
อปญฺญาแมนสฺสาติ วตฺวา... (๑/๒/๒๗)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๕. เทวตา นฺสิ คนฺรพฺโพ อาหุ สกฺโก ปุริฺนฺทโท. (๑/๒/๒๘)

.....
.....
.....
.....

๖. กึ ปน อิมสฺมี โลเก ปณฺทิตา พหุ อุทาหุ ทนฺธา. (๑/๘.สญฺชย/๑๐๔)

.....
.....
.....
.....

๗. “กสฺสาวุโส วจนฺ โสภณฺ: ก็ ตถาคตสฺส อุกาหุ มม ? อหํ หิ อุกุกฺกฺจวเสน เหวํ
วทามิ “สาธุ ภนฺเต ภิกฺขุ ยาวชิวํ อารณฺณิกา อสฺส, ปิณฑปาติกา, ปัสสุลิกา,
รุกฺขมูลิกา, มจฺฉมंसํ น ชาเทยฺยุณฺติ. (๑/๑๒.เทวทตฺต/๑๓๒)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

วิธีการแปลประโยคที่ใช้ โนศัพท์ ปฏิเสธในประโยคหลัง จะเขียนแต่เฉพาะ โนศัพท์ไว้เท่านั้น เวลาแปลและสัมพันธ์ นักเรียนต้องโยกข้อความของประโยคข้างหน้าใส่เข้ามาให้สมบูรณ์ เช่น

กุ่มภกาโร “ปรมาคโต อิมินา สหฺริ เอโกโต วสิตุกาโม ภเวยฺย วา โน วา, อุตฺตานํ ปรีโมเจสฺสามีติ จินฺเตตฺตฺวา “สเจ ภนฺเต ปรมฺปกโต โรเจสฺสติ, ตสฺส รุจียา วสธาติ อาห. (๑/๓.ติสฺส/๓๗)

กุ่มภกาโร “ปรมาคโต (ตาปโส) อิมินา (ตาปเสน) สหฺริ เอโกโต วสิตุกาโม ภเวยฺย วา (ปรมาคโต ตาปโส อิมินา ตาปเสน สหฺริ เอโกโต วสิตุกาโม) โน (ภเวยฺย) วา, (อหํ) อุตฺตานํ ปรีโมเจสฺสามีติ จินฺเตตฺตฺวา “สเจ ภนฺเต ปรมฺปกโต (ตาปโส) โรเจสฺสติ, (ตฺมฺเห) ตสฺส (ตาปสฺส) รุจียา วสธาติ อาห.

อ.บุคคลผู้กระทำซึ่งหม้อ คิดแล้ว ว่า “อ.ดาบส ผู้มาแล้วก่อน เป็นผู้ใคร่เพื่ออันอยู่ โดยความเป็นอันเดียวกัน กับ ด้วยดาบสนี้ ฟังเป็น หรือ หรือว่า อ.ดาบส ผู้มาแล้วก่อน เป็นผู้ใคร่เพื่ออันอยู่ โดยความเป็นอันเดียวกัน กับ ด้วยดาบสนี้ ไม่ฟังเป็น, อ.เรา จักเปลื้อง ซึ่งตน” ดังนี้ กล่าวแล้ว ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าว่า อ.ดาบส ผู้เข้าถึงแล้วก่อน จักชอบใจ ไชว์, อ.ท่าน ขอจงอยู่ ตามความชอบใจ ของดาบสนั้นเถิด” ดังนี้

กุ่มภกาโร สุทฺธกัตฺตฺาโน อาหฺย อาชยฺยาตบทกัตฺตฺฺวจาก “ปรมาคโต วิเสสนะของ ตาปโสฯ สุทฺธกัตฺตฺาโน ภเวยฺยฯ อาชยฺยาตบทกัตฺตฺฺวจาก อิมินา วิเสสนะของ ตาปเสนฯ สหฺตตตฺติยาเข้ากับ สหฺริฯ คุณสมวายะใน เอโกโตฯ ตติยาวิเสสนะใน วสิตุกาโมฯ วิกติกัตฺตฺาโน ภเวยฺย วา สองศัพท์ วากยวิกัปปัตตฺะเข้ากับ ปรมาคโต อิมินา สหฺริ เอโกโต วสิตุกาโม ภเวยฺย และ โน ปรมาคโต อิมินา สหฺริ เอโกโต วสิตุกาโม ภเวยฺย, ปรมาคโต วิเสสนะของ ตาปโสฯ สุทฺธกัตฺตฺาโน ภเวยฺยฯ อาชยฺยาตบทกัตฺตฺฺวจาก โนศัพท์ ปฏิเสธ ใน ภเวยฺย อิมินา วิเสสนะของ ตาปเสนฯ สหฺตตตฺติยาเข้ากับ สหฺริฯ คุณสมวายะใน เอโกโตฯ ตติยาวิเสสนะใน วสิตุกาโมฯ วิกติกัตฺตฺาโน ภเวยฺย, อหํ สุทฺธกัตฺตฺาโน ปรีโมเจสฺสามิฯ อาชยฺยาตบทกัตฺตฺฺวจาก อุตฺตานํ อวุตตกัมฺมะใน ปรีโมเจสฺสามิ” อิติศัพท์ อากาเรใน จินฺเตตฺตฺวาฯ ปุพฺพกาลกิริยาใน อาห “ภนฺเต อาลปนะ สเจ ปริกัปปัตตฺะ ปรมฺปกโต วิเสสนะของ ตาปโสฯ สุทฺธกัตฺตฺาโน โรเจสฺสติฯ อาชยฺยาตบทกัตฺตฺฺวจาก, ตฺมฺเห สุทฺธกัตฺตฺาโน วสธฯ อาชยฺยาตบทกัตฺตฺฺวจาก ตสฺส วิเสสนะของ ตาปสฺสฯ สามีสัมพันธะใน รุจียาฯ ตติยาวิเสสนะของ วสธ” อิติศัพท์ อากาเรใน อาห

แบบฝึกหัดแปล/สัมพันธ์

- ๑. อายสุมา หิ มหากสุสโป... เอกัง สาลิกุเขตตปาลิกัง อิตถิ สาลิสีสานิ คเหตุวา ลาเซ
 กุรุมานัน ทิสฺวา “สทฺธา นุ โข อสฺสทฺธาติ วีรมฺสิตฺวา “สทฺธาติ ฌตฺวา “สภฺขิสฺสติ
 นุ โข เม สภฺคหํ กาทฺตุํ โนติ อุปฺชาเรฺนโต... (๕/๓.ลาชเทวธีตา/๖)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ ๑๑

วิธีการแปลประโยค ย - ต

วิธีการแปลประโยค ย - ต นั้น ประโยค ย จะวางไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังก็ตาม ถ้าแปลโดยพยัญชนะ ต้องแปลก่อนเสมอ ยกเว้นประโยค ย วางไว้ท่ามกลางประโยค ต ให้แปลกิริยาของประโยค ต ข้ามประโยค ย ไปหากิริยาของประโยค ต บทต่อไป แล้วจึงแปลย้อนกลับ จนถึงบทนามที่อยู่ติดกับประโยค ย นั้น ให้แปลออกวิภัติของบทนามนั้น เสร็จเรียบร้อยทั้งไว้ จึงค่อยเข้าไปแปลประโยค ย จนหมด แล้วให้แปลรับกัน

ส่วนการแปลโดยอรรถมีวิธีการแปล ๒ แบบ คือ (๑) แปลประโยค ย ก่อนเหมือนเดิม โดยเป็นการแปลแยกประโยค แล้วจึงแปลประโยค ต ต่อท้าย (๒) แปลลัมประโยค จาก ๒ ประโยค รวมกันเป็นประโยคเดียวกัน กรณีอย่างนี้ ให้แปลจากประโยค ต ก่อน แล้วใช้คำเชื่อมต่อประโยค ระหว่างประโยค ต กับประโยค ย เช่นใช้คำเชื่อมว่า “โดยประการที่..., ที่..., อัน..., ข้อที่..., ตลอดเวลา..., トラบเท่าที่..., เมื่อคราวที่...” เป็นต้น

นอกจากนั้น ยศัพท์ที่ทำหน้าที่เป็นกิริยาปรามาส จะวางไว้ต้นประโยคประกอบด้วย ทูติยาวิภัติ บาลีสนามหลวง ยสุมา ที่วางไว้ประโยคหน้า ตสุมา ก็ทำหน้าที่เป็นกิริยาปรามาส เช่นกัน แต่คัมภีร์ปทรูปสิทธิกล่าววาลงในอรรถเหตุ

วิธีการวาง ย - ตศัพท์ มี ๕ รูปแบบ ดังนี้คือ

(๑) วางประโยคที่มี ยศัพท์ไว้ข้างหน้า

เช่น ยสุส โทโส อตฺถิ; ตสุส มุฑธา ผลตุ, มา นิหุโทสสุส. (๑/๓.ติสุส/๓๙)
อ.โทษ ของบุคคลใด มีอยู่, อ.ศีระษะ ของบุคคลนั้น จงแตก, อ.ศีระษะ ของบุคคล ผู้มีโทษออกแล้ว ขอจงอย่าแตก

(โทษของผู้ใดมีอยู่ ขอศีระษะของผู้นั้นจงแตก ผู้ไม่มีโทษ จงอย่าแตก)

โทโส สุทรกัตตาใน อตฺถิฯ อาชยาตบทกัตตุวาจก ยสุส วิเสสนะของ ปุคฺคฺลสุสฯ สามีสัมพันธะใน โทโส, มุฑธา สุทรกัตตาใน ผลตุฯ อาชยาตบทกัตตุวาจก ตสุส วิเสสนะของ ปุคฺคฺลสุสฯ สามีสัมพันธะใน มุฑธา, มุฑธา สุทรกัตตาใน ผลตุฯ อาชยาตบทกัตตุวาจก นิหุโทสสุส วิเสสนะของ ปุคฺคฺลสุสฯ สามีสัมพันธะใน มุฑธา

เช่น ตัม สุตฺวา เสฏฺฐิโน “ยัม การมฺมิ, ตัม น โหติ, ยัม น การมฺมิ, ตเวท โหตีติ มหฺนตัม โทมนสฺสํ อุปฺปชฺชติ. (๒/๑.สามามวตี/๒๒)

อ.ความโทมนัส อันใหญ่ เกิดขึ้นแล้ว แก่เศรษฐี เพราะฟัง ซึ่งคำนั้น ว่า “อ.เรา ยังบุคคล ย่อมให้ทำ ซึ่งกรรมใด, อ.กรรม ย่อมไม่เป็น, อ.เรา ไม่ยังบุคคล ให้กระทำ ซึ่งกรรมใด, อ.กรรมนั้นนั้นเทียว ย่อมมี” ดังนี้

(ความเสียใจเกิดขึ้นแก่เศรษฐีเพราะฟังคำนั้นว่า เราให้ทำอะไร สิ่งนั้น ไม่เป็น เราไม่ให้ทำอะไร สิ่งนั้นนั้นแหละ ก็มี)

โทมนสฺสํ สุทฺธกตฺตาโน อุปฺปชฺชติฯ อาชยาตบทกตฺตฺวาจก ตัม วิเสสฺนํ ของ วณฺเญ อวฺตตกัมมํใน สุตฺวาฯ เหตุโน อุปฺปชฺชติ เสฏฺฐิโน สัมปทานโน อุปฺปชฺชติ “อหํ เหตุกตฺตาโน การมฺมิ ฯ อาชยาตบทเหตุกตฺตฺวาจก ปุคฺคํ การิตกัมมํใน การมฺมิ ยัม วิเสสฺนํ ของ กมฺมํ อวฺตตกัมมํใน การมฺมิ, ตัม วิเสสฺนํของ กมฺมํ สุทฺธกตฺตาโน โหติฯ อาชยาตบท กตฺตฺวาจก นคฺคํ ปฏฺิเสทโน โหติ, อหํ เหตุกตฺตาโน การมฺมิฯ อาชยาตบทเหตุกตฺตฺวาจก ปุคฺคํ การิตกัมมํใน การมฺมิ ยัม วิเสสฺนํของ กมฺมํฯ อวฺตตกัมมํใน การมฺมิ, เอวคฺคํ อวฺชารณํเข้ากับ ตํฯ วิเสสฺนํ ของ กมฺมํฯ สุทฺธกตฺตาโน โหติฯ อาชยาตบทกตฺตฺวาจก อิติ คคฺคํ สุรฺปะโน มหฺนตัม โทมนสฺสํ

เช่น โส “สาธฺฐติ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา สตุถาริ วณฺทิตฺวา เคหํ คนฺตฺวา กณฺโฏฉิ ปกุโกสาเปตฺวา “ตาด ยัม อิมสฺสํ กุเล สวิญญานกาวินฺญานกํ ชนฺ กิณฺจิจิ อตฺถิ, สพฺพพฺนตฺตฺว ภาโร, ปฏฺิพชฺชาหิ นนฺติ. (๑/๑.จกฺขุपाल/๖)

อ.มหาपालนั้น ทูลรับพร้อมแล้ว ว่า “อ.ดีละ” ดังนี้ ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดา ไปแล้ว สู้เรือน ยังบุคคล ให้เรียกมาแล้ว ซึ่งน้องชายผู้น้อยที่สุด กล่าวแล้วว่า “แน่พ้อ อ.ทรัพย์ อะไรๆ อันเป็นไปกับตัววิญญานและไม่มีวิญญาน ไต มีอยู่ ในเรือนนี้, อ.ทรัพย์นั้น ทั้งปวง เป็นภาระ ของเธอ จงเป็น, อ.เธอ จงปฏิบัติ ซึ่งทรัพย์นั้น” ดังนี้

(เขาทูลรับว่า “ดีแล้ว” ถวายบังคมพระศาสดาแล้ว ไปถึงเรือนแล้ว ใช้ให้คนไปเรียกน้องชายมา มอบทรัพย์สมบัติให้กล่าวว่า “แน่พ้อ สวิญญานกทรัพย์ก็ดี อวิญญานกทรัพย์ก็ดี อันใดอันหนึ่งบรรดามีในตระกูลนี้ ทรัพย์นั้นทั้งหมดจงตกเป็นภาระ ของเจ้า เจ้าจงดูแลทรัพย์นั้นเถิด”)

โส วิเสสฺนํของ มหาปาโลฯ สุทฺธกตฺตาโน อาหฯ อาชยาตบทกตฺตฺวาจก “สาธฺฐ สัมปฏฺิจฺฉนตฺถลึงคตฺถะ” อิติคคฺคํ อาการะโน สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวาฯ ปุพฺพกาลกิริยาโน วณฺทิตฺวา

สตถารํ อวุตตกัมมะใน วนฺทิตฺวาฯ ปุพฺพกาลกิริยาใน คนฺตฺวา เคหํ สัมปาปุณฺเญกัมมะใน คนฺตฺวาฯ ปุพฺพกาลกิริยาใน ปกฺโกสาเปตฺวา ปุคฺคัลกการิตกัมมะใน ปกฺโกสาเปตฺวา กนิฏฺฐจํ อวุตตกัมมะใน ปกฺโกสาเปตฺวาฯ ปุพฺพกาลกิริยาใน อาห “ตาด อาปฺลนํ ยํ กิตฺติ สวิญฺญาณกา- วิญฺญาณกํ กิตฺติ กิณฺจิกํ กิตฺติ วิเสสณะของ ชนฺๆ สฺสทกตฺตาใน อตฺถิฯ อาชยาตบทกตฺตฺวาจก อิมสฺมี วิเสสณะของ กุเลฯ วิสยาธาระใน อตฺถิ, สพฺพํ กิตฺติ ตํ กิตฺติ วิเสสณะของ ชนฺๆ สฺสทกตฺตาใน โหตฺถุฯ อาชยาตบทกตฺตฺวาจก ตว สามีสัมพันธะใน ภาโรฯ วิกตีกตฺตาใน โหตฺถุ, ตฺวํ สฺสทกตฺตาใน ปฏิปชฺซาหิฯ อาชยาตบทกตฺตฺวาจก นํ วิเสสณะของ ชนฺๆ อวุตตกัมมะใน ปฏิปชฺซาหิ”

(๒) วางประโยคที่มี ยศัพทไว้ข้างหลัง

เช่น อิทฺ โข ตํ ภิกฺขเว โสภณ, ยํ ตุมฺहे เอวํ สฺวา กฺขาเต ชฺมมวินฺเย ปพฺพชิตา สฺมานา ขมา จ ภเวยฺยาถ โสฺรตา จ. (๑/๕.โกสมฺพิก/๕๑-๒)

อิทฺ (ชฺมมวินฺเย) โข ตํ (ตุมฺหากํ ขนฺติโสฺรจจํ) ภิกฺขเว โสภณ, ยํ ตุมฺहे เอวํ สฺวา กฺขาเต ชฺมมวินฺเย ปพฺพชิตา สฺมานา ขมา จ ภเวยฺยาถ โสฺรตา จ.

ดูก่อนภิกษุ ท. อ.เธอ ท. เป็นผู้บวชแล้ว ในธรรมและวินัย อันอันเรากล่าวไว้ดีแล้ว อย่างนี้ มีอยู่ เป็นผู้อดทนด้วย เป็นผู้สงบเสงี่ยมด้วย ฟังเป็น ไต, อ.ความที่แห่งเธอ ท. เป็นผู้อดทนและสงบเสงี่ยมนั้น ฟังงาม ในธรรมและวินัยนี้แล

(ภิกษุทั้งหลาย ข้อที่เธอทั้งหลายผู้บวชแล้วในพระธรรมวินัยที่เรา กล่าวดีแล้วอย่างนี้ ควรเป็นผู้อดทน และสงบเสงี่ยม จะฟังงามในพระธรรมวินัยนี้แล)

ภิกฺขเว อาปฺลนํ ตํ วิเสสณะของ ขนฺติโสฺรจจํฯ สฺสทกตฺตาใน โสภณฯ อาชยาตบทกตฺตฺวาจก อิทฺ วิเสสณะของ ชฺมมวินฺเย วิสยาธาระใน โสภณ โยศัพทํ วจนาลังการะ ตุมฺหากํ ภาวาทิสัมพันธะใน ขนฺติโสฺรจจํ, ตุมฺहे สฺสทกตฺตาใน ภเวยฺยาถฯ อาชยาตบทกตฺตฺวาจก ยํ กิริยาปรามาส เอวํ กิริยาวิเสสณะใน สฺวา กฺขาเตฯ วิเสสณะของ ชฺมมวินฺเย ๑ วิสยาธาระใน ปพฺพชิตาฯ วิกตีกตฺตาใน สฺมานาฯ อัพภันตริกิริยาของ ตุมฺहे ขมา กิตฺติ โสฺรตา กิตฺติ วิกตีกตฺตา ใน ภเวยฺยาถ จ สองศัพทํ ปทสมฺจจยัตถะเข้ากับ ขมา และ โสฺรตา

(๓) วางประโยคที่มี ยศัพทไว้ตรงกลาง

เช่น เตปิ อนฺนฺปุพฺพเพนฺ เขตฺวานํ คนฺตฺวา สตฺถารมฺจ มหาเถเร จ เถรสฺส วจเนน วนฺทิตฺวา ปฺนทิวเส, ยตฺถ เถรสฺส กนิฏฺฐโจ วสฺติ; ตํ วีถิํ ปิณฺฑทาย ปวิสีสุ. (๑/๑.

จกขุपाल/๑๓)

อ.ภิกษุ ท. แม่เหล่านั้น ไปแล้ว สู้พระวิหารชื่อว่าเซตวัน โดยลำดับ ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระศาสดาด้วย ซึ่งพระมหาเถระ ท.ด้วย ตามคำ ของพระเถระ ในวันรุ่งขึ้น เข้าไปแล้ว สู้-, อ.น้องชายผู้น้อยที่สุด ของพระเถระ ย่อมอยู่ในถนนใด, -ถนนนั้น เพื่อ บิณฑบาต

(ฝ่ายเธอทั้งหลายไปถึงพระเซตวันโดยลำดับ ถวายบังคมพระศาสดา และไหว้พระมหาเถระทั้งหลาย ตามคำของพระเถระแล้ว, ครั้นรุ่งขึ้น เข้าไปสู่ถนนที่น้องชาย ของพระเถระอยู่ เพื่อบิณฑบาต)

อปีศัพทํ อเปกขัตถะเข้ากัปป เตจฺจ วิเสสณะของ ภิกขุจฺจ สุททกัตตาใน ปวิสีสฺส ๑ อาชยาดบทกัตตฺวาจก ออนุปฺพุเพน ตติยาวิเสสณะใน คนฺตุวา เซตวัน สัมปาปฺถึนียกัมมะใน คนฺตุวาจฺจ ปุพฺพกาลกิริยาใน วนฺทิตฺวา สตฺถารํ กิตฺติ มหาเถเร กิตฺติ อวุตตกัมมะใน วนฺทิตฺวา จ สองศัพทํ ปทสมฺมุจยัตถะเข้ากัปป สตฺถารํ และ มหาเถเร เถรสฺส สามีสัมพันธะใน วจเนน๑ ตติยาวิเสสณะใน วนฺทิตฺวาจฺจ ปุพฺพกาลกิริยาใน ปวิสีสฺส ปุณฺทิวเส กาลสัตตมีใน ปวิสีสฺส, กนิฏฺฐโจ สุททกัตตาใน วสติ๑ อาชยาดบทกัตตฺวาจก ยตถ วิเสสณะของ วิถี๑ วิสยาธาระใน วสติ เถรสฺส สามีสัมพันธะใน กนิฏฺฐโจ, ตํ วิเสสณะของ วิถี๑ สัมปาปฺถึนียกัมมะใน ปวิสีสฺส ปิณฑฺทาย สัมปทาน ใน ปวิสีสฺส

เช่น อถ โข आयสฺมา อานนฺโท, เยน ภควา, เตนฺอุปสงฺกมิ ๗ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสิตฺติ ๗ (คิริमानนฺทสุตฺต)

ครั้งนั้นแล อ.พระอานนท ผู้มีอายุ เข้าไปเฝ้าแล้ว ใน-, อ.พระผู้มีพระภาค เจ้า ย่อมประทับอยู่ในส่วนแห่งทิศใด, -ส่วนแห่งทิศนั้น, อ.พระอานนท ครั้นเข้าไปเฝ้าแล้ว ถวายบังคมแล้ว ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า นั่งแล้ว ณ ที่สมควร

(ที่นั้นแล ท่านพระอานนทเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ครั้น เข้าไปเฝ้าแล้ว ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วนั่ง ณ ที่สมควร)

อถ กาลสัตตมี โข วจนาลังการะ आयสฺมา วิเสสณะของ อานนฺโท๑ สุททกัตตาใน อุปสงฺกมิ๑ อาชยาดบทกัตตฺวาจก, ภควา สุททกัตตาใน วิหฺรติ๑ อาชยาด บทกัตตฺวาจก เยน วิเสสณะของ ทิสายาธาระใน วิหฺรติ, อานนฺโท สุททกัตตา ใน นิสิตฺติ๑ อาชยาดบทกัตตฺวาจก อุปสงฺกมิตฺวา ลักษณะัตถะ ภควนฺตํ อวุตตกัมมะ ใน อภิวาเทตฺวาจฺจ ปุพฺพกาลกิริยาใน นิสิตฺติ เอกมฺนฺตํ อาชาระใน นิสิตฺติ

(๔) ประโยคที่มีการวาง ย และ ต ซ้ำกัน ๒ ครั้ง

เช่น สาวตฤติยจจ โย โย ทานํ ทาทุกาโม โหติ; โส โส เตสํ อุภินันํ
โอกาสํ ลภิตวา ว กโรติ. (๑/๑๓.สมนาเทวี/๑๔๑)

ก็ อ.บุคคล ไต ไต เป็นผู้ใคร่เพื่ออันถวาย ซึ่งทาน ในเมืองสาวัตถี ย่อม
เป็น, อ.บุคคลนั้นนั้น ได้แล้ว ซึ่งโอกาส ของชน ท. ทั้งสอง เหล่านั้นเทียว ย่อมกระทำ

(ก็บุคคลใดๆ ในเมืองสาวัตถี เป็นผู้ประสงค์จะถวายทาน บุคคลนั้นๆ ได้
โอกาสของท่านทั้ง ๒ นั้นก่อนเท่านั้น จึงทำได้)

จศัพท วากยารัมภโชตกะ โย โย วิเสสนะของ ปุคฺคโลจฺย สฺุทธกัตตทาใน
โหติจฺย อาขยาตบทกัตตฺวาจก สาวตฤติยํ วิสยาธานใน ทาทุกาโม ทานํ อวุตตกัมมะใน ทาทุ-
ทาทุกาโม วิกตีกัตตทาใน โหติ, โส โส วิเสสนะของ ปุคฺคโลจฺย สฺุทธกัตตทาใน กโรติจฺย อาขยาต
บทกัตตฺวาจก เตสํ กิตฺติ อุภินันํ กิตฺติ วิเสสนะของ ชนานํจฺย สามีสัมพันธะใน โอกาสํจฺย อวุตต
กัมมะใน ลภิตวา เอวศัพท อวธารณะเข้ากับ ลภิตวาจฺย ปุพพกาลกิริยาใน กโรติ

(๕) ประโยคที่มีการวาง ย กับ ต ซ้อนกัน ๒ ชั้น

เช่น อนุนปานเภสขุเชสุ โย ยํ อิจฺจติ, ตสฺส ตํ ยถิจฺจติเมว สมฺปชฺชติ.
(๑/๑.จกฺขุपाल/๔)

อนุนปานเภสขุเชสุ โย (ภิกฺขุ) ยํ (วตฺถุ) อิจฺจติ, ตสฺส (ภิกฺขุโน) ตํ (วตฺถุ)
ยถิจฺจติเมว สมฺปชฺชติ.

อ.ภิกษุใด ย่อมปรารถนา ซึ่ง- ในข้าว น้ำปานะ และเภสัช ท.หนา -วัตถุ
ใด, อ.วัตถุนั้น ย่อมถึงพร้อม แก่ภิกษุรูปนั้น ตามความปรารถนานั้นเทียว

(พระภิกษุรูปใด ปรารถนาของสิ่งใด จะเป็นข้าว น้ำหรือเภสัช ของสิ่งนั้น
ก็สำเร็จแก่พระภิกษุรูปนั้นสมปรารถนา)

โย วิเสสนะของ ภิกฺขุจฺย สฺุทธกัตตทาใน อิจฺจติจฺย อาขยาตบทกัตตฺวาจก
อนุนปานเภสขุเชสุ นิทธารณะใน ยํ วตฺถุ ยํ วิเสสนะของ วตฺถุจฺย นิทธารณียะและอวุตต
กัมมะใน อิจฺจติ, ตํ วิเสสนะของ วตฺถุจฺย สฺุทธกัตตทาใน สมฺปชฺชติจฺย อาขยาตบทกัตตฺวาจก
ตสฺส วิเสสนะของ ภิกฺขุโนจฺย สัมปทานใน สมฺปชฺชติ เอวศัพท อวธารณะเข้ากับ ยถิจฺจติจฺย
กิริยาวิเสสนะใน สมฺปชฺชติ

๒. “ยเถว ตุมเห ตัง น ปสฺสถ; ตถา โสปี เต ปาณ น ปสฺสติ, ชีณาสวานัม
มรณเจตนา นาม นตฺถิ ภิกฺขเวติ. (๑/๑.จกฺขุपाल/๑๙)

พระศาสดาตรัสว่า “ท่านทั้งหลายไม่เห็นเธอ ฉันใดแล ถึงเธอก็ไม่เห็นสัตว์มีชีวิตเหล่านั้น ฉันนั้น,
ภิกษุทั้งหลาย ขึ้นชื่อว่าเจตนาเป็นเหตุให้ตาย ของพระชีณาสพทั้งหลาย มิได้มี”

.....

.....

.....

๓. “ยถา เม ธนฺจฺเจโท น โหติ; ตถา กริสฺสามีติ. (๑/๒.มฏฺฏกฺกฺนฺทลฺลี/๒๓)

พราหมณ์ตอบว่า “ทรัพย์ของเราจะไม่ขาดไปได้อย่างไร เราจะทำอย่างนั้น”
(พราหมณ์ตอบว่า “เราจะทำโดยประการที่ทรัพย์ของเราจะไม่ขาดหายไป”)

.....

.....

.....

๔. อถสฺส เต ยํ วา ตํ วา รุกฺขตจาทิ อากิฏฺชนฺติ. (๑/๒.มฏฺฏกฺกฺนฺทลฺลี/๒๓)

ลำดับนั้น พวกหมอก็บอกยาเกล็ดที่เข้าเปลือกไม้เป็นต้น แก่เขาไป

.....

.....

.....

๕. ยสฺส โทโส อตฺถิ; ตสฺเสว อูปริ สาโป ปตฺตฺ. (๑/๓.ติสฺส/๔๐)

โทษของผู้ได้มี, ความสาบจนตกลงในเบื้องบนแห่งผู้นั้นแล

.....

.....

.....

๖. ยถา ทารกํ น ลภติ; ตเถว นํ กาทํ วฏฺฏติ. (๑/๔.กาลิยฺกฺขิณี/๔๓)

ควรเราจะทำนางอย่างไรได้ทารกเลย

(เราควรที่จะทำโดยประการที่นางจะไม่ได้ทารกนั้นแหละ)

.....

.....

๗. อถ นั อาท “ยทา เต กุจฺฉิยํ คพฺโภ ปติฏฺฐาติ; ตทา เม อาโรเจยยาสีติ. (๑/๔. กาลียกฺขินี/๔๓)

ลำดับนั้น หญิงหมั้นจึงพูดกะนางนั้นว่า “ครรรค์ตั้งขึ้นในท้องหล่อนเมื่อใด ขอให้หล่อน บอกแก่ฉัน เมื่อนั้น”

.....
.....
.....
.....
.....

๘. สทา “ยตุถ วา ตตุถ วา คจฺฉตุ, น เม มุจฺฉิสฺสตีติ เวรเวคสมฺมุสฺสาหิตา นคราภิมุขี ปกฺขนฺหติ. (๑/๔. กาลียกฺขินี/๔๕)

นางยักษิณีนั้นคิดว่า “เขาไปในที่ไหนๆ ก็ตามเถิด จักไม่พ้นเราได้ ดังนี้แล้ว อันกำลังเวร ให้ อุตสาหะแล้ว วิ่งบ่ายหน้าไปสู่มือง

.....
.....
.....
.....
.....

๙. “ภนฺเต อหํ ปุพฺเพ ยถา ตถา ชีวิทํ กปฺเปนฺตีปิ กุจฺฉิปุริ นาม นาลตุถํ, อิทานิ กถํ ชีวิสฺสามีติ. (๑/๔. กาลียกฺขินี/๔๗)

นางยักษิณีนั้นกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อก่อน ข้าพระองค์ แม้สำเร็จ การเลี้ยงชีพ ด้วยไม่เลือกทาง ยังไม่ได้อาหารพอเต็มท้อง, บัดนี้ ข้าพระองค์จะมีชีวิตรอยู่ ได้อย่างไร”

.....
.....
.....
.....
.....

๑๓. อถสฺส เอโก กุฏุมพีโก สตสฺสทศฺสคฺชนกํ คณฺฐารกาสาหวตฺถํ ทตฺวา “สเจ เต
ทานวฏฺฐํ นปฺปโหติ, อิทํ วิสฺสชฺเชตฺวา, ยทฺถนํ, ตํ ปฺปูเรยฺยาสึ; สเจ ปโหติ, ยสฺส
อิจฺฉสิ, ตสฺส ภิกฺขุโน ทเทยฺยาสีติ อาห. (๑/๗.เทวทตฺต/๗๑)

ที่นั่น กุฏุมพีผู้หนึ่ง ให้ผ้ากาสาวะอันนำมาจากแคว้นคันธาระ ซึ่งมีค่าแสนหนึ่ง แก่อุบาสกนั้น
แล้วสั่งว่า “ถ้าทานวัฏฐ์ของท่าน ยังไม่เพียงพอไซ้ไร, ท่านพึงจ่ายผ้าผืนนี้ ให้ครบส่วนที่บกพร่อง,
ถ้าทานวัฏฐ์ของท่านเพียงพอไซ้ไร, ท่านพึงถวายแก่ภิกษุรูปที่ท่านปรารถนา”

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

๑๔. ยาว อิทํ พนฺธนํ น พนฺธติ, ดาวเทว จินฺทิสฺสามิ. (๑/๘.สญฺชย/๗๗)
เราจักตัดเครื่องผูกนี้ จนผูกมัดไม่ได้ทีเดียว

.....
.....
.....

๑๕. นิพฺพุตา นฺน สา มาตา, นิพฺพุโต นฺน โส ปิตา
นิพฺพุตา นฺน สา นารี, ยสฺสาयํ อีทิสฺโส ปติ. (๑/๘.สญฺชย/๗๗)

พระราชกุมารผู้เช่นนี้ เป็นพระราชโอรสแห่งพระชนนีพระชนก และเป็นพระสวามี ของพระนาง
ใดๆ พระชนนีพระชนกและพระนางนั้นๆ ดับแน่แล้ว

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๑๖. น ตาวิมิ ปลุลงกั ภินุทิสฺสามิ, ยาว เม อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ น วิมุจฺจิสฺสติ.
(๑/๘.สญฺชย/๗๘)

เราจะไม่ทำลายบัลลังก์นี้ ตลอดเวลาที่จิตของเราจักยังไม่หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย ด้วยการไม่เข้าไปถือมั่น

.....
.....
.....
.....

๑๗. ตโต ปฏฺฐาย “ยตฺถ ยตฺถ ปณฺทิตา สมณพฺรหฺมณา สนฺตีติ วทฺหติ; ตตฺถ ตตฺถ คนฺตฺวา สากจฺฉิ กโรนฺติ. (๑/๘.สญฺชย ๘๒)

ตั้งแต่นั้น ใครพูดในที่ใดๆ ว่า “สมณะพราหมณ์ผู้เป็นบัณฑิตมีอยู่” เขาทั้ง ๒ ก็ไปทำการสนทนาด้วยในที่นั้นๆ

.....
.....
.....
.....

๑๘. เอวํ สกฺลชมฺพฺที่ปี ปริคฺคณฺหิตฺวา นีวตฺติตฺวา สกฺกฺจฺานเมว อาคนฺตฺวา “สมฺม โกลิต อมฺเหสุ โย ปจฺมํ อมตํ อธิคฺจฺติ, โส อาโรเจตฺตฺติ กติกํ อกํสุ. (๑/๘.สญฺชย/๘๒)

เขาสอบสวนทั่วชมพูทวีปอย่างนั้นแล้ว กลับมายังที่อยู่ของตน จึงทำกติกากันว่า “โกลิตะ ผู้สหายในเรา ๒ คน ผู้ใดได้บรรลุอมตธรรมก่อน ผู้นั้นจงบอก”

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๑๙. เย โลเก อรหุโต वा อรहतตมคूर्क वा समापन्ना, อยิ तेस्สิ गिक्खु อญจโตโร.
(๑/๘.สญชย/ ๘๓)

ภิกษุรูปนี้ คงจะเป็นผู้หนึ่งบรรดาผู้ที่เป็นพระอรหันต์ หรือผู้บรรลุพระอรหัตตมรรคในโลก

.....
.....
.....
.....

๒๐. เย ธมฺมา เหตุปฺปภาวา เตสฺสิ เหตุํ ตถาคโต อหา
เตสญจ โย นิโรธो เอวํวาทิ มหาสมฺโณ. (๑/๘.สญชย/๘๔)

ธรรมเหล่าใด มีเหตุเป็นแดนเกิด พระตถาคตตรัสเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และเความดับ แห่ง
ธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติตรัสอย่างนี้

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒๑. อถ นํ ภاتا “เตนहि เขตตํ เทว โกฏฺฐาเส กตฺวา มม โกฏฺฐาสํ อนามสิตฺวา
อตุตโน เขตตโกฏฺฐาเส, ยํ อิจฺฉสิ, ตํ กโรสฺสิติ อหา. (๑/๘.สญชย/๘๘)

ที่นั่น พี่ชายจึงพูดกะเขาว่า “ถ้ากระนั้น เจ้าต้องปันนาเป็น ๒ ส่วน อย่าแต่ตั้งส่วนของเรา จง
ทำส่วนที่เจ้าปรารถนาในนาอันเป็นส่วนของตนเถิด

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒๘. ตํ กุจฺฉิยํ ปวิสิตฺวา ปกุกฺกุจฺฉิตํ กรีสี อาทาย อโธภาเคน นิกฺขมิตฺวา, ยาว โถกํ กรีสี อตฺถิ, ตาว อาวิลํ หุตฺวา นิกฺขมติ, สุทฺเช อุตฺเร, อจฺฉํ อนาวิลํ นิกฺขมติ.

(๑/๑๐.จุนฺทสุทฺถกริก/๑๑๗)

น้ำร้อนนั้น เข้าไปเดือดพล่านในท้อง ขับขี้หม้อออกมาโดยส่วนเบื้องต่ำ, ขี้หม้อน้อยหนึ่ง ยังมีอยู่เพียงใด ย่อมออกเป็นน้ำขุ่นเพียงนั้น เมื่อท้องสะอาดแล้ว จึงออกเป็นน้ำใสไม่ขุ่น

.....
.....
.....
.....
.....

๒๙. มรณฺภเยน ตชฺชิตฺตสฺส ปนฺสฺส พหิ นิกฺขมนํ นินฺวาเรตุํ อสฺสโกนฺโต สพุโป เคหชโน, ยถา อนฺโต จิตฺโต พหิ วิจฺฉิตฺตํ น สกฺโกติ; ตถา เคหทฺวารานิ ปิทฺทิตฺวา พหิเคหํ ปริวาระตฺวา รกฺขนฺโต อจฺฉติ. (๑/๑๐.จุนฺทสุทฺถกริก/๑๑๘)

อนึ่ง คนในเรือนทั้งหมด เมื่อไม่สามารถจะห้ามการออกไปภายนอกของเขาผู้ถูกภัย คุกคามแล้ว ได้ จึงปิดประตูเรือนล้อมรักษาอยู่ภายนอกเรือน โดยประการที่เขาอยู่ภายใน ไม่สามารถจะเที่ยวไปข้างนอกได้

.....
.....
.....
.....
.....

๓๐. โย เตสํ เชฏฺฐจโก, ตสฺส สตฺต ปุตฺตา สตฺต ธีตโร. (๑/๑๑.ธมฺมิกอุปาสก/๑๒๐)
อุปาสกที่เป็นหัวหน้าแห่งอุปาสกเหล่านั้น มีบุตร ๗ คน ธิดา ๗ คน

.....
.....
.....

๓๓. จานน์ โข ปเนตฺ วิชชติ, ยํ ตวํ กุมารโรว สมานโน กาลํ กรเญยาสี. (๑/๑๒/๑๓๐)
ก็ข้อที่พระองค์พึงทิวคงตเสี้ยตั้งแต่ยังเป็นพระกุมาร นั้นเป็นฐานะมีอยู่แล

.....
.....
.....

๓๔. โย ทุกฺขา มุจฺจิตฺตกาโม, โส มยา สทุธิ อากฺกนฺตฺ. (๑/๑๒.เทวทตฺต/๑๓๒)
ผู้ใดประสงค์จะพ้นทุกข์ ผู้นั้นจงมากับเรา (ผู้ที่ประสงค์จะพ้นจากทุกข์ จงมากับเรา)

.....
.....
.....

๓๕. อถ โข เทวทตฺโต อุโปสถทิวเส อตฺตโน ปริสาย สทุธิ เอกมนฺตํ นิสีทิตฺวา
“ยสุสิมานิ ปณฺจ วตฺถุณี ขมนฺติ, โส สลากํ คณฺหตฺตติ วตฺวา, ปณฺจสฺเตหิ
วชฺชึปฺตฺเตหิ นวเกหิ อปฺปกตฺตณฺญหิ สลากาย คหิตาย, สงฺฆํ ภินฺทิตฺวา เต ภิกฺขุ
อาทาย คยาสีสํ อคฺมาสี. (๑/๑๒.เทวทตฺต/๑๓๓)

ครั้งนั้นแล พระเทวทัตหนึ่ง ณ ส่วนข้างหนึ่งพร้อมด้วยบริษัทของตน ในวันอุโบสถ กล่าวว่ “วัดถ
๕ ประการเหล่านี้ ย่อมขอบใจแก่ผู้ใด, ผู้นั้นจงจับสลาก” เมื่อภิกษุวัชชีบุตร ๕๐๐ รูป ผู้บวชใหม่
ยังไม่รู้จักธรรมเนียมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทำทั่วถึง จับสลากกันแล้ว, ได้ทำลายสงฆ์ พากิษุ
เหล่านั้นไปสู่คยาสีสประเทศ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ประวัติผู้รวบรวมและเรียบเรียง

ชื่อ-ฉายา	พระมหาหิตพิงศ์ อุตตมปญโญ (เข้มสันเทียะ)
วัน/เดือน/ปีเกิด	เกิด วันที่ ๒๘ เดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔
สถานที่เกิด	บ้านเลขที่ ๕๑ หมู่ ๓ ตำบลมะค่า อำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
อุปสมบท	วันที่ ๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๔ ณ พัทธสีมาวัดถนนโพธิ์ ตำบลถนนโพธิ์ อำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	เปรียญธรรม ๗ ประโยค ชั้นนักศึกษบาลีใหญ่ (สอบได้อันดับที่ ๑) สำนักเรียนวัดท่ามะโอ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอมือง จังหวัดลำปาง ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ (จิตวิทยา) เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบาลี (มจร)
ประวัติการทำงาน ที่อยู่ปัจจุบัน	ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี และบาลีใหญ่ วัดพิภูลทอง ถนนเทอดพระเกียรติ ตำบลวัดชลอ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๓๐
ผลงาน	๑. รุปสิทธิที่ปณี เล่ม ๑ สนธิกัณฑ์ ๒. รุปสิทธิที่ปณี เล่ม ๒ นามกัณฑ์ ๓. รุปสิทธิที่ปณี เล่ม ๓ การกัณฑ์ ๔. รุปสิทธิที่ปณี เล่ม ๔ समाสกัณฑ์ ๕. รุปสิทธิที่ปณี เล่ม ๕ ตัทธิดกัณฑ์ ๖. รุปสิทธิที่ปณี เล่ม ๖ อาขยาดกัณฑ์ ๗. รุปสิทธิที่ปณี เล่ม ๗ กิพพิธานกัณฑ์ ๘. ไวยากรณ์บาลีเบื้องต้น ๙. กัจจายนสูตรปาฐะ แปลสูตรพร้อมอุทาหรณ์ ๑๐. ทักษะการใช้ภาษาบาลี ๑ หลักการแปลขั้นพื้นฐาน ร่วมกับคณะ ๑๑. ทักษะการใช้ภาษาบาลี ๒ หลักการสัมพันธ์ ๑๒. ทักษะการใช้ภาษาบาลี ๓ โครงสร้างลักษณะต่างๆ ของภาษาบาลี ๑ ๑๓. ทักษะการใช้ภาษาบาลี ๔ โครงสร้างลักษณะต่างๆ ของภาษาบาลี ๒ ๑๔. ทักษะการใช้ภาษาบาลี ๕ วิธีการแปลอรรถกถา ๑๕. ทักษะการใช้ภาษาบาลี ๖ วิธีการแต่งประโยคภาษาบาลี ๑๖. ทำตัวรूपนามเบื้องต้น (ใช้คู่กับไวยากรณ์บาลีเบื้องต้น) ๑๗. ทำตัวรूपอาขยาดเบื้องต้น (ใช้คู่กับไวยากรณ์บาลีเบื้องต้น)

โย นินฺรุตฺตํ น ลิกฺกฺเขยฺย ลิกฺกฺขณฺโิต ปฏิกตฺตยํ
ปเต ปเต วิกฺกฺเขยฺย วเน อนนฺธคฺโช ยถา.

นินฺรุตฺตํ บิขิตฺเตยฺน หวังเพียงพิยรเรียนพระไตร
ทุกขทย์อมสงสย คุจร้างไพรรไรดวงตา